

భారతీ మండలి—౧.

233

తాజ్ మహల్

*

*

*

సో॥ రామానుజరావు.

అంకితము,

రసజ్ఞులగు పాఠకులకుః

I

మారుతి ముద్రాలయము, బెడవాడ.

మొదటి కూర్పు—1925, అక్టోబరు.

కాపీరైట్.

21

TPADDTB 106

TPADDTB 106

TP

తొలి మాట—

పెద్దవాడైన కుమారుని ప్రాథమికములకు మనమందు
నానందమునకన్న, వచ్చియురాని, బాలుర మాటలను విని,
యధికానందము నందుచున్నాము. అటులనే, ప్రాథమికముల.
ప్రబంధాదికములకు మీరందు నానందమున విశేషము లేదు,
నేను వ్రాసిన యీ తాజ్మహాలు నందలి వ్రాతలకు—రిస
జ్జులు— బాలుర పలుకులంబోలే నానందించి, మన్నింపఁ
బ్రాధించుచున్నాను—చరిత్రకారులు విమర్శక దృష్టింబరుస
వేడెద— లాక్షణికులకొక నమస్కారము — భాషగ్రహణు
లకు స్వాగతము.—

గ్రంథకర్త.

రమణము,

పాత్రలు.

షాజహాన్ — ధీశీశ్వరుడు.

దారా — అతని పెద్దకొడుకు; యువరాజు.

షుజా — అతని రెండవకుమారుడు.

బొరంగజేయి —,, మూడవ ,,

మురారు —,, నాల్గవ ,,

సాదతుఖాను — ఒక గాయకుడు

జీడా — విశ్వాస పాత్రుడగు నీగ్రో.

న్యూటన్ — ఫ్రెంచి ఫ్రాడీ.

గోవిందదాస్ — హిందూ పండితుడు.

జమాదార్ — ఒక పంజాబీ.

మసాకత్ — షుజా నౌఖరు.

కొత్వాలు.

ఖాజీ.

నైద్యుడు.

దనసింగ్.

మరికొందరు భటులు మొ॥

జహానారా — షాజహాన్ పెద్దకూతురు.

కోషనారా —,, రెండవ ,,

మాంతాబ్-వహల్ — షాజహాన్ భార్య.

అహ్మద్ — దారా ప్రయోగము.

మొ॥

ద్రశ్యదర్శిక

౧	ఇతఁడు విరాగియా?	...	...	౧
౨	నివరా జయశాలి?	...	...	౬
౩	కృష్ణ-క్రైస్తు	...	...	౧౫
౪	మధుపాయి	...	...	౨౨
౫	మా దారాను పెండ్లి చేసికొందువా?			౩౦
౬	స్వప్నములను నమ్మవచ్చువా?	...		౩౫
౭	ఎప్పుడును తాగుడేవా?	...		౩౯
౮	నేను రోషవారాను సుమా!	...		౪౨
౯	బీబీ శరీరము కాళినది	...	...	౫౦
౧౦	కాఁఘట్టిపు గిడ్డంగి	...	...	౫౩
౧౧	మామూ తింతువు	...	...	౫౯
౧౨	నీవు నన్ను పాధిపతేవు	...	...	౬౦
౧౩	ఘోరహత్య-శవస్పర్శ	...	...	౬౪
౧౪	అమ్మగారికిత పక్షపాతిమా	...		౭౧
౧౫	ఇప్పటి కీశరస్రమోగము చాలు	...		౭౬
౧౬	రత్నహారమును చూ గిలిపిపఁ లెను	...		౭౯
౧౭	ధనసింగ్! ఇదేమో చూచితిరా?	...		౮౩
౧౮	అమ్మో నడవు; ధనసింగ్ నడవు			౮౬

౧౧

౧౯	కుక్కకాటుకు చెప్పదెబ్బ	...	౯౨
౨౦	సాదత్.....చంపితని రమ్మ	...	౯౪
౨౧	నాగోరీనై మహల్ నిర్మింపుడు!	...	౯౯
౨౨	ముంతాజ్ ఆత్మకు శాంతినిమ్మ	...	౧౦౭
౨౩	భీ! దానిపేరత్తుకు	... ..	౧౦౯
౨౪	ఇల్లు వాసెద!	... ..	౧౧౧
౨౫	చక్రవర్తి చావలేదా?...	...	౧౧౨
౨౬	షుజా నారంగజేబు జయించినాడు...		౧౧౩
౨౭	అమ్మో కాదా పాపము!	...	౧౧౯
౨౮	మేరా జోబనా	... ..	౧౨౫
౨౯	నీవు ఖైదీనైతివి!	... ..	౧౨౮
౩౦	ఈ.....నీగో వాడెవడు?	...	౧౩౧
౩౧	రెండేదారులు; పొమ్ము!	...	౧౩౫
౩౨	అటు—దిటు—జరిగినది	... ..	౧౩౯
౩౩	చంచల హృదయా!.....మూరము	...	౧౪౨
౩౪	ఇది కటారి—ఇది నావత్తము!	...	౧౪౭
౩౫	మోసము—మోసము	... ..	౧౫౪
౩౬	విషప్రయోగము	... ..	౧౫౯
౩౭	అలంఘిత్ పాలన	... ..	౧౬౫
౩౮	హా! జహాగీరును బాధించిన వాపము.		౧౬౯
౩౯	పరిశిష్టము	... ..	౧౭౩

తాజ్ మహల్.

ప్రథమాజ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—ఔరంగజేబు మందిరము.

ప్రవేశము—ఔరంగజేబు—రోషనారా.

సమయము—(ప్రాతఃకాలము.)

ఔరంగ—(ఖురాను ముందుంచుకొని) సోదరీ! నీవు చెప్పిన మాట నిజమే; కాని, నాకెందుచేతనో—విహిక్షమునందొచ్చితేను. ఎవ్వఁడు ప్రకృతిపాశములచే బలవత్తరముగ బంధింపఁబడునో—వాఁడు పరమును సాధింప లేడని ఖురానునిర్వచించుచున్నది.

రోష—కట్లని నీవు ఫకీరువోదువా? సోదరా!

ఔరంగ—కావలసినయెడల నట్లే.

రోష—సమంజసముకాదు;—సంసారముందు తరుగో పాయము లేదా!

ఔరంగ—అది కడుదూరపుమాట; సంసారమునంజిక్కువసిన వారు తరించుట కెంతటిమనోనైశ్చల్యము కావలయును.

రోష—(సవ్వి) ఇతని చిత్తవృత్తి పూర్ణముగఁ దెలియదయ్యె కానియు; ఇప్పటికీప్రస్తానన మాచ్చెదను (ప్ర) సోదరా! అక్క సంగతి వింటివా?

తా శోమహాత్]

జౌరం—ఎవరు? మన జహానారా సంగతియూ? విశేషమే
మైన నున్నదామేమి?

రోష—అంతయు విశేషమే! నీవేమియు విచారించుటలేదు.
మరారు చదువుకొనుచు నీవీయిల్లు కదలవు.

జౌరం—(స్వగ) వెళ్ళిదానా! ఈయిల్లు కదలకుండగనే నాక
న్నిసంగతులును తెలియుచున్నవి (ప్రకా) అమ్మా! ఈ
లోకాభిరామాయణము నాకెందులకు?

రోష—అక్కకు సంగీతముచెప్పు సాదతుఖాను హిందూ
ప్రబంధములలోని బిల్హణుడై నాడు.

జౌరం—ఆ! ఆ! అంతపని చేసినాడా? అనుకొన్నంత మై
నదిసుమా?

రోష—నిన్నటి యువయమున, అక్క సంగీత శాస్త్రలో నకస్తా
త్తుగ సంగీతమాగిపోవ, నేనక్కతో మాటలాడుదమని
ప్రక్కగదిలోనుండి తటాలునఁ దలుపులుద్రోసికొని లోప
లకుఁ బోయితిని.

జౌరం—తరువాత !

రోష—పోయిమాతునుగదా—సాదతుఖాను, అక్క మొగ
ముపై మొగముంచి—

జౌరం—(రోషముతో) ఏమి? సంగీతము చెప్పుకొని పోయి
బోసుకొనుచున్న నీచుండగు సాదతుఖానేమి? రాజపుత్ర
కపై స్వతంత్రమేమి? వానికి బుద్ధితేకున్న నీరండగుమతి
లేదా? కామవికారము, కనులకు బాగుగ నెగదట్టినది

కాబోలును.....రోషా! చక్రవర్తి గ్రుడ్డివాడే
యండెనా?

రోష—సావకాశముగ సంతయు విచము,

బౌరం—చెప్ప! చెప్ప! పిదప నేమి జరిగినది?

రోష—నేను లోపలకుఁ బోవునప్పటికి పిరికివాడగు సాదతు
ఖాను భయపడి తలవెనుకకుఁ దీసికొనెను. కాని, సమ
యాచకూల చతురయు జగజంతయునగు జహానారా
చేసిన తెలివితక్కువ తనమును గ్రమ్మకొనఁ దలచి—
చూచి చూడని చందమునఁ జూచి—“సాదత్! మా
చెల్లెలే! మరెవ్వరును లేరు! ఇంకకొంచెము లాగిచూచి
తివా చెవిసీల వచ్చును”. అనిపలుక, నామెదుటనే-యా
దురాత్ముడు జహానారామాటల యంగలి స్వాస్థ్యవ్రత్యి
తననోటితో, చెవినున్న యాభరణపుసీలను లాగి—“అత్తా!
సెల” వని పలకె నాకుఁగూడ నొకసలాముచేసి చితారు
భుజమున వైచుకొని యింటికరిగినాడు.

బౌరం—ఎంతసాహస మెంతసాహసము!

రోష—అంతట-జహానారా దుద్దశీల త్రిష్టుకొనుచు, చెల్లె
లా! కూరుచుండు మని నన్ను మర్యాదచేసి తనయకార్య
మునకు నేను సంశయింపకుండ “సాదత్! చెవితుడ్చురాక
నొప్పిజేసినది. నీవర్ధనేదయిన వైనమద్దెంపఁదగిన మందు
గలదేని పంపుదువే? యని యడిగెను.

బౌరం—జగజంత—

తాజ్ మహల్]

రోష—ఆమందు నైతము సాదతుఖానే పెట్టవలయు నావ
లననేమగు,” నని పలికి చిఱునవ్వునవి, నేను నామందిర
మునకుఁ బోయితిని.

ఔరం—ఇంతపని జఱుగగా—రోషన్!—నీవు దీనినేల చక్ర
వర్తి కెఱిగింపలేదు.

రోష—ఎఱిగించుట కవకాశమెక్కడనున్నది? నేను నాయన
గారి దగ్గఱకుఁబోవునప్పటికి—జహానారా తండ్రిగారి సమీ
పముననున్న కవాచిపైఁగూరుచుండి, తనయెదుటఁ నిలు
వఁబడియున్న రాజవైద్యునకు జెవింజూపుచు—నేదియో
మందు రాయించుకొనుచు, నేనరుగునప్పటికి—తండ్రిగారికి
నన్నుఁజూపి,--“మన రోషన్ కూడ చూచినది; అడుగుఁజు-
సాదతుఖాను దీనిని లాగుటకెంత కష్టపడినాఁడో!” అని
చెప్పినది. ఇట్టి సమయమున, నా నివేదన నిష్ఫలమని
యెఱిగి మరలిపోయితిని.

ఔరం—టక్కరి బాగుగ క్రమ్ముకొన్నది.

రోష—రంకు నేర్చినది, బొంకు నేర్వకుండునా?

ఔరం—సరి! రోషన్! నీవిప్పటికిఁబొమ్ము. నేను దానిసంగతి
నాలోచించెదను.

రోష—తమ్ముఁమా! జనానాలో నిట్టి ద్రోహములను జఱు
గనిచ్చినయెడల మనకుమిగుల శ్రవతిష్ఠ కలుగును.

ఔరం—ఔను; నీవికఁబొమ్ము. సాదతుఖాను పనియైనదిలే.

రోష—(స్వగ) ఔరంగజేబు విరాగియా?—విరాగియో సరా
గియో తెలిసిపోయినది! ఇది కపటము—ఎనను తన శ్రేయ

[“ ఇతడు విరాగియా ?”]

ముంగోరిన నాయెడల తనకీ దాషరికమేల?.....
ఉన్నవికొన్ని, లేనివికొన్ని - చెప్పి, జహానారా మరీయా
దను నమవీధి కెక్కించితిని. ఇక సాదతుఖాను నా వెళ్లు
లభింపఁజో చూచెదను.

(ప్రస్థానము.)

బేరం—బేరా! రాజాంతఃపురముల గతి!

(తెరవారిలును)

దృశ్యము—౨.

ప్రదేశము:—షాజహాన్ ఉద్యానవనము.

ప్రదేశము:—షాజహాన్ — ముంతాజ్ మహల్

సమయము:— సాయంకాలము.

షాజ—ప్యారీ! ముంతాజ్!—

ముంతా—మహారాజా!

షాజ—శిరోబాధ నివారించు తైలమునుఁ దెప్పింపుము.

ముంతా—(ఉలికిపడి) ఏమి! తమకు శిరోబాధగనున్నదా?—

షాజ—అందువలననే అభియోగములకు తీర్పుచెప్పుకుండ,
సభనుండి లేచి వచ్చితిని.

ముంతా—తెప్పింప నేల! తైలమును నేనే తెచ్చెదను.

(ప్ర స్థాన ము.)

షాజ—అబ్బ! శిరోబాధ విశేషముగనున్నదే!—నిన్న రాత్రి
స్వప్నము వచ్చినప్పటి నుండియు మనస్సుకలతగనే యు
న్నది. తరువాత, షుజా విశేషముగ మద్యమునుసేవించి
వేశ్యాగృహమునఁ బడియుండెనను వార్తను సాదుల్లా
చెప్పినతరువాత, శిరోబాధ ప్రారంభమయ్యెను.....
.....అబ్బబ్బ! ఎక్కడిదీ సంగీతము. నిలిపివేసిన
బాగుండును.

ముంతా—(ప్ర॥-తైలమును శరీరమునకు మద్దించుచు) రాజ
కార్యములయందు విశేషముగ మగ్నులైతిరికాబోలు?—
వజీరులందఱు నేమిసేయుచుండిరి! మీరింతశ్రమపడ నేల!

తాజ్ మహల్]

షాజ్—ఆసంగీత మెక్కడిది?

ముంతా—మనరోషకో తనవిలాస మందిరమున పాడుకొను
చున్నది. ఈసంగీతము మీకుకొంచెము మనశ్శాంతినిచ్చు
నేమో!—వినుఁడు సారంగరాగము నాలాపించుచున్నది!

షాజ్—ఆసంగీతమునకు నామనస్సు కడుచికాకు పడు
చున్నది.

ముంతా—నిలిపి వేయుమందునా?

షాజ్—అటులయిన కొంతసేపు శాంతముగనుందును.

ముంతా—లెలా—

(దాసి—ప్రవేశము.)

దాసి—మహారాజా!—

ముంతా—తండ్రిగారి సెలవైనదని వారికి శిరోబాధగచున్న
దని చెప్పి మనరోషనారా బీగమును సంగీతము నిలుపు
మనుము.

లెలా—భాగ్యము—(పోబోవును)

షాజ్—లెలా—

లెలా—మహారాజా!

షాజ్—అట్లు చెప్పినచో నా బాలికయుత్సాహమునకు భం
గముకలుగును; కనుక—నేనొకమారు రమ్మంటిననుము.

లెలా—చిత్తము. (ప్రస్థానము)

ముంతా—గాలి కొంచెము మందగించినది.

(విసరుచున్నది)

షాజ్—ష్యాకీ!

ముంతా—మహాప్రభూ!

షాజ—(చిరునవ్వుతో) రోషనారా సంగీతము పాడుచున్నదా? ఎప్పటిచుండి?

ముంతా—ఈనడుమనే యారంభించినది.

షాజ—ఏమి సంగీతమిది!—జహానారానుచూచి—పంతమునకు మొదలుపెట్టినది!

ముంతా—జహానారా కంఠస్వరము ప్రశస్తమైనది.

షాజ—ఎక్కడిజహాన్—ఎక్కడిరోషన్—హస్తమశ కాంతరము!

ముంతా—అదుగో! రోషనారా—

(రోషనారా ప్ర॥)

రోష—జహాపనా!

షాజ—బిడ్డా! ఇటువచ్చి కూర్చుండుము.

రోష—తమకు శిరోబాళగనున్నదలు!

షాజ—ఔను. నేడేలనో శరీరమున తిన్నగలేదు.....

నీసంగీతమును మాన్పించితిని.

రోష—దాని కేమి? తమ మనమున సంతోషముగనుండువలెనుగాని—

షాజ—బిడ్డా! నీవును సంగీతము నభ్యసించుచుంటివా?

రోష—ఔను.

షాజ—ఎవరివద్ద—

రోష—సాదతుభాను—

షాజ—ఇంకను నూతనముగనున్నది.

ముంతా—ప్రారంభించిన యెడ మేది?

షాజ—ఎన్ని వార్తలు వచ్చినది?

రోష—ఒక వార్త వచ్చినది.

షాజ—ముంతాజ్!—మన రోషనారా కంతము సహితము
మంచిదే! అఖ్యాస క్రమమున జహనారావతనే పాద
గలుగు.

ముంతా—చిత్తము.....తమకు తైలమువలన నిష్పాద
కొంచెము సుగుణమైనట్లున్నది.

షాజ—బయటి బాధ తగ్గినదిగాని, లోపలి బాధ తగ్గలేదు.

ముంతా—లోపలి బాధ యేమి?

షాజ—గతరాత్రి నేనొక పాద కలగంటిని.

ముంతా—అయ్యో! అదియెట్టిది?

షాజ—చెప్పెదను. తొలుత ఖాజీసాహెబునకు కబురుపవలెను.

ముంతా—లైలా—

లైల—(ప్ర॥) మహారాజా!—

ముంతా—చక్రవర్తిగారి సెలవైనదని ఖాజీసాహెబును చి
ప్పింపుము.

లైల—భాగ్యము—(స్థానము)

ముంతా—బోను. తమరు రెండుజాములు దాటినతరువాత
రాత్రియొక మారులికిపడితిరి! నేనుచూచియు నిద్రాభా
గమగునని మేలుకొలుపనైతిరి; అదిమిగుల భయానకము
యందును గాఢోలును.

రోష—అదుగో—మన లైలా—ఖాజీసాహెబును వెంటబెట్టు
కొని వచ్చుచున్నది!

తా వే మహారాజ్]

మాజ — సరే! స్వప్నవృత్తాంతము ఖాజీవచ్చిన తరువాతనే చెప్పెదను.

(తరువాత ఖాజీ—తైలా ప్ర॥)

మాజ — ఖాజీ మహారాజ్! నమస్కారము.

ఖాజీ — మహారాజా! నీకు శుభమును.

మాజ — పీఠ మలంకరింపుడు.

ఖాజీ — (కూర్చుండును.)

మాజ — క్రిందటిరాత్రి నాకొక దుస్వప్నము వచ్చినది. దాని ఫలమును తెలిసికొనుటకై తమ్ముఁ బిలిపించితిని.

ఖాజీ — స్వప్న స్వరూప మేమి?

మాజ — అగాధముగు నొకనూతిలోని యడుగుభాగమున నేను సహాయములేక నేకాకినైయున్నట్లును, ఆనూతియొద్దను నాల్గుసింహములు నిలువఁబడి యున్నట్లును — అవి తమ లోదాము కడుభయంకరముగఁ గలహించుచున్నట్లును తుదకా నూయియంతయు నీటిచే నిండిపోవుచున్నట్లును — అజలమధ్యమున నేను ప్రాణానశిష్టుఁడనై — తన్నుకొనుచున్నట్లును — నూతిలోని జలమునఁ బ్రతిఫలించు తమ ప్రతిబింబముల జూచుకొని పైనున్న సింహములతో మూఁడు భీకరముగ నాచ్ఛుచు జలములఁబడి మరిణించి నట్లును నాల్గుసింహము గర్వముతో నూతియొద్దను నిలువఁబడియున్నట్లును దానిసమీపమున మరెయొక యాడు సింగము నిలువఁబడియున్నట్లును కలఁగఁజేసి దీనిభావము నెఱుంగఁ గోరెద,

ముంతా—(స్వగ) అమ్మయ్యా! ఎంత భయంకరముగ నున్నది? ఇదేమి స్వప్నమోకదా!

రోష—(స్వ) ఇదేమో భావగర్భితముగ నున్నది; దీనియర్థము ను వినవలెను.

ఖాజీ—(కన్నులుమూసి యాలోచించి) అనతికాలములోన తమరు విశేష వ్యాధిపీడితు లగుదురని తోచుచున్నది.

ముంతా—అబ్బ! ఈయప్రియమును వినిన నామనస్సు కలశ నొందుచున్నది.

ఖాజీ—అమ్మా! భయములేదు. వేయిచుండి ఘోరకన్నదానము చేసి—ప్రార్థనములు చేయించినచో నీదోషమునివారణమగును.

షాజ—అటులనే చేయింపుడు. నే నీదినమున పెందలకడ విశ్రమింపవలయు. శరీరమున తిన్నగలేదు—నాకు సెల విప్పింపుడు.....రోషన్—వచ్చెదవా?

రోష—ఇంకను వెలుతురున్నది. నేను కొంచెము, విహరించివచ్చెదను.

(షాజహాజ్—ముంతాజ్, పరివారముతో ప్రస్థానము)

రోష—(స్వగ) తండ్రిగారి స్వప్నము గూఢార్థపూరితముగ నున్నది. ఖాజీసాహెబువలన సర్వముం దెలిసికొవలయును. (ప్రకా) ఖాజీమహారాజ్!

ఖాజీ—అమ్మా! ఏమిసేలవు?

రోష—తమతో నొకమాట యున్నది.

ఖాజీ—అనతీయవలయును.

తాజ్ మహల్]

రోష—చక్రవర్తిగారి స్వప్నమనకు మీరు కడు స్వల్ప
ముగ స్థముఁ జెప్పితిరి—

ఖాజీ—బేను. అం దేయస్థము గలదో దానింజెప్పితిని.

రోష—కాదు. మీరు నాదగ్గఱ దాచుచున్నారు. సింహ
చతుష్టయమునకును, అడుసింగమునకును—పరిపూర్ణమైన
యస్థమును సెలవీయవలయును—

ఖాజీ—అమ్మా! స్వప్నముల కంతటి గూఢాస్థములుతీయుట
సాధ్యముకాదు.

రోష—మీరు మతగురువులు. మీ రెఱుంగని దేదీయును
లేదు. మీరు నాకీ రహస్యము జెఱిగింతు లేని మీకు
విశేషలాభము గలదు.

ఖాజీ—(స్వగ) ఈమిభానము చాలదూరము పోయినది.
సరే! అందులకుఁ దగినవిధముగనే చెప్పెదను. (ప్రకా
చిఁచునవ్వునవ్వి) అమ్మా! చిన్నతనముగదా! మీకాసంగ
తులేల?

రోష—చిన్నతనమైన?—వినుటకూడ పాపమగునా?

ఖాజీ—ఈరహస్యమును నేను చక్రవర్తికే తెలుపలేదు.

రోష—అందులకే మరల ప్రశ్నింపవలసి వచ్చినది.

ఖాజీ—సరే! నాకులాభించునపు డేలవిడువవలయును—చెప్పె
దను. కాని యీమాట మీరెక్కడ ననఁగూడదు.

రోష—మీకో భయముక్కఱలేదు.

ఖాజీ—నాలుగుసింహములు నలువురు రాజకుమారులు.

నూయి కారాగృహము. చక్రవర్తిని కారాగృహము

నందుంచి స్వల్పకాలముననే—నలువురు రాజకుమారులును
రాజ్యమునకై పోరాడుదురు. ఆపోరాటమున నొక్క
కుమారుడు మాత్రము నిలిచి జయమందును.

రోష—ఎవరా! జయశాలి?

భాజీ—అది చెప్పటకు నాకు శక్తిలేదు.

రోష—సరే—పోనిండు—ఆడుసింహ మెవ్వరు?

భాజీ—ఇంతకన్న నేనధికముగ వచ్చింపలేను—అమ్మా! నాకు
సమాజవేళ మైనది.

రోష—భాజీసాహెబ్—మీకు కృతజ్ఞుడై యుందును. —
పుదయముననామదిరమునకువచ్చినరేనిమిబహుమాన
మండలదు. నాకు సెలవిగడు.

(భాజీ ప్రస్థానము)

రోష—(స్వగ) స్వప్నములు నిజములుకాకపోయినను నాకీ
స్వప్నమునందు నష్టకము గలదు. కాదేని యీస్వప్న
ర్థమునే నిజమగునట్లు చేసెదను. దారాకు రాజనీతి యేమి
తెలియును? ముఖప్రీతుల కలరువాడు—సుజా త్రాగు
బోతు; వేశ్యలంపటుడు, మురాను మూర్ఖుడు—ఇంక
సాలుగవసింగము నాప్రియసోదరుఁ డొరంగజేబు కావ
లెను—కాని ఖురాన్ విషవకున్నాడు!—ఊ!—ఈ మోట
కబ్రహ్మచర్యముకేమి? వదిలిచెద నొకక్షణమున—...
ఇంక నాడుసింగము?—జహానారా యగునా? ఛీ! ఛీ!—
జహానారాను పైకిరానిత్తునా! పాతాళమున కణచివేసెడ—
ఆయాడుసింగ మీరోషనారా కాకతప్పదు—ఒరంగజేబు

నకు బాసటయై రోషనారా—మొగలో సామ్రాజ్యమును
నిష్కంటకముగ నేలనున్నది. చిత్తమా! స్థిరముగనుండుము.
భావి మొగలో సామ్రాజ్య దివ్యపతాక సంచలనము.
రోషనారా హస్తగతమైయున్నది. రాజ్యరోహణమానకు,
భౌరంగజేబు నామమాత్రము—రోషనారయే ఈవిజయ
మహారథమునకు సాగితి.

(ప్రస్థానము)

దృశ్యము—3.

ప్రదేశము—దారామందిరము.

ప్రవేశము—దారా, ఫ్రెంచిఫౌద్రీ న్యూటన్, గోవిందదాసు.

సమయము—ఉదయము.

దారా—మిస్టర్ న్యూటన్! మీరీవిషయమున కోపము లేకుండ తర్కించి, అసలుసంగతి తేల్చవలెను.

న్యూటన్—మేము బైబిలు పవిత్రగంధమును — తలక్రిందులు చేసి చదివినాము—ఆపరిశుద్ధాత్మ మాముందు తెలియుచున్నది. ఆకాశరాజ్యమునందు యహోవా యొక్కడే పరిపాలించుచున్నాడు.

గోవిన్—మీ యాకాశరాజ్యము—మీ యాకాశపంచాంగము దూరముగఁ బెట్టుఁడు; నేను చెప్పనది యేమనగా—యహోవాశబ్దమున కర్థము చెప్పజాలనుగాని, క్రీస్తు ముమాత్రము కల్పితము—

న్యూటన్—కల్పితమని మీరు ఋజువు చేయవలెను.

దారా—ఔను. గోవిందదాసుగారూ! మీరు దీనిని ఋజువు చేయవలెను.

గోవిన్—నేను ప్రమాణములులేని మాటల నాడువాఁడను గాను. ఈనడుమ మాలో నొకగొప్పకవీశ్వరుఁడు వ్రాసిన గ్రంథభాగములను మీకు చదివివినిపించెదను. మాకృషు నే మీనుతప్పులు క్రీస్తు అని నలికిరి. చూచితిరా—కృష్ణ—క్రీస్తు శబ్దముల కెట్టి సామ్యముగలదో!—

నయ్యట—దానికేమి? ఏమి? మీప్రమాణ గ్రంథభాగములు
గోవి—చదువుచున్నాను; వినుడు.

సీ॥ చెరకుబుట్టిన విఘ్నచరితంబునే మార్చి
జననబు పశుశాల జతినంచు,
గోపాలకునిశీల లేహరగామార్చి—
కడిది గొట్టెలమందఁ గాచెననుచు,
పాండుపుత్రుల కథావళి నంతయునుమార్చి,
వారు బోధవృత్తా ప్రవక్తలంచు,
నదవిలోఁ బంచత్వమొద విధమునూర్చి,
శిలువనైవిడనాడె బీవమంచు,

కృష్ణనామ మరసి క్రీస్తుగామార్చి, యొ
కీత భేదముగను హింద మతమె
హతముజేసి క్రీస్తుచుతము జేసిరె కాని
లేదు క్రీస్తువనెడు వాడొకండు—

నయ్యట—(కోపముతో) యువరాజా! చూచితిరా! క్రీస్తున
నెడువాఁడొకఁడు లేనేలేడట! దొంగకృష్ణుని—రంకుకృ
ష్ణుని బూతుకథలను మాశ్చర్యకొని మేము క్రీస్తుమతమును
చేసికొంటిమట! ఈ మర్కాండపువ్వుల నవ్వినో యో
ర్వితేని పరమతదేవుని నొసెనట! అది వీరి కాధారమట!
ఛీ! ఛీ! కృష్ణుఁడు నీతిశాస్త్రములందు చిన్న పుటిచుండీయు
నబద్ధములు నిశ్చంకముగ నాడినట్లుచు, దొంగతనములను
నిరాటంకముగఁ జేసినట్లుచు—రంకుతనములను, నిరాశ్చ
రుణముగ గావింపు పదుగారువేల గోవికల సంసారముల

[“కృష్ణ ప్రేమ?”]

నొక్కపెట్టున గోత్రలో దోసిసట్లును వ్రాయఁబడియు
న్నది. అదిగాక—రాజ్యాంగమునఁ బ్రవేశించి కురుపా
క్షయస్థమునఁ గల్పించి యన్యాయముగ కౌరవుల నంగ
జను చెంపించిన ట్లున్నది. పీఠ భగవంతుఁ డెట్లుగును?
నీసకథ నాదర్శముగఁ దీసికొని క్రైస్తవమతమును సర్వైం
చుకొనునఁతటి మరదృష్టము మాకెందులకుఁ గలుగును?
గోవిం—కృష్ణావతార రహస్యము నెఱుఁగుటకు నీజెంతనాఁ
డవు? మిడిమిడి జ్ఞానముచే దూషించితివిగాని—.....అ
దట్టికి మాశాస్త్రముల యంతర్భాగము తెలియుట కవి
యంత పైపెచ్చుడలేదు.

న్యాయుట—నీవు చెప్పుచున్న యాయంతర్భాగ మేదియో వినుఁ
గోరెదను.

గోవిం—సూక్ష్మముగఁ జెప్పెదను. విను—

చారా—ఇది నాకు నుదినము.

గోవిం—

—* గీ త ము . *

అసమ నననీత మృదుల భక్తాభిప్రాయ
చోరుఁడని తెల్పఁవనీతచోరుఁడయ్యె
లింగభేదంబు భక్తికి లేదటంచుఁ
దెలియఁజేయ గోపకలలోఁ గలసిపోయె
చర్మపాంచాలికా దేశా మర్కదురభి
మానమును, వృథాలష్టాభిమానములును
కలుషకౌర్య సంశయ నూనకంబు లెట
గోపకల చేలములఁగొనిపాపరత్నిని
మనులఁ బోద్రవోలి, చిత్తైర్మల్యమొనఁగె.

నర్మట—చాలు ! చాలు ! ఇకనేపురాణమున గట్టపెట్టుము.
ఇట్లు నీవేదయో కల్పించి బూతులన్నిటిని నీతులనుగా
సాధించునట్లు కనబడు చున్నావు.

గోవిం—బూతులేకావు; మీపంటి యవిసీగు లీసీతులనే బూ
తు లచుకొనిరి—హృదయదొరగామా! మీరు మాకృ
ష్ణుని పశులకాపరితనము నర్థములేకుండ దొంగిలించిమా
ధావమును నిర్వర్తకము చేతిరి—కాని యందు కొంత యర్థ
మున్నది.

—* గీ త ము . *—

పకృతి కాధారములు పాడి పంటలగుట,
పాడికొరకె కృష్ణుడు పశుపాలులయ్యె
పంటకొరకన్నయగు బలశద్రనాము
చేతికి హలంబులిచ్చి సుఖిజేలంగ
వెట్టిగొల్లతనం బవివేకుల కగు
రామకృష్ణుల యనతార రహస్యములు

నర్మట—మీ శాస్త్రములయందు గల యసందర్భములను
అనన్వయములను వీవెట్లు సమర్థింపగలవు?

గోవిం—ఏనా యసందర్భములు?

నర్మట—ననుదేవునకు యమున దారియిచ్చెనా?—చెరపాల
తలుపులు పగిలెనా?—క్రాపడికి చీరలు కొట్టికొలె—పు
ట్టెనా?—కృష్ణుడు విశ్వరూపము చూపెనా? అతనినోల
బ్రహ్మాండములు కనబడెనా? ఎవరు నమ్ముమాటలివి?—
శిష్టకథలు—

గోవిం—ఇట్టిపిట్టకథలు, మీంక్రీస్తు చరిత్రమున వెదకినచో

వానకాలమునందలియునితలపుట్టలనలె బయలుదేరగలవు

న్యాయ—ఆ! అవి మహిమలు.

గోవిం—ఆ—అవి మహిమగా?—ఇవి పిట్టకథలా?—యెవ

రాజా వినుచుంటిరా?—.....క్రీస్తును సమూహికో పెట్టిన,

మూడవనాడు బయలుదేరి మరలవచ్చినాడు — అంత

మహిమ గలవానికి చచ్చుదగ్గరియేదే? శత్రులకుఁబో

శిక్షవలెఁ గొట్టఁబడి శూరదుర్మరణముఁ గాంచినవాఁడు

భగవానుఁ డెట్లుగుచు? క్రీస్తు ముట్టుకొన్నంతనే గ్రుడ్డివా

నికి కన్నులువచ్చినట్లుచు — కుష్టురోగులు నిరాశులముగ

నట్లుచు చెప్పఁబడి యున్నది. ఇవి మహిమలేకావచ్చు

మాపురాణములందలి దివ్యకన్న నుత్తమోత్తమ చరిత్రలు

గావు ఇవి యసంభవములు నవిశ్వసనీయములు పోవునో

మాపురాణములందలి విషయములకన్న మీమరగ్రంథ

ములందే విశేషములు గలవు.

దారా— నే నాలోచించిచూడ, నీవిషయము చర్చించుటయే

యవివేకమని నోచుచున్నది. హిందూ క్రైస్తవ మత

ములతోఁ బోల్చినచో మహమ్మదీయు మతము మిరియు

నసంభవ విషయపూర్ణముగ నున్నది—అందుచేత—విశేష

చర్చనఁ బూనుకొనక — జగదాధార భూతుఁడగు సర్వ

కుని—క్రైస్తవులు “యహోవా” యనియు, హిందువులు

“రామకృష్ణ” లనియు—మహమ్మదీయు “అల్లా” యని

యు దలంచి తరించుటయే వివాదములేని మార్గము!—

అంతా హాహా]

గోవిం—అంతా లకనియే—నా స్తికుడైనను. బుద్ధుడు జీవన్ముక్తి చెప్పినాడు.

[నేవకుండు ప్ర॥]

సేవ—యవరాజుగారికి సలాం—

దారా—ఏవి విశేషములు?

సేవ—చక్రవర్తిగారి సెలవైనది.

దారా—సన్న రమ్మనా తండ్రిగారు?

సేవ—చిత్తము—

దారా—గోవిందదాసుగారూ న్యూటన్ దొంగారూ వేరు
తండ్రిగారిదగ్గరకు బోయి, యిప్పుడేవచ్చేదను. మీరింకే
ప్రసంగించుచుండుడు. (ప్రవేశము)

న్యూటన్—గోవిందదాసుగారూ! బుద్ధుడేమి చెప్పినాడు?
గోవిం—ఇట్లు చెప్పినాడు.

—* గీతము. *—

దేవతలూ బూర్వ పునర్జన్మములూ ఒక్కటే
మరలె యగుట దత్స్వరూపంబు దేవతలూరాదు—

ప్రపంచము స్త్రీవంశరమనఁ బ్రాప్తికెందు,
నరకమో—స్వర్గమో మది కలుగఁబడదు,
ప్రకృతి సృష్టిచి శక్తించు పరమోదోకంబు
గలదో? లేదో? నిజశక్తి గానరాదు—
మానవన కపరోక్ష ప్రమాణమే ము
భక్తమంత్రంబు—భగవంతుడొన్న వాడను.
తేనివాడను చచ్చు మాని, —కాల

మీను కృధాగమకగ నీక— మహాజుఁ జెప్పును—
 సత్య జీవనమును నహింసయును సర్వ
 సమతయును ఘోరతనయయు నప్రేమనశీల
 నంగతానూన పద్ధతుల్ సంతరించి
 తీగ యాత్రను గడుప— నా దేవుఁడొకఁడు
 కలి నా తత్కృపాలభ్యై గాంచగలఁడు
 చేవుఁడేలేక యుండెనా— దివ్యజీవ
 మాన్ గామి యగుటచేత—మహి 3 దివ్య
 తిరి మహానంద మిహమున నరయగలఁడు॥

(చారా వ్రా॥)

చారా—పండితులారా! మాతండ్రిగారు, నెలకనములలోన
 ల సుజాను బంగళ మనకు నొరంగ జేబును దక్షిణదేశ
 మునకు— మరారును గుజరాతునకు నుహదారులుగా
 నరుగివలసినదని శాసించినారు.

మ్యాట—శమరిని ?

చారా—నే నిండే యుందును.

గోపి—అట్లుతైన మన శాస్త్ర చర్చలు కట్టునడ లేదన్న చూట

చారా—నాకేదినమున వేరుగా పనియున్నది. మనము మరల
 లేవు కలసికొండము—

గోపి—చిత్తము—

(అండలు ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—౪.

ప్రదేశము—జోబనామహాలు

ప్రదేశము—జోబనా—షుజా.

సకయము—రాత్రి.

జోబ—నిన్ను నమ్మఁగూడదు. నీవు క్రమముగ యూటాకో
రుచై పోవుచున్నావు! నిన్న వేయియూపాయలు కానల
యునది నే నక్షగఁగా— ఇదిగో తెచ్చెదనని, చని, నీవు
వట్టిచేతులతో వచ్చితివి! నీసేవ జేయుచు—నీయాజ్ఞలకు
చేతులు జోడించుటకు నేను నీవు సిఘా చేసికొన్న చీరీని
కాను. కాంచన్ అనగా నర్థ మేమో తెలియునా? కాంచన్
అనగా ధనము. కాంచనమువలన లభించునది కంచెన్.
నేను ధనకాంతను. నీవు బాదుచా కుమారుడవైన నా
కేయి? నీవు షుజావైన నాకేయి?—నాకు ధనమే ప్రాణము;
.....నేను నీకు స్వస్థముగఁ జెప్పుచున్నాను. ధనమునా
చేతఁబట్టుకొనియే నీవు నాయొంటికి రమ్ము—లేనిచో నీవు
నివే. నేను నేనే—

షుజా—అలే! చెప్పినమాట విన చేమి?—నిన్న—నీవు చూచు
చుంటివి గదా—యిక్కడతాగి నే నొకటి తెలియకుండ
నున్నపుడు—తండ్రిగా రింటికి పాలకిలో మోయించుకొని
వెళ్ళి—తగుపాత నేను, ఖజానానిగ్గఱకుఁ బోయి ధనము
మగగా—మంత్రము సెలవులేదని చెప్పినారు. ఆముంక
కొడుకుల నెంతపనియైన చేసియుందును. గాని, అప్పుడే
వైపు దిగిపోయినది.

జోబ—సరే! సరే! ఈ ప్రయోజకశ్వముల కేమిలే—ఖజానా
లో నుండి సూడ, దమ్మడికాను పుట్టని గతిబట్టివది గదా—
అదిగోతలుపు తెరిచియున్నది—ఇంత దయచేయవచ్చును.
షూజా—అబ్బ!—చెప్పనది సంతముగ విని చెప్పుచు గొట్టి
వచ్చును—నడుమ నడుమ న న్నల్లరిపెట్టుకు. ఆవల కునికి
పొట్టు పడుచున్న మసావదుగాఁడు లేచి, మన సంభాష
ణము విన్నవేని—నడువీధి కెక్కించును.

జోబ—అబ్బ! అంత యాశ్చర్యమానముఁగలవాఁడ విట్లు చేశితివా?

షూజా—ఆటమానముల కెక్కడికిలే?—మీకు మానము,
మాకాశ్చర్యమానము నున్నచో—మీరీపని చేయలేరు—మేము
మీగుమ్మము లెక్కలేము.

జోబ—మాకొంపలు లేనిది గతిలేదా—నుమ్మలను దిట్టినది
నాటరాదు—ఈపంటలు ముండ్లకొడుగుల కియ్యెక పెన్
రోగము—నీ విమర్శనలకేమిలే—ఆసలుకథ చెప్పు—

షూజా—నరల నొకనారి—రెండుపాదాలు ముఁద్రులను బెడిది
చిమాచెదను. ఇచ్చిరా, సరే—తెకున్న దాని కింకొక
చక్కనిమార్గ ముండనే యున్నది.

జోబ—ఇంకేమిమార్గమున్నది?—వల్ల కాటి మార్గము—

షూజా—చక్రవర్తి—నన్ను బంగారమునకుఁ బొమ్మన్నాఁడు
అప్పుడు ఖర్చుల కొఱుకై నాలుగులక్ష లిచ్చెదను—నీవు
నావెంటనే వచ్చెదవుగాదా? ఆనాలుగులక్షలు నీవే!

జోబ—(స్వగ) ఈత్రాగుబోతు మాటలు నమ్మినవాడెవరు?
ఈమాటలు నిజమైనమాత్ర మా నాలుగులక్ష లెక్కడికి

బోవును?—ఇప్పుడు కొంతభనము తప్పకుండు వీనివర్గం
లాగితరవలసినదే!

మహా—నీమిత్ర? అగోచితుడు చున్నావు?

బోబ—నీమున్నది? కల్లకపట మెఱుంగని యాడుదానిని
నమ్మించుట కింత కథయల్లవలయునా యని, నీ తెలివి
తేటల కాశ్చర్య పడుచున్నాను.

మహా—ఏమి?—అట్లయిన నేను చెప్పినదంతయు నబద్ధము
నియే నలంచుచున్నావా?

బోబ—కాక, త్రాగుబోతు పటునిమాటలు నిజమచుకొన్న
భోగముదానిని గరిపెకాడుతో గాల్చునదా?

మహా—అనేహి—నన్ను నమ్మించుట కేమిసాధనము.

బోబ—ఓ విటశిఖామణి! వృథాదోషన మొదలుకు బొంద
వచ్చు?—చేతనైనన్ని నాశు కొలదిగనో గొప్పగనో నీవి
చ్చితిని నేను తింటిని. తిని తేననకే? ఇప్పుడు నీకు నను
భూతిలేదు నాకు సారకాశములేదు ఇంకను జాముకాత్తి
దాబలేదు. మనావదును బోమచేసికొని యిచ్చివారి
బంబు—

మహా—బోబనా! నామాట లబద్ధములు కావు, కేవు నీవు
రాజోద్యోగుల నెవ్వరినైన నడిగి తెలిసికొనుము. ఈమా
టలో నేనైన తేజాయుచ్చుచో నాకు గడ్డిపెట్టి చెల్లిపి
నదా? ఇంకొక పదిదింము లోపికబట్టితివా నాల్గురుషులు
నేనకముగురు.

జోబ—నాకు ఋజువులు సాక్ష్యములెందుకు? ఆడుముండకు-
చక్రవర్తి యొడవ కుమారుడవు. దైవానుగ్రహమున అన్న
చచ్చిచచ్చో చక్రవర్తివి కాదగినవాడవు. భోగముదాసి
కిచ్చుటకు వేయిరూపాయలు సంపాదించి లేకున్నావనిన
నమ్ము బుద్ధిహీనులెవ్వరు? ఇచ్చుట కిష్టములేదని యొక్క
మాట చెప్పురాదా? ఎందుకీ మోసము! ఎందులకు నన్నార
డిపెట్టి నవనీధి కెక్కించెదవు!

భుజా—ప్యారీ! జోబనా! నిన్నెన్నడైన నేను మోసగించి
తినా ఎన్నడైన నీకాశఙ్కాపి లేదంటివా? నీప్రభాంతిచే
నేనింతవఱకు పెండ్లిసయితము మానితినే.

జోబ—నిన్ను పెండ్లిమానుమన్న వారెవరు!—పెండ్లిమాని
నది నన్నుద్ధరించుటకాయేమి! కాకనన్నిట్లు దెప్పటకా?
నీవు సుఖముగ పెండ్లియాడవచ్చును. నాకు విలులుదొర
కకపోదురా; నీవు చక్రవర్తికొడుకునని పెద్దపేరు పెట్టు
కొని ముష్టివేయిరూపాయలకయి నన్నిట్లు యేడిపించు
చున్నావుగాని చక్రవర్తులు కాకపోయినను చక్రవర్తికు
మారులు కాకపోయినను నీకన్నదాతలు తమననమాన
ప్రాణములు నాకుధారపోయదుమని యనేకమంది జమీం
దారులు తిరుగుచున్నారు. ఎందుల కెందులకని నీతికి
కట్టుబడి—ఛీ! దిగినది పాడువృత్తి—చచ్చుదాక నొక
నితోనే యండవలెనని యెద్దుచున్నాను. నీవిప్పుడేడబ్బు
నీయలేక—నాయితీకి రానర్హతలేకపోయినను నేనిటు
లేయుందుదాననేకాని మరొకని నాశించుదానను కాను

నీవే నమ్మలేక... నాపై విశ్వాసము లేక — వేయిరూపాయల కొరకు.

షుజా—అబ్బబ్బబ్బబ్బ! — ఎందుకీకంత శోష? — నీవు విశ్వాసము లేనిదానవన్న వారెవ్వరు? నిన్ను నమ్మని చండాలుఁడెవ్వఁడు—రాకే కొంచెము చేతిలో సర్దుబాటులేక—...
.....నీవుగట్టిగ పట్టుబట్టితివా! చక్రవర్తి లెక్కయేమి?—నాయన్న దారా లెక్కయేమి?—దొంగవలె—మాతమ్మఁడొరంగజేబు ఖురాను చేతఁబట్టుకొని ఒక ధ్యానము చేయుచున్నాఁడు—శుభవర్తన మెవ్వఁటికిఁ దెలియలేదనుకొనుచున్నాఁడు—ఇట్టి దొంగలగుణములఁ బసికట్టుటలో—నీషుజాకున్న చాకచక్య మింకొకరికిలేదు—ఇంక మురాదుకొక్క చెంపపెట్టుచాలు—ముసలి రాజును చెఱసాలలోఁ బారవేసి, యొక్కొక్కనినే సఫాచేసి—చెఱుకు ముక్కలు నఱికినట్లు నఱికివేసి—మా జోబనాను ఢిల్లీ సామ్రాజ్యమునకు రాణింజేసి—సారా ప్రవాహములు విదేశీయపు బ్రాందీ, విస్కీ—సముద్రములు నిర్మింపనా!—ఏమనెదవు జోబనా!

జోబ—అ! త్రాగినప్పుడంత పనిచేయలేకున్ననట్టి మాటలైన నాడుచుందువుగాని—కొంచెము కంతము జారెనా ఈ లోకమున నుండవు—చక్రవర్తి ఎవ్వరో—దారా ఎవ్వరో!

షుజా—(స్వగ) కొంచెము మెత్తఁబడుచున్నది. దీని నిష్పక్షేయూదర గొట్టవలయును (ప్ర) జోబనా! కొద్ది రోజులలో ఏదో యొకటి తెగిపోవును. కనుక—

జోబ—ఏమి తెగిపోవును? నీ కంఠమో నా కంఠమో తెగ
వలెను—

షుజా—అట్లుకాదు—వ్యవహారమేదో యొకటితెగును—కనుక
నీవు రాణిని—నెను చక్రవర్తిని—.....చూడు అబ్బ;—
చాచ్రాద్దు, బోయిస్లున్నది. ఇక్కడ చలిగాలిగూడ
వీచుచున్నది—లోపలకు, బోవుదము రా—

జోబ—లోపలి కెందుకు?—

షుజా—ఎందుల కేమిటి?—

జోబ—గదిలోనికి, బోవుట కంతతొందర పడువాడవు మా
పాయలేల తేక—చేతులూపుకొనుచు వచ్చితివి!—పోపో—
ఈమాటలు—ఈమాయలు—జోబనాదగ్గర నాగిరావు—
ఈరాత్రి యేతంటాలు పడియైనసరే—వేయిరూపాయలు
తేవలెను—నేనుదారికిరావలెను.

షుజా—(స్వగ) ఛీ! దురాశాపాతకి మంచిచెడ్డలులేని మాయ
ముండ!—ఈకత్తి లో నట్టికివేతునా!.....
అందువలన ననేకకష్టములున్నవి. తొందరపడగూడదు.
(స్రకా) ప్యారీ!—సరేనీఏంతపట్టుబట్టినపు డేమిచేయుదును.
ఖజానా మర్తబుచేయకముందేపోయి మంత్రులను బెడ
రించి సొమ్ము తెచ్చెదను.

జోబ—సరే తెమ్ము స:తోషమే—

షుజా—జోబనా!

జోబ—ఏమి!

తాజ్ మహల్]

షుజా—నరములలో పట్టేమియుఁ గనఁబడదు. ఒకబుడ్డిఁబిల్లి
నాగొంతులోఁ బోసితివా! పెద్దపులివలె ఖజానాపైఁబడె
దను.

జోబ—బుడ్డి?—నాదగ్గఱ నెక్కడిది?

షుజా—లేకున్న తెప్పిపుము మసావదును లేవునునా?

జోబ—నాదగ్గఱ నీవు తెచ్చియిచ్చిన ధనము మూటుగు
చున్నదని తెప్పితునా? ఏమియాయవివేకము యీగో
ల్మాయినాకు తెలియదు. సొమ్ముతెచ్చితివా లోపలకు
రమ్ము--లేచానడు.

(నిష్క్ర)

షుజా—(తన) ఆ! ఆ! ఎంతతీవ్రము! తలుపుకూడ వేసికొని
నది! కంచెకొ తొత్తుకింత కావరమా! రాజకుమారుడనని
స్పృహ లేకుగా! ఛీ! ఛీ! నేను దీనికిచ్చిన చరువేయింతకు
గారణము! ఇప్పుడేమనుకొన్న నేమిలాభమున్నది? ఏది
యెటులున్నను—వేళదాచిపోయినది. నాకుశరీరమున బల
ముతగ్గుచున్నది. ఏదియోసువర్ణాభరణము తాకట్టుపెట్టి
సురారసము దెప్పింపక తప్పదు- నాకు నెలనెలకు రావ
లసినధనముకూడ నేదునెలలదియుండేవాడితిని ఏదోమార్గ
మాలోచింపకున్న కాలము నడుచునట్లులేదు దీని
మొగమున వేయిరూపాయలు తెచ్చి పడవేయకున్న
కార్యములేదు.....ఈముండకొడుగు భంగు
త్రాగి పడిపోయినాడు మసావద్—మసావద్—

మసా—(కన్నులు చులిమికొనుచు లేచి) జీ—జీ—సర్కార్—

షుజా—నా మండిరమునకు దారి చూపుము—

మసా—సర్కార్—ఇంకను తెల్లవారలేదు.

షుజా—లుచ్చా! భంగు దాగితివా!—తెల్లవారు కేమి?

మసా—జీ! జీ! ప్రొద్దు గుంకలేదు.

షుజా—ప్రొద్దు గుంకలేదా!

మసా—జీ! జీ!— తెల్లవారినది—ప్రొద్దు గుంకినది—

షుజా—లేచెదవా! చంపవలయునా?

మసా—(భయముతో నడుచుచున్నాడు.)

(ఇద్దఱు ప్రస్థానము)

ప్రథమాజ్కమ్.

తాజ్ మహల్.

ద్వితీయాఙ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రవేశము—ముంతాజ్ మహల్ మందిరము.

ప్రవేశము—ముంతాజ్—ఆస్మాన్.

సమయము—ఉదయము.

ముంతా—బేటీ! ఆస్మాన్—

ఆస్మాన్—అమ్మా!

ముంతా—నీవు నన్నమ్మాయని పిలుచుట నా కిష్టములేదు.

మీ పెద్దకుమారుడగు దారాకు నిన్నిచ్చి వివాహము చేసి, నాయనంతర మీ విశాల రాజ్యమునకు నిన్ను చక్రవర్తినిఁ జేయఁ దలఁచితిని.

ఆస్మాన్—(సిగ్గునఁ దల వంచుకొనుచున్నది.)

ముంతా—(గడ్డముబట్టి పైకెత్తి) బేటీ! దారాపై నీ కిష్టము లేదా!—

ఆస్మాన్—అనాధనగు నన్ను పెంచి పెద్దదానిఁజేసిన మీకు నా కమ్మగాక మరేమగుదును?

ముంతా—అత్త నగుదును.

ఆస్మాన్—చాలులే—(సిగ్గునడిచి పోబోవుచున్నది.)

[“మాదారాను వెండి చేసికొందువా?”]

ముంతా—(పట్టుకొని) ఆప్తా! నాదగ్గర నీకు సిగ్గెందులకే!—

మొన్న నీగదిలో దారా పటమును నేను చూడలేదను
కొంటివా?

ఆప్తా—అదే యన్నమాట యేమి? నాగదిలో ననేక పట
ములున్నవి

ముంతా—అనగా నీ కనేకులపై—

ఆప్తా—బాగున్నదిలే. డి—నాకు పనియున్నది పోవలయును—

ముంతా—అబ్బ! నాకు తెలియని పనులు నీకేమున్నవో!

మగని కన్నము వండిపెట్టవలయునా? పిల్లలకు పాలీయ
వలెనా?

ఆప్తా—(కూరుచుండి) వర్షకాలము ప్రవేశించినది!—రెండు
దినముల నుండియు నొకటి వర్షము—ప్రకృతియంతయు
జలమయమైనది. బయట కాకులు సయిత మల్లాడుట
లేదు—ఉదయముననే, చీకటి వ్యాపించుచున్నది.

ముంతా—ఓ గడసరీ! మాట మార్పుటలో నీయంతటి

లేదు—పెంచి పెద్దదానింజేసిన నన్నే మాయచేయుచుం
టివి!.....చూడు మా దారాను చేసికొందువా?

ఆప్తా—(తలవంచుకొని) నాకేమి తెలియను! అన్నిటికిని
పెద్దలు మీరు—

ముంతా—చక్రవర్తిగారితోఁగూడ మీ వివాహము మాట

చెప్పితిని.....ఉండు నీ భావిఫలముఁ దెలిసికొనవలయు

నని నా కెన్నాళ్ళిచుండియో యున్నది. లైలా!—

లైలా—(ప॥) మహారాజ్జీ!

రాజ్ పహల్]

ముంతా—ఖాజీ మహారాజాను పిలువము.

లైలా—(ప్రస్థానము.)

ముంతా—చక్రవర్తి నీ కల్యాణకాలమున నశేషధనము
నిచ్చెదనని వాగ్దానము చేసినారు — అదిగాక — ఇదిగో
చూడు...(పెట్టెలోనుండి యొక రత్నహారముఁ దీసి)
ఈ రత్నహారమును గోవా వతకకులవద్ద చక్రవర్తిగారు
లక్ష రూపాయలకుఁ గొనినది. అది నాకు వారిచ్చినప్పుడు
“నా యిష్టమువచ్చిన వారికి దీనిని బహుమానముగ
నిచ్చుకొందు” నని నేనడిగితిని. వారు నవ్వుచు—“ఎవరి
కిచ్చెదవు? ఆమ్మాను బీబీ కిచ్చెదవని తోచుచున్న” దని
పలికిరి. “ఔ” నని నేనంటిని. కనుక—ఆమ్మా! కల్యా
ణకాలము నా డి యమూల్య మణిమాలచు నీ కంఠప్ర
దేశమున నలంకరించెదను.

ఆమ్మా—మీ దయకు పాత్రురాలను.

ఖాజీ—మహారాజ్జీ!—

ముంతా—ఖాజీమహారాజ్! ననుస్కారము ఇదిగోక్షీతము.

ఖాజీ—(కూర్చుండి) ఏమి శైలవు?

ముంతా—ఈబాలిక నెఱుగుదురా?

ఖాజీ—ఆహా! ఆమ్మానీబీబీ నెఱుగక పోవలయునా? తల్లి
దండ్రులు చనిపోవగా మీరు ప్రేమతోఁ బెంచుకొను
చున్న సౌందర్యవతికాదా?

ముంతా—ఔను. నాకొక సంకల్పము కలిగినది! దాని ఫలా
ఫలములను విమర్శించి మీరు చెప్పవలయును.

ఖాజీ—సెలవీయవలయును.

ముంతా—మా పెద్దకుమారుడగు దారా కీ బాలికనిచ్చి
వివాహము చేయవలయునని నాయుద్దేశ్యము—నాయుద్దేశ్య
శ్యమే కాదు. చక్రవర్తిగారియుద్దేశము సంతే—ఈ బాలి
కకు భావిభారత సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తినియగు
రేఖయున్నదో లేదో చూడవలయును.

ఖాజీ—(ష్మాన్ చేయచూచి కనులు చిక్కించుచున్నాడు)

ముంతా—మహత్మా! ఏదైన దుష్టరేఖ కలదా?

ఖాజీ—(స్వగ) ఇట్టివిషయములందు సత్యము వచింపగూడ
దు. (ప్రకా) ఏమియునులేదు. ఆష్మాన్ బీబీ జాతకము
దివ్యమైనది. తమ సంకల్పమునకుఁ దగినట్లే రేఖలన్ని
యు శుభమును సూచించుచున్నవి. సాముద్రికప్రకారము
చెడుగేమియును లేదు. ముంతాజ్ మహల్ బీగము తరు
వాత—ఆర్యావర్తమునకు ఆష్మాన్ బీగమే చక్రవర్తిని;

ముంతా—ఇంకేమైనా దుష్టవిషయము గలదా?

ఖాజీ—మహారాణీ! ఊమింపవలయు—

ముంతా—సంశయమెందుకు? చెప్పుటకేకదా మిమ్ముఁబిలు
వనంపినది మంచిచెడ్డలన్నియు దెలుపుఁడు

ఖాజీ—జ్యోతిషగణన ప్రకార మొక దుష్టగ్రహ మాటంక
ముగనున్నది. అదిలేనిచోనీమియదృష్ట మనన్యసాధ్యము.

ముంతా—అందులకయి గ్రహశాంతులు నమాజులు చేయిం
చెదరా!

తానీమహా ౧]

ఖాజీ—భాగ్యము—

ముంతా—దుష్ట గహము తొలగునట్లు చేయుడు వలయు
ధనము పంపెదను.

ఖాజీ—చిత్తము (స్వగ) ఇది సంకల్పింపకయే లభించిన
లాభము! (ప్రశ్నానము)

ముంతా—బిడ్డా! రమ్మ—

—(ఇరువురు ప్రశ్నానము)—

దృశ్యము—౨.

ప్రదేశము—ఔరంగజేబు మందిరము.

ప్రవేశము—ఔరంగజేబు, రోషనారా

సమయము—సాయంకాలము.

ఔరం—రోష! నీవు సంగీతము నేర్చుకొను చుంటివంటి
గాదా?

రోష—ఏదో—ప్రొద్దుపోనిపని.

ఔరం—పాడుసంగీతము సంగీతమందేమి రుచియున్నది?
నాకే యధికారము వచ్చెనా—సంగీతపాఠశాల నందఱుచు
వరుసగ నిలువఁబెట్టి నఱికించి యుందును.

రోష—దానిని పోనిమ్ము—సోదరా! నీతో నొకవిశేషాంశ
మును చెప్పవచ్చితిని.

ఔరం—ఏమది? మరల జహానారా.....సాదతుఖాను
తోనేమైన—

రోష—అదికాదు, ఈవిషయమువేరు—నీవు సావకాశముగ
విసవలయును.....అన్న ట్లడుగ మబిదితిని.
చక్రవర్తి నిన్ను దక్షిణమునకుఁ బొమ్మనెనా?

ఔరం—ఔను—నీవు చెప్పవచ్చినమాట.....

రోష—నీవు పోదలంచితివా?

ఔరం—చక్రవర్తి యాజ్ఞచు మీరు వెళ్లు?

రోష—నీవు ఫోరారును మూసవేయుచు చూట—

[“స్వప్నములను నమ్మవచ్చువా?”]

బౌరం—ఏలమూయవలయును?

రోష—సరే—(స్వగ) ద్వంద్వహృదయము—

బౌరం—నీవు చెప్పవచ్చినమాట చెప్పనేలేదు.

రోష—బౌను..... ఒక చిత్రమగు జ్యోతిషగణనమును వింటిని—

బౌరం—అదియెట్టిది?

రోష—చక్రవర్తి కొలదిదినములలో వ్యాధిగ్రస్తుడగును. అష్టమ రాజపుత్రులు నలువురు తగవులాడుదురు. చక్రవర్తి కా రాగృహగతుడగును. నలువురు కుమారులలో నొకఁడే జయమందును. కడమ ముగ్గురు హతమగుదురు ఒకయంగన జయమందువాని పక్షమున నుండును— దీనియర్థము గ్రహించితివా?

బౌరం—ఇది చాలాతక్రముగనున్నది. చతురంగపు టెత్తునలె నున్నది..... దీని నెవ్వరు చెప్పిరి?

రోష—ఈశ్వరుఁడు,

బౌరం—అసగా—

రోష—చక్రవర్తి కట్లు స్వప్నము వచ్చినది.

బౌరం—స్వప్నములను నమ్మవచ్చువా?

రోష—ఇంతేకాదు. స్వప్నమునందలి యర్థమిదియని భాజీ సాహెబు చెప్పినాఁడు.

బౌరం—అటులా?

రోష—నీకు క్షము తెలిసినదా!

బౌరం—నీ వే చెప్పుము.

రోష—జముళాలియగు రాజకుమారుడవునీవు; నీకు బాస
టయగుదానను నేను.

బౌరం—అట్లెవ్వరు చెప్పిరి?

రోష—రోషనారా చెప్పుచున్నది. తమ్ముడా! — ఈరోష
నారా యట్లు చెప్పుచున్నది!

బౌరం—భావిసంకల్పము !

రోష—భావిసంకల్పమేకాని—కాని దాని ననుభూతము చేసె
దను. ఈవిషయములు నీకొక చక్కనిమార్గము జూపుట
లేదా! అదే జయమార్గము.....రోషనారా యెం
తపనియైనఁ జేయఁగలదు. కాని నీవు మర్మమువిడిచి
నాతో మాటలాడుటలేదు. అనియేయవశిష్టము—మన
మిప్పు మారకుంటిమా రాజ్యము భిన్నభిన్నములైపోవును
భావిస్థితిం బరికింపుము

బౌరం—(కన్నులుమూసి ఆలోచించుచున్నాడు)

రోష—ఆలోచనల కెడములేదు—నీవుదప్ప రాజ్యాహ్లాదెవ్వ
డునులేడు—మహమ్మదీయుఁ డయ్య — దారా మహ
మ్మదీయ మతద్వేషి అట్టితురాత్ముడు — స్వమతద్వేషి
డ్లిసింహాసనముపై నుండుటనుఁ జూచి నేనోర్వలేను.
షుజాసంగతి చూచుచునే యుంటివి గదా! నాలుగు
విస్కీబుడ్లను ముందువేసితిమా షుజా మనబానిస —

[“స్వస్థములకు శమ్యవచ్చునా”]

మూగజగు మురామకంట నేను దుమ్ముకొట్టెదను. నీవు
నా^{భి}యా^న చన వినవలయును. వీరకన్నీటికిని మూల
పూత్ర మదియొక్కటియే'

బౌరం—ఉండు. ఎవరో నచ్చుచున్నారు.

(నేవకుండు ప్ర.)

సేవ—సంగం మహారాజ్

బౌరం—ఎక్కడనుండి వచ్చితివి?

సేవ—మీర్జుల్లా వద్దనుండి ఉత్తరము తెచ్చితిని.

బౌరం—వాని నిల్లిచ్చి — ఆశ్రమగువరగు ద్వారమున
నుండుము!

సేవ—చిత్తము (సలూముచేసి ప్రస్థానము)

బౌరం—(చుచుచున్నాఁడు)

గోష—మీర్జుల్లా ఎవఁడు?

బౌరం—మీర్జుల్లా ఇ వరకిక్కడ నుండువాడే! ముత్రి
సదవినుండి చక్రవర్తి తొలగింప డక్కనులోని గోల
కొండ నచాబువద్ద నున్నాఁడు ఇప్పుడొచ్చటఁ గూడ
శత్రుత్వమును సంపాదించుకొని గుఱ్ఱును గోలుకొండ
పయి కెత్తిరావలసినదని నాకు వ్రాసినాఁడు.

గోష—సరే! ప్రచూణ మూదిశ కే కదా!

బౌరం—గోష! మనము కొన్ని విషయములకు మాటలాడు
కొనవలయును. ప్రత్యేక మందిరమునకు రమ్మ.

(ఇరువురు ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—3.

ప్రదేశము—చక్రవర్తి = ఖజానా గది.

ప్రదేశము—మంత్రులు మొ॥ వారు తమ పనులందున్నారు.

సమయము—సాయంత్రము.

(మధుపానమత్తుండగు షుజా వేగముగ ప్ర॥)

షుజా—ఖజానాలో నెవ్వఁడు?

మంత్రీ—(తన) తాగి వచ్చినటులున్నాఁడు (ప్ర॥) చిత్తము—

షుజా—మేము సంతకము చేయుచున్నాము వేయి రూపా
ములు కావలెను.

మంత్రీ—చిత్తము; ఖజానా కట్టివేసినాము. కేళి—

షుజా—అది బద్మాష్ మాట—ఇంత ప్రాద్దుండగా ఖజానా
కట్టివేయుమని ఏలుచాచ్చ చెప్పినాఁడు?

మంత్రీ—తమరు సావకాశముగా నెళ్ళి యిప్పటికి పండు
కొనండి.

షుజా—ఛీ! ఏమి? ఎందులకు మేమిప్పుడు నెళ్ళి పండుకోవ
లెను—మేము త్రాగినామని యా?—కానీ—త్రాగనీ—త్రాగి తే
నీకేమి?

మంత్రీ—చిత్తము—

షుజా—చిత్తము సరే! రూపాయలేవి?

మంత్రీ—తమకు రొఖమిచ్చుటకు సర్కారుహాకుములేదు.

షుజా—రఖి—హాకు—హే హే హే హే—ఎవఁడురా సర్కార్!

.....ఈరాజ్యము నాది—తెలిసినదా? దారా చచ్చి

[“ఎప్పుడును త్రాగుడేనా?”]

నాడనుకో! చక్రవర్తి అంతకుముందే..... అనుకో
తెలిసినదా—ఇక మీకు చక్రవర్తి షుజా! జాగ్రత్త—నా
డబ్బు న్నాకు కావలెను. మారాఠులకు నీవెవ్వడవు?

మంత్రి—(స్వగ) కార్యము మించివచ్చునటున్నది. చక్ర
వర్తియే రావలయును. (సేవకులకు సౌజ్ఞచేయుచున్నాడు)
సేవ—(వేగముగ ప్రస్థానము)

మంత్రి—చిత్తము. అటులే యిచ్చెదను. కొంచెము మీకు
విశ్రమింపుడు—షరబతు తెప్పింతునా?

షుజా—హే హే హే — నీమాటలకు బిప్పోవుటకు దారాను
గాను—జాగ్రత్త—వీడు—వీడు—వీడు—షుజా—కైపురిగిపోవ
లయునని షరబత్ తెప్పించెదనంటివి కొంచెము షరాబ్
ఉంటే తెప్పించు—త్రాగెదము—హే హే హే

మంత్రి—చిత్తము తమకు తెలియనిదేమున్నది?

షుజా—నాకు తెలియని దేమియును లేదు, నాకండ్లకు గం
తలు గట్టకు—మీవంటి దొంగలను షుజా ఎప్పుడును
నమ్మెడు—నాకు పరిపాలనాధికారము వచ్చినచో—మీ
వంటి యధమోద్యోగులను గానుగులకు గట్టి తోలెదను

మంత్రి—(స్వగ) అల్లా యసుగ్రహమున నీ కేపదవియు రాకుం
డుగాక.

షుజా—ఏమి యాయాలస్యము. మాకు వేళ దాటిపోవు
చున్నది!—నీవిచ్చెదవా నేను తీసికొని పోనా! ఏదిధనము

మంత్రి—తమకు స్వతంత్రముగ—

షుజా — స్వతంత్రము?—ఎవఁడురా నన్నట్లునిర్భాగ్యుఁడు—
రానీ వాని నీ కటారిత్తో బాడిచెదను. (కత్తిదీసి) ఏదీ
ధనము?—(లోపలకుఁ బోయి సంచియెత్తును.)

(షాజహాను ప్రవేశము)

షాజా—షుజా!—

షుజా—(సంచి క్రిందఁజడవైచి భయముతో నిలువఁబడును).

షాజా—ఏమి యీ యత్యాచారము! మంత్రులపయిఁ దిరుగ
బడుచున్నావట!.....ఏమి యీ వాసన...ఎప్పు
డుచుత్రాగుడేనా? మఱియొక పనిలేదా? పద— నామం
దిరమునకు—సేవకా మార్గము ..... మంత్రీ నీపని
చూచుకో.

షుజా—(తలవంచుకొని నడచును)

(అండలు ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—ర

ప్రదేశము—రోషరా రా మందిరమునందలి సంగీతశాల

ప్రపేక్షము—రోషనారా-సాదతుఖాను సంగీత పరికరములతో

సమయము—సాయంకాలము.

సాద—(వీణ నొకమూలఁ బెట్టి-) నేను మోహనరాగమును
బోధించుచుండ మీరు కల్యాణశృతులు మెక్కుచున్నా
రు—మీనుని స్పృహ ధిరముగ నున్నటులు లేదు—చాలిం
తనూ?

రోష—నాకును ప్రస్తుతము చాలింపవలయుననియే యు
న్నది? మోహనమైన సీ ముఖమండలము—మోహనరాగ
మునకన్న మధురముగ నున్నది. అది కనంబడునంత సేపు
దీనిపయి—చేతులాడవు.

సాద—అమ్మా! అదేమి? అటులాడెదవు?

రోష—అమ్మా?—ఇదేమి—క్రొత్తమాట

సాద—నామాట క్రొత్తదికాదు గాని, నేను మీచేష్ట లే
క్రొత్తగనున్నవి.....ఇక నే నింటికిఁ బోవుదువా!

రోష—కవాటము బంధింపఁబడియున్నది.

సాద—తెరచుకొని పోయెదను.

రోష—అట్లు నాధ్యమగునదిగాదా కవాటము.

సాద—అట్లునున మీరే తెరచి నేను గృహమున కరుగుట
కావలయును.

రోష—మోహనా! ఇప్పుడంత తొందరయేమి?

సాద—(స్వగ) తెలిసినది. ఈమె యక్కననుసరించుచున్నది కాని, సాధ్యము కాఁగూడదు. (ప్రకా) అమ్మా! నీమాటలు నా కగ్ధములగుటలేదు—నిమిత్తమైన నేనింటికి బోవక తప్పదు.

రోష—సుందరాకారా!—ప్రకృతియొక్క తోభాయమానముగ నున్నదో-యీగ చాటుమార్గమునఁజూడుము. పుష్పకుమా కీచుణులు సుదభ్రంబర మధురగానమున కలరి తలలూపుచుండి—మోహనరాగవివశీకృతములయి—సారంగములై యు గాథాలింగన మొనరించుకొను చున్నవో చూడుము. ప్రణయ సుఖానుభవమునకుఁ బ్రకృతియే యుదాహరణముగ నున్నదినుమా?

సాద—(స్వగ) ఈమె పండితురాలగుటచే నేమేమో చెప్పుచు నన్నగోటిలోకి లాగ చుంకించుచున్నది. ఈ సుందిరమునుండి బయలుదేరి విధానము తోపకున్నది. (ప్ర) రోషనారా బేగం! మరియొకసారి మీతో సావకాశముగ నేవిషయమైనసరే ప్రస్తావించును. నేను పనియున్నది. పిడుపవలయు—

రోష—(సవ్వచు) ఓహో హేలా! ఆపని యేమో నేనెఱుంగజోలేదు. వేళదాటిన మాయక్క జహానారా మీ కపరాధశిక్ష నేర్చిన విధించును గాఁబోయిచు

సాద—ఈమెకు సంగీతముచెప్పుట యైనది.

తాత్పర్యము

రోష—సంగీతముకొఱకు గాదు—

సాద—(రిచ్చపడి) మరెందుకు?

రోష—ఎందులకా? సుందర పురుషులు — సుందరాంగుల
కడ కీర్తి సుఖకర సంధ్యాకాలములం దెందులకుఁ బోవు
దురు?

సాద—రోషవారాబేగం—మీరు తప్పుదలంచిన్నారు—

రోష—(నవ్వుచు) ఏమిమాటలివి ఖాన్ సాహెబ్! మీ
రహస్యమును నే నెఱుంగ ననుకొంటిరా?

సాద—చూకేమి రహస్యమున్నది.

రోష—ప్రకృతిచేత స్త్రీపురుషులు కెట్టి రహస్యముండునో
అదియే.

సాద—మే మన్యోన్యము ప్రేమించుకొనుచుంటి మని మీ
రభిప్రాయపడుచుంటిరా?

రోష—నీవు లేదని బొంకఁదలంచితివా?

సాద—బొంకులేల? మహారాజపుత్రికయగు జహనారా
యెక్కడ? దర్మిద్రుఁడనగు నేనెక్కడ? ఎంతమాటాడితిరి?

రోష—మదనసుందరాంక! దర్మిద్రుఁడనని నీవేల పలికెదవు
నీవు రూపధన్య సంపన్నుఁడవు—అందువలననే మహారాజ
పుత్రికలనుగు మే మిరువురమును నీపాదయుగళమున
శిరములుంచితిమి.....జహనారకును మీకునుగల
రహస్యసంబంధమునుఁ బరిపూర్ణముగ నెఱింగియు నేను
వెల్లడింప నయితిని. నను జెప్పజేయ నీవీ సకలసామ్రా

జ్యమున కధీశ్వరుడ వయ్యెదవు సంగీతమునందలి ప్రీతిచే
 గాదు—నీపై ప్రీతిచే నేను నిన్ను దేశికునిగ నంగీకరించి
 సంగీతము నారంభించితిని, రాగమునగాదు—నీయందలి
 యనురాగమున లీనమైతి; చింతించి—చింతించి—తెగించి—
 నీకృపాభిషేచనయి యిట్లు బద్ధాంజలినయి నిలచితిని.
 గాథముగ నినుఁ గామించితిని. తరుణీసహజమగు లజ్జను
 దూరముగ బొందోలితిని. సాదత్! స్వర్గసుఖాధికమగు
 నీయాశ్లేషము నాశించితిని. రమ్మ—నాకు కొగలినిమ్ము
 నీప్రేమ ననుభవించుటకు—నాయక్క నోచిన నోము
 లెట్టివి? అట్టిపూజలందు నే నేలోపమును చేసితిని? ప్రాణ
 ప్రియా—మూటలాడవేమి? నాప్రార్థనములం ద్రోసివేయ
 దలంచితివా! నన్నచిన్న బుచ్చ నెంచితివా (దగ్గరకువచ్చును)
 సాద—రాజపుత్రీ! ఊమింపుము—మీ రభిజాత్య సంపన్నులు
 నేను తక్కువవాడను. ఈవార్త యొకింత వెల్లడియగు
 నేని—నాకంత ముత్తరించుకొని పోవును. నాకీ విషమసం
 ఘటనమేల?—ఒకానొక దరిద్రగాయకునిగా నన్ను జీవిం
 పనిమ్ము—

రోష—ఎంత మాటాడితివి? నీకయి మానప్రాణములను—తన
 సర్వస్వమును సమర్పింపదలచిన యీ రోషనారా జీవ
 ములతోనుండ—నీవే తనయేడుగడయని నీముఖమండల
 మే తనకు సంపూర్ణ జ్యోతాన్నిప్రదర్శనమని యానంద
 కందళిత స్వాంతయగు నీ రోషనారా జీవములతోనుండ

ఒక వంక వృక్షజనకుని—మరియుక వంక—సోదర చతుష్టయమును—మట్టిబొమ్మలవలె నిలిపి—భారతసామ్రాజ్యమంతయు సరచేతనుంచుకొని బొంగరమువలె రాజ్యతంత్రముండ్రవిప్పుచు — నేకచ్ఛత పరిపాలనము చేయనొచ్చిన యీ రోషనార జీవములతోనుండ—సాక్షాత్ రోషన్ ప్రణయకథాకము బహిర్గతమగునా! అట్లు బహిర్గతపరిచి జీవములతోనుండలచిన మందభాగ్యుడెవడు? ఒక పేళ బయల్పడునే యనుము—జహనారావలె—రహస్య జీవనము చేయుటకు రోషనారా యంత తెలివిశక్తుడని కాదు; బహిర్గతముగ—సీమ ప్రాణనాథుడవని చెప్పదను. నిస్సంశయముగ—నీకొగిల్ల బెసగియుండెద—నీకరాంగినై—నాకు రావన్న భోగభాగ్యములతో పాటునా యుద్రప్రాణపంచకమును నీకర్పించెదను. రోషనారాను కాదని యూట కపరించుచుండెన్వోడో చూచెదను. రోషనారా చేసినపని లెప్పుని ప్రేలుమడచి చూపగలవోడెన్వోడో చూచెదను.

సోద — రాజకుమారి! మీరంతటివారే కాని, నాయంతిరాష్ట్రమున స్థిరపడికి పుకొల్పుటలేదు.

రోష — అవును. జహనారాను పరిచటకు మాత్రమునీయంతిరాష్ట్రవేగముగ బయల్కొల్పినది! ఓగాయమిదా! నేనాజహనారావంటి సుందరినికానా! దానివలె నేను నిన్నుప్రేమింపనయితిననిచూచినచింత?—

సాద—మీరిదివరకే — రెండుమూడుసార్లు జహానారా
మాటయెత్తితేరి. అదియంతయు కేవల కల్పితము—భ్ర
మాజనితము—

రోష—సాదత్ నిన్ను నేను బలవత్తురముగ ప్రేమించినది—
లజ్జాభీమానవర్జితనై వచించినను, పెడచెవిం బెట్టితివి.
నాయెదుట—ఈరోషనారా యెదుట నదురు బెదురులేక,
జహానారాతోడ నీకుగల ప్రణయకథ భ్రమాజనితమని
యశ్చతములాడ సాహసించితి. సాదత్!—నామూట విను
ము ఇది నీకు మహాప్రమాదకరముసుమా?

సాద—అమ్మా! ఏని ప్రమాదకరము?

రోష—జహానారాకును నీకును నన్యోన్యము ప్రేమలేదని
దాచుటయు—నన్ను నిరాకరించుటయును—

సాద—కానిమ్ము; అల్లాముఖముచూచి నాజీవయాత్రను
గడుపుదును—నాకీసంఘట్టనములు—ఈసంబంధములువలదు
ఏప్రమాదమయిన రానిమ్ము.

రోష—విమర్శించుకొనియే మాటలాడితివా! నేను రోష
నారానుసుమా?

సాద—అమ్మా! ఎఱుగుదును.

రోష—అట్లయిన నీవు వెళ్ళవచ్చును—(తలుపుతీసి) సాదత్
నీవు వెళ్ళవచ్చును ఆయాచితముగ—తనంతట—నీసాదము
లపయిబడిన మహారాజుల కలభ్యమగు రోషనారాను

తాజ్-షహాల్]

నీవెప్పుడు కాలఁదన్ని నిరాకరించితిరో అప్పుడే నీనాశనము
స్థిరపడినది—జాగ్రత్త—

సాద—అమ్మా! పైన పరమేశ్వరుఁడున్నాఁడు.

(ప్రస్థానము)

రోష—(రోషముతో నేడ్చుచు) సాదత్! సాదత్! వెడలి
పోయితివా! నాకన్నుల కంఠకారకల్పనము గావించి వెడ
లిపోయితివా? ఇంతనిరాకరణము ఇంతనై రాశ్యకల్పనము
ఇంతకాఠిన్యము ఇంతయాశాభంగము నెన్నడుననుభవించ
లేదు—నీ సుందరముఖారవిద మిక జహానారాహులు
గావలసినదేనా? ఆమృదుశరీరమునకు కఠినమానస మెట్లు
గలిగినది? రోషనారా! దౌర్భాగ్యదేవతవుసీవు! కాకున్న
నేకాంతముగ చేతికీదొరికిన మాణిక్యమును జారవిడుచు
కొంటివి?—నీజీవితము దుఃఖభాజనము!—దుఃఖభాజనము—
దుఃఖభాజనము— (రోషముతో) ఎంతకఠినుఁడు:—ఎట్టి
ప్రార్థనమును నిరాకరించినాఁడు! ఎంతనలక్ష్యముం బ్రద
ర్శించినాఁడు!—ఈరోషనారా నేమనుకొనెను! కాలసర్ప
ముం గాలఁదన్నినాఁడు—నిష్కారణముగ వానియెదుట
నవివేకి నైతిని!—వెకలినైతిని—బయల్పడి పరిహాసాస్పదనై
తిని. అనమానింపఁ బడితిని. ప్రతీకారము చేసియే తీర
వలయు. ఇదివఱ కొకవ్యక్తియే—ఇప్పుడురెండువ్యక్తులు
నామార్గమునఁ గంటకములైనవి. కంటకోన్మూలనముఁ
జేసినఁగాని నాకుసుఖములేదు. ఏమిది! శరీరము తాప

[“నేను రోషనారానుమా?”]

తప్త మగుచున్నది. పరాభవాన్ని కాల్చుచుండఁబోలు—
సాదతుఖాను సుందరుఁడా! కాదు, ఈకన్నులకు వాని
సౌందర్యము కనఁబడదు. వానిరక్తమే యిక నాకన్నుల
కానందదృశ్యము సాదత్ ఖాన్! సాదత్ ఖాన్—దురదృష్ట
శాలీ! రోషనారా కలుకఁగల్పించితివి; క్షిణములోన నీ
భవిష్యల్లక్ష్మిని దన్ని వేసికొంటివి. అధఃపతనమే యికనీకు
గతి—జహానారా సాదతుఖానుల వినాశము చూచితిరవ
లయు— అంతవఱకు రోషనారాకు కంటినిండ నిద్దుర
యుండదు; కడుపునిండ తిండియుండదు.

(ప్రస్థానము)

ప్రతిభా

దృశ్యము—౫.

ప్రదేశము—దారామందిరము.

ప్రదేశము—దారా—మొంఝరిగ.

సమయము—మధ్యాహ్నము.

దారా—(స్వగ) వర్ష కాలమధ్యమునఁ గూడ నొక్కొక్కన
మున భానుఁ డెంతతీక్షణముగఁ బ్రకాశించును! చరాచర
జాలము సంతను తనకీరణములచే—మిత్రుఁడని పేరు పెట్టు
కొని యీతఁ డెట్లు మలమలమాడ్చుచున్నవాఁడు—అప్పుడే
భజనములు చేసి—దురభ్యాస పరజశులుగ—మా మొగ
లొంఝలు తమదగ్జాలకుఁ దగినట్లు శియ్యలంజేరి నిద్ర
లకుఁ జొరె—అబ్బ! పగటినిద్ర యంత చెడ్డది మనుష్యుని
జీవితమున కింకొకటిలేదు.—(అటుగిటు దిరుగుచు) పార్శ్వ
భాషలోనికిఁ బరివర్తనము చేయుటకై—సంస్కృత మహా
వీరనాటకముం దీసికొనిరమ్మని నొక్క చెప్పినను నేడు—
గోవిందదాసు గాని—మహావీరగాని రామన్నవాడు—ద్వార
మున నెచట?

(తే ర లో)

మహారాజ్! నేను షుజామహారాజ్ నొఖరును మనా

వడును—సన్ను రక్షింపవలెను—

దారా—ఇటురా! నిన్ను రక్షించు నవసరమేమి?—

మనా—మహారాజా! రక్షింపుము—

(వాదములపైఁబడుచు)

దారా—ఓరీ! నీకేమైనది?

మనా—సర్కార్ మామహారాజు త్రాగి.....(నాలుక
గరచుకొనును)

దారా—చెప్ప—భయములేదు! ఆసంగతి నేనెదివరకే
వింటిని, లెమ్ము.

మనా—చక్రవర్తిగారు—మామహారాజును ఖైదుచేసిరి!

దారా—ఏమి? ఖైదుచేసిగా?

మనా—ప్రత్యక్షముగ జైలులో వేయలేదు; కాని తనము
దిరముననే యుంచి కమలనిచ్చుటలేదు.

దారా—అయ్యయ్యో! తన్నున కెంతపనియైనది—అట్లయిన
నీ ఘోషయేమి?

మనా—మహారాజ్! నాకు దిక్కులేదు. మీరు మహాబా
తలు. మీవంటివా రీలోకములోన లేరు—

దారా—నీవీధనముతో బ్రదుకుముపొమ్ము—
(ఇచ్చుచున్నాడు)

మనా—వేయిసంవత్సరములుబ్రదుకండి—మహారాజా! (స్వగ)
ఈధనముతో స్వేచ్ఛగ కొన్నినాల్గు త్రాగనచ్చును. అ
ప్పటికింకొక షార్దమును దేవుడేమాపును—
(ప్రస్థానము)

దారా—(స్వగ) ఇండియన్ రాక తడవుచేయుచున్నాను; నే
నేదేని గ్రంథమును చేతఁజిట్టునునా?.....మా
కలకలము?

తాజ్ మహల్]

(మసావదు వేగముగ ప్ర॥)

మసా—మహారాజ్! మహారాజ్!

దారా—ఏమిరా యా కోలాహలము?

మసా—కొంప లంటున్నది!

దారా—ఎక్కడ? ఎక్కడ?

మసా—ఆస్మాన్ అంతఃపురము కాలుచున్నది!

దారా—ఆ! ఆ! (వరువెత్తును)

మసా—అరరె! ఏమిది! కాలుచున్నయింట ధైర్యముగ జొర
బడినాడు—ఇతనికి మహాయముగలుగునో కదా!.....

ఆ—లేదు లేదు—ఒకసుందరిని భుజముపై వేసికొని బయ
టికివచ్చినాడు—ఎవరా సుందరి! ఓహోహో! ఆస్మాన్
బీబీవలె నున్నది—అయ్యయ్యో! పాప మీమేశరీరము
తయఁ గాలిపోయినది—గమిగూడినజనుల నొత్తగించు
కొని యిటేవచ్చుచున్నాడు—

—(ఆస్మాన్ తో దారాప్ర॥)—

దారా—(ఆస్మానును పరుండబెట్టి) మసావద్!

మసా—సర్కార్! ఏమిసెలవు? బీబీశరీరము కాలినట్లున్నది.
నీళ్ళు తెత్తునా?

దారా—నీవైద్యము తగులబడినట్లున్నది. ఆ నూనెసీసానిటు
లుంచి నైద్యుని కేకవేయుము. బ్రతుకునో లేదో!—

మసా—చిత్తము. (తేరవ్రాలును)

ద్వితీయా జ్కమ్.

తాజ్ మహల్ .

తృతీయాఙ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—దారా మందిరము.

ప్రవేశము—వ్యాధిగ్రస్తయగు ఆష్మాక్—దగ్గరదారా.

సమయము:— సాయంకాలము.

ఆష్మా—యువరాజా! మీదయ యపారమైనదిగదా!

దారా—ఎందుచేత? ఆష్మాక్!

ఆష్మా—నేను మిగుల కాలిపోయితిని. శరీరమంతయు నగ్ని
హోత్రముచేదహింపఁ బడెను—అట్టి నేను—మీదయ చేత నే
తిరిగి జీవింపఁగంటిని—

దారా—అంతయు పరమేశ్వరేచ్ఛ—

ఆష్మా—మీరు మిగుల శ్రమపడుచున్నారు; దినదినమును
రాజకార్యములుగాని—విద్యావ్యాసంగములుగాని — లేక,
మిగులవ్యగ్రులై-దురదృష్టవంతురాలనగు నాతో సమముగ
కాలముగడుపుచున్నారు!

దారా—ఆష్మాక్! నాకిదియెంతమాత్రమును, నీవనుకొని
నట్లు—కష్టముగలేదు; నేనునిరంతరము నీసమీపముననే

కూర్చుండగోరుచుందును. నాకిందే యానందమున్నది.
నీముఖమండలము చూచినకొలదియు చూడవలసగును
• అందలిమూర్ఖమును గ్రోలుటయందు నాకన్నులకెప్పు
టికి తగ్గవికలుగునో చెప్పజాలను.

ఆమ్మా—నేను నిజము చెప్పుచున్నాను. దయామయులగు
మీ చల్లని మాటలవలనను, సుఖదాయకముగు మీ మృ
దుహస్తపల్లవ సంస్పర్శమువలనను — ఆనందపూర్ణముగు
మీ మూర్తినాన్నిధ్యమువలననే — నా వ్యాధిమంలినది
గాని, నామమాత్రములగు నౌషధములవలనఁగాదు—

దారా—నిన్ను విడిచిన కొలది కాలమే నాకుమిగులుదుర్భరమై
పోచుచుండును. ఆమ్మా! మన స్నేహవిశ్వాసములు
భగవత్ప్రేరణచేఁగినివి. మనమిట్లే జన్మాంతము కలసి
యుండునట్లునుగ్రహింపుమని నేను నాప్రాతఃసాయం ప్రా
ర్థనములయందల్లను స్మరించుచుందును.

ఆమ్మా—వ్యాధి నయమగుచున్నదని నాకెంత మాత్రమును
సంతోషము గలుగుటలేదు—

దారా—ఎందుచేత? ఆమ్మా—

ఆమ్మా—యువరాజా! చెప్పిన నవ్వెదరేమో — నా వ్యాధి
నిశ్శేషమైనచో—మీదర్శనము లభింపదని నేనువిచారించు
చున్నాను.

దారా—(చిరునవ్వునవి) వెళ్లి నానవు—

ఆమ్మా—అయె గుటనున్నగన తమనుండి బయటకు జూడుదు
కలిపోయిన స్థలమననే పునర్నిర్మాణము చేయబడుచు
న్న నామందిరము! చక్రవర్తియనుగ్రహముచే నది మాను
పటకన్న సత్యశరణతీయముగఁగట్టబడుచున్నది అందు
సందేహములేక—ఇకను నామాదికామందిరము, శరణము
వలెదోచుచున్నది. మరల నదియేల దహింపబడనని
నేను నిశ్చయించుచున్నదానను. ఆమందిరమును నిర్మించు
పనివారిడను—నే నీశయ్యపై నెట్లే పడుండి చూచుచు,
ననేక లక్షలపర్యాయములు శపించుచుందురు.

దారా—నీ కెందుల కంత ధోధము?

ఆమ్మా—నామందిరము కాలిపోవుట నాశరీరము మహాగ్ని
జ్వాలలో దహింపబడుట నాయానందమునకే యైనవి—
అట్లు జలుగకున్నచో—

దారా—జలుగకున్నచో—నేమైయుండును? అంతతో నిలిపి
వేసితివేమి?

ఆమ్మా—జలుగకున్నచో—మీ పరిచయము గలుగదుకదా!—
మరల నామందిరము కట్టరేని—నేను బలవంతముగ మీ
సమక్షమునుండి విడదీయబడి, నామందిరమునఁ జేర్చఁ
బడెదను.

దారా—అప్పుడుమాత్రము నాకష్టమున్నచో— నిన్ను
చూడవచ్చుటకు నన్నభ్యంతరపాపమువారెవరు?

ఆమ్మా—అప్పుడీదీచురాలిని మీరేల చూడవత్తురు?—

తాజ్ మహల్]

దారా—ఇందులకే నీవు బాలలలో బేలవు.

ఆషా—కొన్ని నాళ్ళక్రిందట — మహారాణి నాతో నొకపక
మార్గమైనమాట చెప్పినది,

దారా—నేను వినఁదగినదేనా?

ఆషా—వినఁదగినదే కాని—యా షేషిం చెదరేమోయని—

దారా—అని—నీసంశయమా?

ఆషా—ఔను.

దారా—సంశయములక్కర లేకుండ చెప్పుము

ఆషా—నన్ను పెంచుచున్నది—తనకు కోడలిగాచేసుకొనుట
కట! (సిగ్గుపడుచున్నది)

దారా—ఇంతేకద! ఈమాట నాతోను చెప్పినది మా
యమ్మయేకాదు; తండ్రిగారుకూడ నట్టి సంకల్పమునందే
యున్నారు.

ఆషా—అందులకే—మీరు నాదగ్గఱఁ గూర్చుండియున్న
ప్పుడు చక్రవర్తియు రాణిగారును వచ్చిరేని నాకు చచ్చి
న చావుగానుండును.

దారా—అరుగో! అమ్మగారు—నాయనగారు!

(షాజహాన్—ముంతాజ్ (ప॥)

ఆషా—ఏరి? ఏరి? (లేవఁబోవుచు)

షాజ—ఈస్థితిలో నధికమర్యాదలెందులకు?—పండుకొనుము—
పండుకొనుము.....అనిగో! పెద్దబాబిక్కడనే

యన్నాడా ఇక నేమి? (చిరునవ్వునవ్వును)

ముంతా— బేరీ! నిన్నటిస్థలములందీ నీ ముసుగుణమే కదా!

అమ్మా— శమదయచేత—

షాజ— వ్యరీ ముంతాక్— శత్రువైద్యమునందు మనకన్న
నాండ్లెయులే మిగులసమస్తలని అనుచున్నది—

ముంతా— బేరీ; మన ఆమ్మా శరీరమును బాగుచేసిన యాం
డ్లెయులకు తమ రేబహుమానము నీయఁదలంచితిరి?

షాజ— వారు “ఈస్టిండియా కంపెనీవారి మచుష్యులు” నీమ
దేశమునుండి వర్తకమునకై వచ్చినవారు. నేను మొన్నటి
దినమునఁ గొంతధనము పారితోషికముగ నీయఁబోవ—
వారు వలదనివారించి,—“ఇప్పుడు బహుగుతుల తొందర
యేమి? ఐనను ధనముతో పనియేమి? పూర్ణముగ నయము
గానిండు—చూచుకొంద” మని పలికిరి. వారిమాటల నై
ఖరింజూడ మనవలన నేదియో గొప్పబహుమానముం
గొనఁదలఁచినట్లున్నది.

ముంతా— వారు చేసినపని కే బహుమానమైన నీయఁదగి
నదే!

షాజ— నేను నటులే సంకల్పించితిని.

దారా— అదుగో వారేవచ్చుచున్నారు!

(ఆండ్లెయులు ఇద్దఱు ప||)

ఆండ్లె— సలాం— బాదుషాసర్కార్—

షాజ— సలాం దొరగ ర్లు— కూరుచుండుడు.

అంగ్లే—ఈదినము కొంచెము సుగుణమేదా?

షాజ—అ!—సుగుణమే—

అంగ్లే—ఇత పట్టికలు వేయసక్క అలేదు—పైక రాయు టైల
మును మరింత పంపెదము. దానివలన పరిపూర్ణముగ
నయమగుదు.

షాజ—తమశ్రమకు నే నేమియునిచ్చి తీర్చుకొనజాలను;
ఐనను—యథాశక్తి—నేనానాడు మీకీయఁజూయినదానిని
స్వీకరింపజై తిరి. మీయద్దేశమును వినఁగోరెదను—

అంగ్లే—(ఒకరి మొగ్గ మొకరు చూచుకొందురు)

షాజ—మీరు సందెహింపవలదు; ఏకొరికమైన దీర్పు
వాడను.

అంగ్లే—మా కలపెనీవారికి—కాళీ ఘట్టమున గిడ్డంగికావలసి
యున్నది. అందులకాస్థలమున గిడ్డంగికి సరిపోవుభూమిని
దయచేయుఁడు.

షాజ—అట్లేయిచ్చితిని—తృప్తి నందితిరా? ఇంకేమైన వలసిన
నదుగవచ్చును.

అంగ్లే—మహాహృదీ! శృప్తి నందితిమి. ఇక్కటికిది చాలు.

(తెరవ్రాల్చును)

దృశ్యము—౨.

ప్రదేశము—రోషనారా మందిరము-

ప్రదేశము—రోషనారా.

సమయము—సాయంకాలము.

రోష—(తనలో) ఇంకను ప్రాప్తగుంకలేదు; భళీ — రోషనారా! భళీ! నీ మాయాతంత్రపులయందు నేటిరాత్రి సాదతుఖాను నశియించునుగాక!—అనంతరముగాని జహానారా సంగతి తెలియబడదు.....జహానారా వ్రాసినట్లొక జాబువ్రాసి, సాదతుఖానునురమ్మని సాంకేతికస్థలము నేర్పఱచితిని. చీకటిలో సాదతుఖాను వచ్చునప్పటికే—రోషనారా వానిఁ బరిమార్చఁగలదు; ఓ దురదృష్టవంతుఁడా! సాదతుఖాన్! నీ ప్రాణములిప్పుడు యనుపురద్వార సమీపముననున్నవి! పాముతో పగదలచితి. నీకు షేనుమెక్కడనుండివచ్చును?—కటకటా! ను ధాకరమండలమునలె చల్లనై—శాంతమై—కాంతిమంతమై మహాహరమైన నీవదనసౌందర్యమును నేచుచేతులార నేల పాలు గావింపనలసివచ్చినగదులకు నాకమితవిచారముగ నున్నది! ఏమిచేయుదును? బడబానలమును ప్రజ్వరిల్లఁ జేసితివి—అగ్నిపర్వతమును బ్రద్దలుచేసితివి? నీ ప్రాప్తికి నే నేమిచేయుదును? నీకు మరణముతప్పదు — జహానారా వలపులకుల్లోబడి నన్నుఁ దృణీకరించిన నీకు నేమి ఘోర

తాజీమగల్]

మరణము తప్పక—నీజహనారా యిప్పుడక్కనువచ్చుకే
మోనూచుకొనుము—జహనారా మాశాబీవము నిర్మా
లననుగుగాక—నాదతుఖానీప్రపంచమును డి యుద్వాస
మగుఁగాక! రోషనారా మచస్సు చల్లబడుఁగాక!

(ప్రస్థానము)

దృశ్యము—3.

ప్రదేశము—సాదతుఖాను మందిరముమందర

ప్రదేశము—జహనారా

సమయము—జామురాత్రివేళ

జహ—(అటునిటు భయముతో, జూనుచు) అయ్యమోయ్య?
నేనెంత గాహించితిని!—రాదపుత్రిఁగు నేనినితివేళ మం
దిరమునదలి—మేలిముసుంగుచాటున బయట సంచరించుట
మిగుల ప్రమాదముగదా! జగన్మోహనాకారుఁడగు సా
దతుఖానుపైనున్న గ్రాంతి యిట్లు నన్నులాగుకొని వచ్చి
నది. కుటిలమతియగు రోషనారా యింతకుమున్నె—
మా సంయోగముగలి కన్నులతో కారము చుట్టుకొను

[“నీవునన్ను సాక్షింపలేవు?”

చున్నది! ఇట్టివేళ నేనిక్కడ దానికన్నులలోఁ బడితి నేని నా జీవితానందజ్యోతి యారిపోవలసినదేకదా! సరే! ఇట్టి యాలోచనములతో వ్యర్థపుచ్చదగిన కాలముగాదు—ఇదే సాదతుఖానుమందిరము!.....ఈ సాయంకాల మీతఁ డేలనో మన్మంథరమునకు రాలేదు. నాడు రోషనారా తనతోడ మోహసంభాషణము సలుప నిరాకరించితినిని యాతఁడు నాతో చెప్పినప్పటినుండియు—ఘోరసర్పస మానయగు రోషనారాయందు నాకు భీతియే కలుగు చున్నది. ఇది యేదైన దానికపటమైయుండునా? కను గొందుచు.....ఇచ్చట నెవ్వఁడో యొక సేవకుఁడు ప్రచారము చేయుచున్నాఁడు! వీనినక్షిగె దను—(బిగ్గరిగ) ఎవరక్కడ?

సేవ—(ప్ర॥) మీ నెవ్వరు?

జహ—నేనెవ్వరైన నీకేమి?—మీ యజమానుఁడెక్కడ?

సేవ—ఎవరు? (పరికించి) ఆహాహా! ఏమిభాగ్యము! జహ నారా బేగం సాహెబా—

జహ—(స్వగ) అరే! పీడెట్లునన్నుగుఱుతించెను.

సేవ—మీరేమియు సంశయింపవలదు. తమపటము మా యజమానుని దగ్గఱున్నది. అందుచేగుర్తించితిని; మీ కపాయము తొలగినట్లేద!

తాజ్ మహల్]

జహా—అపాయమునుచున్నావేమి? మీయజమానుఁడెక్కడ

సేవ—ఏమిది! చిత్రము! మీరపాయముతోనున్నట్లుచూసెట
నే రావలయుననియు సాక్షతుఖాన్ సాహెబునకు వ్రాయ
లేవా?

జహా—(విస్మయముతో) నేనా? ఎప్పుడు?

సేవ—సాయంకాలమున—అదిమాచుకొని యాయన ఢిల్లీ
ఆగ్రానడుమచున్న చీకటితోటకరిగెను.

జహా—అఁగఁగ! ఏదియోమోసము సంఘటిల్లినది; ప్రతి
దినమువలె—నీనాఁడాయన సంగీతశతమునకు నాకడకు
రామింజేరి నేనునశయించి బుందుపచ్చితిన. ఇంతకన్న
నేనధికమెఱుంగనే! నాకపాయమేమి?

సేవ—ఎవరో శత్రువులట్లు వ్రాసిరని తలంపఁదలసి వచ్చు
చున్నది

జహా—(అలోచించి) మంచిది—సేవకా! నీవింకిలోనికొబ్బము
నేను తరువాత జరుగవలసినపని చూచుకొనెదను.

సేవ—చిత్రము—(చూచునటు)

జహా—(స్వగ) ఇది తప్పుక రోషవారా మాయాతంత్రము!
ఈమఱ్ఱు గాలికింత కొటిల్చుమేల?—నేను వ్రాసినట్లీది యే
లేఖవ్రాసియుండును—సేవకుఁడేమిచెప్పెను; ఢిల్లీ ఆగ్రాల
నడుమనున్న చీకటితోటకరిగెననికదా—కటకటా! అట్టి

నిన్నాన్నా వాగు భయంకర ప్రదేశమున కీయన, నిశి వేళ
నొంటరిగ నెందులకిరుగవలయును? ఏదియో చారుణ
కార్యముటనముకానెయున్నది. ఇప్పుడు నేనూరికుండఁ
గూడదు, ఏమైనసశే—నాప్రాణేశ్వరుని ప్రాణసంరక్షణ
మున్నకై—నేనిరాత్రి యెట్టి కష్ట పరంపరలనైన గణింపను.
ఎట్టి ముస్తిరాచాయములనైన నెనర్కొనెదను—నడుమున
నున్న కఠారి జాగ్రత్తగ నేయున్నది; ఎందులకైన మంచిదని
దీసిందెచ్చుట కాగుగ నుపయోగమైనది. రోషనారా—
నీవు నన్ను సాధింపలేవు—

(శ్రద్ధానము)

దృశ్యము—ర.

ప్రదేశము—ఢిల్లీలో గ్రామనడుమ బగీచా.

ప్రవేశము—నల్లనిదుస్తులతో-రోషశార.

సమయము—అర్ధరాత్రి.

రోష—(స్వగ) గంభీర కాలాశారభారిణియను నిశారమున
నాకు నోడగుఁగాక! పశ్చయాంతక సదృశుడై—విశాల
భీకర కరాళముండెటచుకొని — భూతసంహారాభీల బ్ర
హ్మాండ మండలవ్యాప్త మహాకారండగు కాలపురుషుఁడు
నాకు హెచ్చరికలుచెప్పుఁగాక! యమధర్మగజు నా
కైదండనుండుగాక!-మృత్యుదేవత నాకృపాణాగ్రముననివ
సించుఁగాక!—భూతభేతాళ సంతతులారా! నాకు మీరు
పరిజనులు— ఈరోషనారయే నేటిరాత్రి ధైరవీశక్తి—ఈ
కాత్యాయని నెవ్వఁడు నెదురించి నేడు గెలువలేడు;—
రోషనారాభారత రంగక్షేత్రమున నారంభించిన—వీరశత్రు
సంహార మహానాటకమున కిదియే నాందీశ్లోకము—రోష
నారామానసమా! జన్మమువలన గలిగిన యబలత్వమును
వదలుము; ధైర్యమా! నేడు నాయందు మాత్తీభవిం
పుము—నా ప్రియకరవాలమా! సాదతుఖాను రక్తముచే
.....ఆహా! ఈయంధకారమధ్యమున నుందర
మగు సాదతుఖానుముఖమండలము నా కన్నులకగుపడు
చున్నది. ఈ యాకృతినా నేను వధింపఁదలచినది!—

రోషనారా—రోషనారా!—నీవు నిజముగ రాక్షసిని! నీకు
 దయలేదు; నీ మానసము వ్రజతుల్యము!—నాదతుఖాను!
 నా హృదయ ధనచోరా!—నాతోడ నేల విరోధముం
 బూనితివి?—నన్నేల నిరాకరించితివి?—నిరాకరించి యేల
 నీప్రాణములమీదకిఁ దెచ్చుకొనదలఁచితివి! జహానారా
 సికేమి మౌదువెట్టినది!—బౌను—నీపై జాలినహింసఁగూ
 డదు; జహానారా ప్రియుఁడనగు నిన్ను మక్కముక్కలు
 చేయవలసినదే—ఛీ! చంచలహృదయమా! సాదతుఖాన్
 సౌందర్యమునకు లోబడి పోవుచుంటివా!—సాదతుఖా
 నెవఁడునీకు?—(భీకరముగ) ఎవఁడు నీకు సాదతుఖాను
 —నిన్ను నిరాకరించిన కూరుఁడు — నేను నీదాననసి
 పాదములఁబడిన యబలను—దయారహితుఁడై త్రొసి వే
 సిన కలుషకర్ముఁడు—నేను రోషనారానునుమా! యని పలు
 క—బౌను అది నేనెఱుఁగును సనిఁదైర్యశాలి—ఆ సాదతు
 ఖానుదైర్యమును—నిర్లక్ష్యమును—నిరాకరణమును—మర
 హంకారమును—నేను రోషనారా విమర్శించునుగాక!—
 సఃగీతపాఠములు చెప్పుకొనుసామాన్యదర్శిఁడఁడు—మహా
 రాజపుత్రీకను నేను—అట్టి నన్ను శృణోకరింపవీఁడెంత
 వాఁడు—కానిమ్ము; వినాశము సిద్ధమయినది.....ఎవఁడో
 యీవంకకు వచ్చుచున్నవాఁడు సందేహములేదు వాఁడే
 —జాగరూకతగ నుండివచ్చును.

—(సాదాతాఖాను ప్రసంగం)—

సాదా—(స్వగ) అబ్బ! నీంత ఇయంకరిమగనున్నది—ఇది నిర్మాణ వ్యవస్థ ప్రదేశము! సాంప్రద వృత్తసంతానము లచే ప్రకృతి మర్మిత భీభత్సముగఁ గనఁబడుచున్నది. వెలినబ్బు సభోభాగముం గ్రమ్ముకొనినదన నక్షత్ర కాంతియు లేకుండఁబోయినది—నామహాహాకిందేమి యా పాయము రానున్నదో తెలియదయ్యె—అతయునాశ్చర్య కరముగనున్నది. మాపైస్థిత్వబూని యున్న రోషనారా యేనైన మోక్షహానకపాయములేయఁ దలఁపలేదుగదా! ఇది బగీచాదరనాజా—దీనిందాటితి—మోక్షల నెవ్వరో యున్నారు! ఒకవేళ ఒహనారా కాదుగదా! ఎవరువా?

రోష—(స్వగ) అహాహా! ప్రకృతి మధురమును నీతనికంఠ స్వరము నాచెవులబడినతనే హృదయముకరిగి నీరగు చున్నది. ఈ యేకాంతప్రదేశమున నీమహాపురుషుని సాక్షిధ్యము ననుండుటచేత—నాహృదయమురాగరసరిం త నై—ద్రవి—చుచున్నది; ఒక్కముదీతని బలవతయగఁ గొగలించుకొని ముద్దిశుకొందునా! (స్వగముఁ బోవు చున్నది)

సాదా—ఈ యంధకారమున, నిరుత్తులై యున్న చాలెవ్వరు రోష—(కొగలించుకొని) మహాహారా! ఇది నీ ప్రాణమును రోషనారా!

“ఘోరహత్య-శపస్ప”]

సాద—(తత్తరముతో వదలించుకొని) ఎవరువారు? రోష
నారా? ఏమి యీమోసము?

రోష—మోసమేమున్నది? ఎటువయిన నీసాంగత్యభాగ్యము
లభించిన జాలునని—జహానారా వ్రాసినట్లు లేఖవ్రాసి
నిన్నిండు రప్పించితిని. నాయురురాగ ప్రాబల్యమును
నీమరమునఁజలఁచి నన్ను—నీదాసింజేసికొనుము. నీకై
నిద్రాహారములకు మాఁతిని. బాదుషావందినినైయుండి
యు నీకొఱకై—నిర్మానుష్యాంధకార నిశీధముల నేకాకి
నై సంచరించుచుంటిని—సాదత్? ఇకనైన నీహృదయ
ము కరుగదా?

సాదత్—అబ్బలైన, నాజహానిదు రానేలేదా? ఇదియంత
యును నీదోహమేనా?

రోష—(స్వగ) నాజహాన్?—నీజహానేమి? దురాత్ముడా?
నీకింకను జహానుపై ప్రేమయనగలేదు—(ప్రకా) సాదత్
ఇదిదోహముకాదు; నీపైగల యురురాగము.

సాద—అరురాగమా! ఛీ— తుచ్చురాలా! ఏమిపనిచేసితివి!
ఎంతసాహసించితివి? ఎంతకుఁ దెగించితివి? ఎట్టికపట నా
టకము బ్రకర్షింపఁదలఁచుచుంటివి? అన్యతవాతకాలు
కల్పించి—అన్యతలేఖనాసి—అంధకారమధ్యమునకు నన్ను
రప్పించి, మోహనాటకము నాడుచుంటివా? ఛీ! ఛీ! నీకిది
యేటిగౌరవమని తోచెను! నీవు కోటిప్రయత్నములుచేసి

తాజ్-షహాల్]

నను, నాసన్నుతిఁబడఁచుఁజాలవు. నీదొంగయుత్తరమును
సమ్మి—యెంతశ్రమ నందితిని—

(మరిలిపోవును.)

రోష—(స్వగ) కటకటా! ఎంతసరాభవమైనది!—ఈదురా
త్ముడు రెండవమారు నన్నునిరాకరించిచాఁడు—ఛీ—వాని
సనవలసినపనియేమున్నది. కరుపడినశోడనే కటారిష్టాలు
నేయక—మొత్తబడిన నన్నే నిందించుకొనవలయును. (ప)
కా) సాదత్! ఎక్కడికి?

సాద.—రోషనారా—నాతోనీవిక విశేష ప్రస్తావనముచేయ
కుము—నేను గృహభియుఖుఁడ నగుచున్నాను.

రోష—సాదత్? విచు—చిను—నేను రోషనారాచునుమా!

సాద.—ఔను—నీవురోషనారావే?—

రోష—(కోపముతో) ఔనురా? దురాత్ముఁడా నేను రోష
నారానే—నీపాటికి. కాలమూర్ఖుని—మృత్యు దేవతను—
నేనురోషనారానే—ఇదిగోమామ చచ్చితివి; నీవిక తేవు
(గుండెలలో పొడుచును)

సాద.—(క్రిందబడి కొట్టుకొనుచు) హా—హా—ఘాకీనీ—రోష
నాగా—

రోష—ఆహాహా? రక్తము చక్కగస్రివించుచున్నది. సా
దత్ తెలిసికొంటివా? రోషనారాచు నిరాకరించినవా
రందరిగతి యింతే—ఇప్పుడు నీజహానారానుఁ దలఁచు
కొనుము.

సాద—హా—హా—రోషనారా—పాపస్వకూపిణీ?—ఎంతమమ-
ర్మ మాచరించితివి.....ప్రాణ హంత!.....
జహాన్—నాజహాన్—నివేషైపోవుదువు—నాదుర్గతి నీకువ
చించువాడైన నీక్కడలేదు—

రోష—చీ? చండాలుడా? ఇంకనునీకు జహాన్ నామస్మరణ
ము తప్పలేదుగా?—కొందరిపడకు—అల్పకాలముననే, జ
హానారామకూడ నీదగ్గరకు సంపచున్నాను—

సాద—ఓకూరిరావీ? స్త్రీహాశబ్దాలమా? ఇంకను నీ
హత్యాదాహమణగలేదుగా?...హా! హా! బాధ—అల్లా—
యూఖువా—పర్వకోడిగార్—

రోష—రోషసారా పరాధపముహవందను—అనుభూతమగు
చున్నది.

సాద—ఓసీ! దయావిహీనురాలా!—ఈకబారిని గుండెలలో
చుండి తీసివేసి పుణ్యముగట్టుకొనుము—

రోష—నిరాటంకముగ మరణింపుము (కబారి తీసివేయుచు)

సాద—హాహా—(మరణించును)

రోష—ఈపర్వాశ్వుడు చచ్చినాడు; రోషనారాణీవితము
నందలి శ్రీమహాత్యుదయే. ఇంక నాకిక్కడనేమిపని?
.....అనునో! ఎవ్వో ఇటు విచ్చుచున్నాను. నేనెరక్తపు
గుడ్డలతో నిచ్చట కనబడఁగూడదు.

(శిష్టానము)

(జహానారా ప్రి)

జహా—ఏమి యీమహామాయ? ఈ ఘోరప్రదేశమున నెన్ని హత్యలు జరిగిన నేమిగతి? ఇట్టి చోటికా సాదతుఖాను వచ్చినాడు.....ఆ? ఏమిది?—ఎవ్వరి సమీపమునుండి పరు నెత్తిన రీతినయ్యెను—మా సాదతుఖాని కక్కడ? అంతయు సంధకారము—ఏమియు గనబడదు!—(కాలి కేడియోతగిలి నట్లు భినయించి) ఆ! ఇదియేమి? నాకాలి కేడియో మెత్తని వస్తువు తగిలినది—మనుష్య శరీరమువలె నున్నది. అరకె—ఈతనియేమి? ఆహా ఇది నిస్సందేహముగ రక్తమే—ఇది యొక వేళ మా సాదతుఖాను శరీరము కాదుగదా—హర హర—నా కెట్టి పాపపుత్రుండు గలిగెను—నా శరీరముభయకంపితమగుచున్నది. ఇది శవమే—చిక్కముగ శవమే—హా హా హా హా ఈయంధకారమున నీ ఘోరహత్య గావించినవారెవ్వరో. ఈ శవసమీపమున నుండుటచేత నా శరీరము గడగడవణకుచున్నది. కన్నులుతిరుగుచున్నవి శరీరస్సు భారమగుచున్నది—హా హా—సాదత్—ఘోర హత్య—శవస్పర్శ—రక్తప్రవాహము—

(మూర్ఛిల్లును)

(తెరవొలును)

తాజ్ మహల్.

చతుర్థాఙ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—రోషనారా మందిరమునందలి చాందీ.

ప్రవేశము—రోషనారా.

సమయము:—ఉదయము.

రోష—ఊరంతయు సన్నితేతుండ దహించుకొని పోవుచున్నది. సాదతుఖాను మరణవార్త యెక్కడఁజూచినఁ జెప్పుకొనుచున్నారు. చక్రివర్తి—రహశ్య పరిశోధకులచే హంతకుని వెదికించుచున్నాఁడట! ఇంటిదొంగ నెవ్వఁడు పట్టఁగలఁడు? జహానారాకు పిచ్చియైతి నది! కాని దీని హృదయమర్థమందఱకుఁ దెలిసిపోయినది; ఆరాత్రి హత్యాదినమున సచ్చట నాకు చీకటిలోఁ గనఁబడిన వ్యక్తి జహానారాయే—ఎహ్వా! వహ్వా! రోషనారాశక్తి!..... (మేడపైనుండి క్రిందికిచూచి) ఎక్కడిదీనేన?..... ఓహో మఱచితి! నేడేతదా—సుబేదారులుగారాజకుమారులాయాదేశమునకరుగునది—బేరంగజేలు దక్కనుతగుచున్నాఁడు! మురాద్ గుజరాతు దేశమునకరుగుచున్నాఁడు

ఇక షుజా మాబయ్యేమి? షుజా యిందే బంధింపబడి
యున్నాఁడు పాపము!—తెలిసికొందుచుగాక!.....
అహ! నేనలెట్లు చీమలబాగులవలె సాగిపోవుచున్నావో...
ఈ దృశ్య మానందకరముగ నున్నది.

(ఖాజీ ప్ర॥)

రోష—ఎవరది—(చూచి) ఖాజీసాహెబు! నమస్కారము!
విశేషములేమి?

ఖాజీ—ఏమున్నది?....శమశో.....

రోష—నాశో నేమి? సంశయింపనక్కఱలేదు; వచ్చివుఁడు

ఖాజీ—తనుశో నొకసంగతి చెప్పవలయునని వచ్చితిని.

రోష—ఏమి?.....ఇచ్చట నెవ్వరునులేదు రహశ్యమైనను
చెప్పవచ్చును.

ఖాజీ—అష్మాక్ బీబీ—అగ్నిలో బడకపూర్వము, చక్రవర్తిని-
నన్ను పిలువనంపినారు—

రోష—తరువాత—

ఖాజీ—అష్మాక్—అప్పుడామి సన్నిధి నేయున్నది. చక్రవర్తిని
నన్నుఁజూచి అయ్యా! నాపెద్దకుమారుడగు దారాకు,
చిన్ననాటనుండియు నేనుపెంచిన యా యాష్మాక్ నిచ్చి
వివాహము చేయవలయునని సూక్ష్మింపినాను; ఈ బాల
హస్తమున నాయనంతరమున చక్రవర్తినిగాఁడగిన కేళి
కలదో లేదో చూచి చెప్పాడని యడిగెను.

రోష—ఏమీ? చక్రవర్తినికెంత పక్షపాతము; ఇందులకే రోషనారా యందఱకును చెడ్డవైపోవుచున్నది; ఇట్టి గుణ ములంజూచిన నాకొడలు మండ్రిపోవుచుండును.—ఏమీ— ఈ బానిసదానిని—మా పాదధూళియంతమాత్రపు విలు వయైనం జేయని యీతొత్తును—మాయమ్మ తనయనం తరము చక్రవర్తినిం జేయఁదలఁచుకొన్నదా? పాపమెంత వెట్టిభ్రాంతి పెట్టుకొన్నది?—దారాచక్రవర్తి—ఆమ్మా! చక్రవర్తిని!—అందులకేకాబోలును, పాప మీసదుమ దానికి శరీరముకాలి చావ సిద్ధమైనప్పుడు—కొఱతదగ్గఱ నక్కవలె—మూమ్మచుసంటిపెట్టుకొని కూరుచున్నాఁడు. ఛీ; ఛీ;—ఎంతదురాలోచనము (ప్రకా) ఖాజీసాహెబ్— తరువాత మీ రేమిచెప్పితిరి?

ఖాజీ—(స్వగ) ఈమెయూలోచనలోపడినది చెందుదొడునిప్పుడే తగిలిచెదరు. (ప్రకా) అమ్మా! చక్రవర్తిని యట్లుమగు చుండఁగా—నేమనవలయును? — అప్పటికివారి యుక్త్య ప్రకారమే చెప్పితిని కాని యొకనుష్టగ్రహమష్టముగనున్న దని చెప్పితిని.

రోష—(స్వగ) ఆమష్టగ్రహమే రోషనారా (ప్రకా) బేను ఆశ్రేతుల కట్లు చెప్పటయే యుత్తమము

ఖాజీ—అమ్మా! ఈనడుమ చక్రవర్తిగా రేమైన రత్నాభరణములకు కొనిరా?

రోష—ఏమి?

ఖాజీ—కొన్నసంగతి మీరెఱుఁగుదురా?

“అమ్మగారికింత పక్షపాతమా?..”]

రోష—అ—ఇప్పటికి మూడు నెలలక్రిందట — గోవావర్తకుల
వద్ద—చక్రవర్తిగారు — లక్షరూపాయలు విలువచేయు
రత్నహారమునొకటి కొనిరి—దానిని మా వెవ్వరికీయక
తండ్రిగారు మాయమ్మగారికిచ్చినారు.

ఖాజీ—ఓహో! అటులనా? ఇప్పుడు నాసంశయము విడి
పోయినది!

రోష—నీసంశయమేమి? విడిపోవులేమి?

ఖాజీ—అమ్మా! ఏమున్నది?—కాలగతి!!—ఇదిహరికాకులలో
కానివాండ్లకు కంచములలో—

రోష—ఖాజీసాహెబు! మీమాటలు నాకర్థములగుటలేదు,
స్వప్తముగ మాటలాడుదు; ఆరత్న మెవ్వరికైననీయఁబడి
నదా!

ఖాజీ—ఎవ్వరికీయఁబడినను నాకుసంతోషముగనేయు చును
కాని.....అదిగూడదుగాని—అమ్మగారికింత పక్ష
పాతముగూడదు.

రోష—అమ్మగారు లక్షరూప్యములు చేయు నారత్నహార
మును నీచులపాలఁబడవేసిరా?

ఖాజీ—మొన్నటిముండ—పులియాకులలోనియన్న మేకుకొని
తిను దరిద్రులు గన్నది—ఆష్మాక—దానినిపెంచినఁ బెంచ
వచ్చునుగాని, నెత్తిపై నెక్కించుకొందురా? గర్భవాసము
నఁగన్నకుమార్తె లాడుపుట్టుకంబుట్టినవారుగారా? వారికి
రత్నభరణములనుధరించుకొందమను నాసందముగానియ
భిలాషముగాని యుండదా?—ఆయభాగ్యురాలికిఆదరిద్రు

రాలికి లక్షనూప్యములు విలువచేయు—రత్నహారము
నిత్తురా? ఎంతయన్యాయము—నత్తగుల్లలు కంఠమున—
మహారములు బుగడగోనా? ఇంతకు—భగవంతునకు
బుద్ధిలేదు—

రోష—ఖాజీసాహేబ్! ఈ మాటనిజమేనా?

ఖాజీ—శిల్లికి కూతురుపై నుండనగిన యనురాగమిట్లు తా
రుమ్మారెవరుచుకు విచారించుచుంటినిగాని—అమ్మా!—
అబద్ధమాడుటకు నాకేమికర్మము—

రోష—సరే! మీరింక మీపనిమీదనుండుడు — క్రిందటి
మాగు మీకెంతబహుమానముచేసితిరో—మీకు జ్ఞాప
కమున్నదిగాదా! ఇట్టివిషయములనుఁ బోలీసుక నెప్పటి
వప్పుడు నాకెఱుగజేయుచుండుడు — పోయిరండు—
నాకు పనియున్నది.

ఖాజీ—(ప్రస్థానము)

రోష—(పండ్లకొలుకుచు) ఒకముండను కొలులుదీసిన పా
ముంజీసి విడిచితిని; అంతలోనామార్గము నిష్కంఠకము
కాలేదుకదా! మరల నీతొత్తొక తేదాపురించినదా?—దీసి
నాశనమునకే వ్యూహమొకటిపన్నవలయు—సాలెపురుగు
కున్నిన తంతువులబడి యీగలు నశింపునట్లే—దురాత్ము
లొక్కొక్కరుగ—రోషవారా తంత్రవసునఁబడి నాశనము
కావలయును.

(ప్రస్థానము)

దృశ్యము—౨.

ప్రదేశము—ముంతాజ్ మహల్ మందిరము.

ప్రవేశము—ముంతాజ్, రోషనారా

సమయము—సాయంకాలము.

రోష—జహనారా సంగీత విద్యాపరిశ్రమకుఁ గారణము
మీకిప్పుటికైన బోధపడినదా!

ముంతా—బిడ్డా! అదేమిమాట—ఇప్పుడది యున్నాదినిమైన
దని.....నీవుమాత్రము సంగీతమును నేర్చుకొనలేదా.

రోష—నేనా దురాత్మునకు చనువిచ్చితివా? — వానికొఱ
కేర్చితివా?—ఉన్నాదినినైతివా?

ముంతా—ఏదో! దానికర్మగతి యట్లయినది.

రోష—ఇదిమన జనానాకెంతైన సవమానకరముగనున్నది.

ముంతా—(మాటమార్చి) సాదత్తుఖాను ఘానీమాత్రమాశ్చ
ర్యకరముగనున్నది!

రోష—హంతకుఁడేమైన శిష్టుబడిగలులా?

ముంతా—ఏమియులేదు—ఎంతెంతద్రోహులు రాజ్యమునం
గు బయలుదేరినారు!

రోష—ఇంకెందరు బయలుదేరుదురో! ఏమేమిచేయుదురో—

చోరులు—హంతకులు విరివిగనున్నార! మనమును కొం

దము జాగరూకతగనుండవలెను;—అమ్మగారి కందరియం

దును సమ్మకపెక్కువ—

ముంతా—బీడ్డా! మనము నమ్మియున్న వారెవ్వరును ద్రోహులుగారు—

రోష—పర్యవసానము తేలునంతవరకు మనమటులే యనుకొనుచుందుము; నాయనగారు కొన్న మణిహారమును జాగ్రత్తగ నుంచినారుగదా!

ముంతా—జాగ్రత్తగ నేయున్నది—

(ఆష్టాక్—ప్ర॥)

ముంతా—ఆష్టాక్!—ఇటురమ్ము—నీశరీరమున డేమముగ నున్నదిగదా!

ఆష్టా—అమ్మా! మీదయచేత.....రోషనారా బేగం—సలాం—

రోష—ఈమెకీనడుమ పాపము చాల జబ్బుచేసినది!

ముంతా—ఆష్టాక్! ఏమైన పనియుండి వచ్చితివా?

ఆష్టా—నా వ్యాధికాలమున మీరు మొక్కుకొనిన విధమున పేయిమంది ఫీరులకు అన్నదానము నేడే చేయవలయు ననుకొంటిమి.

ముంతా—నేను వచ్చుచున్నాను; నీవు నీపనిలోనుండుము.

ఆష్టా—(ప్రస్థానము)

రోష—అమ్మా! ఈయూర ఆష్టాక్ బీగమునకు బంధువులెవ్వరున్నారు?

ముంతా—దానికెవ్వరున్నారు? మనమే బంధువులము—

రోష—కాదు సుడీ! మీకెఱుకలేదేమో—

ముంతా—అటులనుచుంటివేమి?

రోష—అమ్మా—బీబీ అప్పుడప్పుడు—మోతీబజారునకు వెళ్ళి
వచ్చుచుండుననియు—అచ్చట నామె కెవ్వరోకలరనియు—
అప్పుడప్పుడిచ్చటినుండి ధనముకూడ పంపుననియు విం
టిని; దిక్కులేనిది గావున మీరే యిచ్చి పంపుచున్న
వారని—

ముంతా—ఏమి యీ చిత్రకథ! అమ్మానుకెవ్వరైన బంధువు
లున్నచో—నాతోఁజెప్పియుండదా! కాక—వారామె కీన
డుమ, జబ్బుచేసినప్పుడు వచ్చి చూచియుండరా?—

రోష—ఆమె యంతఃపురమున చురుగు దిగుచున్నది—
మీకు తెలియకుండ నామె వీధులు తిరుగుచున్నచో—
మనము కొంచెము జాగ్రత్తగనే యుండుట మంచిది—
ముంతా—ఏమియిది! రోషన్—నీకెవ్వరు చెప్పిరో కాని ఇవి
యన్నియు ఝాటామాటలు! ఆ చెప్పినవారెవ్వరినిఁజూచి
అమ్మానుగా భావించినారో!.....సరే! నాకు పని
యున్నది. పోయెదను

(ప్రస్థానము)

రోష—(స్వగ) ఇప్పటికీ శరప్రయోగముచాలు—ఇదియే
క్రమముగ గాయముచేయును—అమ్మగారి మనస్సును
చికాపడఁజేసితిని!—

(ప్రస్థానము)

దృశ్యము—3.

ప్రవేశము:—షాజహాన్, సోధమున ఘజాగది

ప్రవేశము:—హుక్కా- పీల్చు ఘజా—మసావదు

సమయము—ఉదయము

ఘజా—అరే మసావద్! నీవొకడవు నాదగ్గఱ నుండుట చేత
షరాబ్ దొరుకుచున్నది; కాని—నీవుజోబనాయుంటికొక
మారు వెళ్లినచ్చితివా?

మసా—సర్కార్! జోబనా మాటలకు లోబడునట్లులేదు—
ఆమెకు రూపాయలు కావలెను. మీరు వచ్చి రూపాయ
లిచ్చెదరని నేను దినదినము చెప్పుచున్నాను.

ఘజా—ఒక వేళ నన్నీ యింటిలోనుంచిరని నీవు పొరపాటున
జోబనాతో చెప్పియుండవుగద!

మసా—అబ్బ! అంతఁని చేయునునా! తమకు రాచకార్య
ములు విశేషముగ నున్నవనియు—అందువలన, రాలేక
పోయినారనియు చెప్పినాను—

ఘజా—దొంగముండకొడుకవు — నాదగ్గఱ నీవిట్లనుచున్నా
వుగాని — జోబనాతోడ నేదియో చెప్పియే యుందువు.

మసా—అబ్బబ్బ! ఎంతమాట—నాపీకె పోయి, నటువంటి
మాటలాడువాడనుగాను.

ఘజా—సరే—అటులయిన, జోబనాయీటికింకె వ్వరైనవచ్చు
చున్నారేమో కనిపెట్టితివా?

“రత్న హారమును తొంగిలింపకలెను?”]

మసా—దేవరవాసుంచుకొన్న జోబనాయెంటికికొకడేగుండె

పెట్టుకొని రాగలడు? అది యేగుండె పెట్టుకొనిరానిచ్చును?

షుజా—అట్లనుటకు వీలులేదు; భోగముముండ — దానిని
నమ్ముటకు వీలులేదు.

మసా—నర్కార్! జోబనా అటువంటి మనిషికాదు; ప్రతి
దినము మీ మాట నన్నుచుచునేయుండును.

షుజా—చక్రవర్తి! నన్ను బంగాళమునకు రేపు బంపెద
నన్నాడట! ఈరాత్రి వదలినచో—జోబనాను సంతోష
పెట్టి ప్రయాణము చేయుదును.

మసా—బేను మహారాజ్—అది మంచిమాట—జోబనారాజ్
మిత్రోవుండి తీరవలెను.

షుజా—దిక్కుమాలిన చక్రవర్తి! నన్ను వదలవలెనుగాదా!
—(రోషనారా ప్ర॥)—

రోష—సోదరా!—షుజా!—

షుజా—ఏమిది! రోషనారా!—సోదరీ! రమ్మ కూర్చుండుము

రోష—ఏమిటి? ఆలోచించుచున్నావు!

షుజా—ఏమున్నది? ఈచెర యెప్పుడు వదలునాయని ఆలో
చించుచున్నాను.

రోష—రేపు నిన్ను బంగాళమునకు బంపెదరట కాదా
.....ఎవడువీడు—

షుషా—నానొఖిర్—మసావద్

రోష—మసావద్! కొంచెమునీవు బయటనుండుము—

మసా—(ప్రస్థానము)—

రోష—తమ్ముడా! చక్రవర్తికి—రానికి పక్షపాతమెక్కు-
వయిపోయినది!—ఇక రాజకుమారులనుని, రాజకుమారి
తలనుని మనము గర్వింప నక్కఱలేదు—

షుజా—అఁ!—ఈ ముసలిముండకొడుకా మనల నవమానిం-
చునది; నేను నిజముగఁ దలంచుకొంటినా! అందఱు నా
శనము కావలసినదే!

రోష—నిన్ను చక్రవర్తి యేల నిర్బంధముచేసినాఁడు!

షుజా—వేయిరూపాయలక్షిగితినని—

రోష—(స్వగ) వేయిరూపాయల మిషచేత వీనికాశఁజూపి
లోఁబరచుకొని నాకొక సాధనముగ నుంచుకొందును.

(హా) ఇప్పటికి దొరికినవా!—

షుజా—లేదు—సోదరీ—లేదు;

రోష—పాపము నీ వేదియో మిగుల నవసరమగువని గల్గి
యడిగియుందువు.

షుజా—సోదరీ! మిగుల నవసరము — నీవావేయిరూపాయల
నిచ్చెదవా! రేపుసాయంత్రము నీకు—

రోష—వెట్టితమ్ముడా! ఏమియిది! మనమిరువుర మొకగర్భ
మునఁ బుట్టినవారము కామా! నీవీయుణము నాకు తీర్ప
టలయునా! అటులనే యిచ్చెదను. తీసికొనుము.

షుజా—నీయ నుగ్రహమెటులో యల్లుచేయుము—(స్వగ) అల్లా
కటాక్షము!

రోష—తమ్ముడా! అటులేకాని—నీతో నొక రహస్యమగు
పనియున్నది.

“అత్తి హారమును వొంగిలంపవలెను?”]

షు ౧—ఏమి?

రోష—నీవు శిరస్సు తెగుచున్నప్పుడు సయిత మొకరితో

చెప్పఁ గూడని రహస్యము!

షు ౨—నేను నీతమ్ముడనుగానా! ఏల నీకీసంశయము!

రోష—అట్లయిన వినుము; చక్రవర్తిగారు—లక్షరూపాయలు

ప్రణయముచేసి గోవావర్తకులవద్ద—మొక మణిహారముం

గొన్నాఁడు. దానిని రాణి — మనకెవ్వఁకీయక ఆమ్మా

కిచ్చినది!—

షు ౩—అబ్బ! ఏమి యీ పక్షపాతము! ఇది చాల నన్యాయము.

రోష—

రోష—కావున నాకా హారముకావలెను.

షు ౪—ఎట్లువచ్చును?

రోష—బహుశోభ్యమగువిషయము—దొంగతనము చేయి

తనలెను. నీవద్ద నీవృత్తి యందారి తేరిన వాడుండును—

షు ౫—నీవుకావలెను—మన మనావకున్నాఁడు ఒకరిని

నీవు దొంగిలించఁగలఁడు.

రోష—హాస్యమును బయటపెట్టి వాఁడుకాఁ గూడదు—

షు ౬—అట్టివానికేల నేను పేర్కొనును.

రోష—అట్లయిన నీకిందలి రహస్యమును చెప్పెదను.

రోష—

(ఇరువురు ప్రస్థానము)

వృత్తము—ర.

ప్రదేశము—రోషనారా మందిరము-

ప్రవేశము—రోషనారా ఒంటరిగ.

సమయము—చీకటి పడినతరువాత.

రోష—(స్వగ) మసావదుప్రజ్ఞచేత రత్నహారము నిగ
పాయముగ బయటబడినది...ఇక నాటకమారంభింప
వలయును—గంట క్రిందటనే కబురంపినను, ధనసింగు
రాక జాగుచేయున్న వాడేలనో—.....ఇది ధనసింగు
చేయున్న యాలస్యమో—కాక, పిలువబోయిన మసావ
దెక్కడనైన త్రాగి సుఖముగ నిద్రబోవుచున్నాడో—
ధనసింగు నమ్మకమైన ముండాకొడుకే!—కాని బయట
గాని ధైర్యముగాని పీడికడ నున్న—ఐదను, నాగ
సాక్ష్యము చెప్పటకు ధైర్యమొనగను? శాస్త్రము ఇక!—
అదుగో! మాటలోనే వచ్చినాడు ధనసింగు -

—(ధనసింగు ప) ||—

ధన—మహారాజపుత్రీ! సలాం—

రోష—ధనసింగ్! నీతోనొక పనియుండి పిలువబడితి
నాము—మసావద్—అవతల ఎవరురాకుండు చూచుచుం
డుము.

మసా—(ప్రస్థానము).

ధన—తమయాజ్ఞయగునప్పుడు వ్యతిరేకముచెప్పట కెవ్వరికి
గుండెలున్నవి?

“ధనసింగ్ ఇదేమోచూచితివా?”]

రోష—మాయందలి విశ్వాసమును, నీ తెలివి తేటలును
చూపింపవలసిన సమయమిదియే—

ధన—దానుడను—

రోష—ఇదిరహస్యవిషయము—బయల్పడినచో నీ వేమగుదు
వో తెలియునా?

ధన—సాదతూభానును చూడబోవుమను.

రోష—(స్వగ) అరె! వీఁ డిట్లనుచున్నాఁడేమి?—నెల్లడియై
యుండునా? ..... కాదు—ఇది కాకతాళీయముగ
బలికినపలుకు—(ప్రకా)ధనసింగ్!...ఇదేమోచూచితివా?

ధన—అబ్బ! కన్నులుమిరుమిట్లు గొల్పుచున్నది! రత్నముల
దండ—

రోష—ముందుదీనిని నీదగ్గఱ దాచియుంచుము—జరుగవల
సిన కథకిదియే మూలసూత్రము.

ధన—చిత్తము—(దాచుకొనును)

రోష—రాణిగారు పెంచుచున్న ఆష్మాన్ నెటుఁగుదువుగదా?

ధన—వినుకరి—

రోష—దానికి భూమధ్యమున గాయపు మచ్చయొకటియు
న్నది.—దానిని గురుతుగ నుంచుకొనుము—

ధన—చిత్తము—

రోష—ఆష్మాన్ హిందూ బాలికయనియు, నీవు దానిమేన
మామవనియు, దీనిని చక్రవర్తినియింటనుండి యాష్మాన్
దొంగిలించి నీకిచ్చినదనియు—నిదివఱకు సయితమిట్లే
యనేకమారులు ధనముచంపుచుండెననియు నిస్సంశయ

ముగ—ప్రకృతిసిద్ధముగ — అనుమానముఁ దోపకుండగ
చమత్కారముగ చెప్పవలెను. నీయిల్లుమోతీబజారులో
నున్నట్లు చెప్పవలెను. హారముదొంగిలింపబడిన దినమెప్పు
డోయెఱుఁగుదువా?

ధన—ఊరిలో చెప్పుకొనుచురదుట లేదా!

రోష—సరే! పొమ్ము—ఈపనిని నీవుచేసినచో—నీకువిశేష
బహుమానము లభించును. నిన్ను రేపటిదినమున నీయూరి
కొత్వాలు పట్టుకొని ముంతాజ్ మహల్ మంజిరమునకు
దెచ్చును. నేను నచ్చటనుండెదను. నీవువచ్చునప్పటికి
అమ్మాన్ అందున్నచో—నీవామెకు చిరపరిచితుడవైనట్లు
నటింపవలెను.

ధన—సరే! మిగతవిషయములను నేనూహించుకొని యెట్లె
ట్లువీలగునో యట్లు చేసెదను. కాని నాకొకవేళ
చక్రవర్తివలన నేదైన నపాయముకలిగినచో—

రోష—నిన్ను కారాగృహముననుంతురు—నేనునిన్ను మరు
నాడే విడిపించి పంపెదను—తెలిసినదా! నీవునేనిచ్చిన
ధనముతో బంగాళమున కేగి బ్రతుకుము—ఈదినమే షుజా
బంగాళమునకు వెళ్ళినాడు. అతఁడు నిన్నాదరించును.

ధన—భాగ్యము.

రోష—నీవింక వెళ్ళవచ్చును.

ధన—(ప్రస్థానము)

రోష—(తనలో) ఇక కొత్వాలునకు రత్నహారము ధనసిం
గువద్దనున్నజాడ చెప్పవలయును. (ప్రస్థానము)

దృశ్యము—౫.

ప్ర) దేశము—ముంతాజ్ మహల్ మందిరము.

ప్ర) దేశము ముంతాజ్, షాజహాన్, రోషనారా, ఆషాన్

సమయము—ఉదయము 10 గంటల వేళ.

షాజ—(కోపముతో) ఇది యంతయు నీ స్వయంకృతా
పరాధము; అందఱును నీవు విశ్వసించువు— నీదగ్గఱనున్న
పెద్దదుద్గుణమేయి—

ముంతా—విశ్వసించి నేనెవ్వరికంతఃపురప్రవేశము గలిగించి
తిని—మహారాజా? అది కాలప్రాతికూల్యము?

షాజ—కాలము?—కాలమును నిందించుటకన్న బుద్ధిహీనత
యింకొకటిలేదు. అనేకులు. తమజ్ఞానహీనతచేత గలుగు
దుష్కార్యపరంపరలను కాలమున కంటగట్టి తృప్తులగు
దురు—షాజహాన్ పరిపాలనమున హత్యలు—చౌర్యములు—
రాజ్యమున నిరాఘాటముగ జరిగినవనిన—అందు నాయం
తఃపురముననే—ఎంత తలవంపు—ముందుచరిత్రకారులు, షా
జహాన్ విషయం పఱుచు—తనయంతఃపురమునుండి రత్న
హారమును దొంగలెత్తుకొని పోయిననుకన్న గానక—పంద
వలెనిదురబోవుచుండువాడు—ఇతనిరాజ్యమున నెందుజూ
చినను మచుష్మలొకరినొకరు నక్షత్రీధులలో పట్టపగలు
నలుకుకొనుచుండి”రని రచింతురు—కవులకు—చరిత్రకారు
లకు—ఏమున్నది? స్వల్పవిషయ మాధారముగఁ జేసికొని
గ్రంథవిస్తరమునకైయున్నవిలేనివి వదికల్పించిచావును;

రాజువాని కెడమియకుండ ప్రవర్తింపవలయును—ఎంత
జాగరూకతగనున్నను—నాకట్టినిందలు తప్పటలేదుగదా?
ముఠా—(స్వగ) హా—అల్లా—ఏమి యీ ప్రార్థనము!—
చక్రవర్తిహృదయమునకు నిష్కారణముగ నాందోళన
మును గలిగించితినిగదా!—ఎందులకు నాబ్రతుకు?
రోష—మనకు పోయినది రత్నహారముకాదు—రత్నసమాన
మగుకీర్తి.....కొత్వాలేమైన పనిచేసి
యుండు నేమో—

సేవ—సలాం—మహారాజా!

వాజ—ఏమిరాలిది?

సేవ—మహారాజా! మనకొత్వాలు పెడరెక్కలువిటిచి కట్టి
బడిన యొకపురుషునితో వచ్చి ద్వారమున నున్నాడు—

రోష—ఇది రత్నహారవిషయమై యుండునా?

వాజ—ప్రవేశపెట్టుము—

సేవ—(ప్రస్థానము)

(కొత్వాలు—ధనసింగుతో ప్ర॥)

ధన—ఉండు—నేను దొంగతనముచేయలేదు (పెనగులాడును)

కొత్వా—గింజుకొనకు—నీసంగతియంతయు చక్రవర్తిగారి
తో జెప్పకొందువుగాని యుండు,.....సలాం
మహారాజ్—

వాజ—కొత్వాల్! సంగతియేమి?

కొత్వా—మనవిచేయుచున్నాను. మహారాజా! (రత్నహార
మునుదీసి యిచ్చును)

“ఆష్మాన్—నడువు—ధనసింగ్—నడువు!”]

అందరు—హాహా! రత్న హారము!—రత్న హారము!—

రోష—(ధనసింగును చూచి ఆష్మాన్ వంకకు సౌజ్ఞ చేయు చున్నది.)

ధన—నా మేనగోడలా! నీవిక్కడనేయుంటివా! నామర్యాద

దక్కించు. నాప్రాణములు రక్షించు (కొగలింపజూపును)
ముంతా—భీ! తుచ్చుడా! దూరముగనుండు! ఎవరనుకొంటివి!

ధన—ఇది నా మేనగోడలు—కోడలా!—చెప్పవేమి?

రోష—ఏమి యీ చిత్రము!

ఆష్మా—(భయముతో ముంతాతో ప్రక్కకు వచ్చుచున్నది.)

ముంతా—బిడ్డా! భయపడకు.

షాజ—వీడు దొంగవేషము వేయుచున్నాడు—అంతఃపుర
మునం దత్యాచారము చేయుచున్నాడు—గట్టిగ బట్టుకొ
నుము. కొత్వాల్! వీని సంగతిచెప్పుము; మేము విచా
రించెదము—

కొత్వా—మహారాజా! వీడిరత్న హారము నొకవతలాకునివద్ద
విక్రయింపజూపుచుండగాఁ బట్టుకొంటిమి—వీడు తాను
దొంగనుగాననియు—తన మేనగోడలు తనకిచ్చినదనియుఁ
జెప్పుచున్నాడు.

షాజ—వీని మేనగోడలెవరు?

కొత్వా—ఆష్మాన్ బేగమట—

ముంతా—భీ! మరలనదే ప్రేలాపన—

షాజ—దేవీ! ఉండు—సంగతి పూర్తిగ విచారితము—ఏమి
కాలసి?

ధన—మహారాజా! ఇది నామేనగోడలు.

షాజ—నీవు హిందువుడవుగాదా!

ధన—అవును మహాప్రభూ!

షాజ—ఆష్మాన్ నీమేనగోడ లెట్లగును?

ధన—ఇదియు హిందువే!

రోష—చిత్రము!

ముంతా—ఝూటాకోర్—

ధన—మాయక్కయు బావయు చనిపోయినారు—వారి కుమారు

రైయిది—నాకిచ్చి వివాహముకూడ చేయవలయుననుకొ

నిరి—కాని, ఇప్పుడు మహారాణిగారు పెంచుకొనుచుం

డుటచేత ఆష్మాన్ బీబీ యైనది. ఐనను పూర్వబాంధ

వ్యము నిది మఱువక—అప్పుడప్పుడు మోతీ బజార్లో

నున్న మాయింటికి వచ్చుచు సహాయము చేయుచునే

యున్నది. నన్ను వివాహముకూడ చేసికొందునని వాగ్దా

నముచేసి—నాలుగు దినముల క్రిందట—నాకీ రత్నహారముం

దెచ్చి యిచ్చినది.

షాజ—దేవీ! ఇప్పుడు దీని కేమందువు?

ముంతా—మహారాజా! నాకిదియంతయు సగమ్యుగోచగముగ.

మహామాయగనున్నది — పక్షపాతమని మీరనుకొన్నను

సరే! నామనస్సిది నమ్మలేకుండనున్నది—

రోష—ఇందు మోసము, మాయ ఏమియునులేదు—రత్న

హారము మాట నేడు పుట్టినదిగాని—ఆష్మాన్ యిట్టిదని.

[“ఆష్మాక్ — నడువు — ధనసింగ్ — నడువు?”]

మోతీ బజారున కరిగివచ్చుచు—బంధువులకు ధన మిచ్చు
చుండునని, నేనిదివఱకే వింటిని.

షాజ—మాతో నీవేల నిదివఱకు చెప్పలేదు.

రోష—అన్ముగారితోఁ జెప్పితిని; వారులక్ష్యము సేయఁజెరి-

షాజ—“(రోషముతో) ముంతాజ్! ఏమి! నీవేమియు నెఱుగ
నట్లు నటించెదవేమి?—ఇదివఱకే రోషనారా నీతో చెప్పి
నదటగాదా!—ఛీఛీ—అంతయుమోసము—ఎవరిని నమ్ము
టకు వీలులేదు. అంపఱును కుచ్చిళ్లలో త్రాచుపాములు.
కొత్వాల్! ఇక నీవిషయమున విశేషచర్చ యనవసరము.
వీరిద్దఱు నాసెలవగువఱకు చెరియొక కారాగృహమునఁ
బడవేయుము—ఇదే నాసెలవు—నామెదడియల్లరివలన చెడి
పోయినది. నేను విశ్రమింపఁజూవలయు—(ప్రస్థానము.)

కొత్వా—సడవండి—ఆష్మాక్—బీగం—నడువు—ధనసింగ్ నడువు

ఆష్మా—(ముంతాజ్॥ కాళ్ళపైబడి) అమ్మా! నన్ను రక్షిం
పుము—నేనే పాపమెఱుంగను. చిన్ననాటినుండియు నన్నుఁ
బెంచి పెద్దజేసితిరి! నామనస్సెఱింగినవారు ఇదియంతయు
నెపరిమాయయొకాని నాకేమియుఁదెలియదు—

(ఏడ్చుచున్నది.)

రోష—(స్వగ) దారా కళ్యాణవైభవము—భావి భారత
చక్రవర్తిని—ఇప్పుడు తెలిసినదా! నీదుష్టగ్రహ మిగారో
షనారయే—దానికి నీయధఃపతనమే శాంతి—

ముంతా—ఎందులకేడ్చెదవు! నీసజచరిత్ర మెట్టిదో నాకుఁ
దెలియదు—పెంచితిని; పెద్దదానింజేసితిని; నాతెండి నీకెం

తవటకు పొప్తమున్నదో యంతవటకు జరిగినది—నీకింక
పొప్తములేదు. నేనేమిచేయుదును? నీమూలముననేను
నేను చక్రవర్తి—కాగ్రహ పాత్రమనైతిని—నాగతియే
నేను చూచుకొనుటకిది నాకు కష్టసమయము—నీగతి ఎవ్వఁ
డుచూడఁగలఁడు—నిన్ను కోడలి జేసికొనవలయునను
కొంటిని—అంతయు సర్వనాశనము—నేనునీకే సహాయముం
జేయలేను. పొమ్ము; నీకర్మము నీది—...నేనేదైన పెద్దరో
గమువచ్చి చచ్చిన బాగుండును— (ప్రస్థానము.)

రోష—అమ్మా! ఎందులకేడ్చెదవు! ఇదియెవరి మోసమో
తెలియదుగాని కొన్ని నాశ్చర్యమంశియు నిన్ను తరుచుగా
మోతీబజారునందు చూచుచున్నట్లు పలువురు చెప్పుచు
న్నారు—అదేమి చిత్రమో—ఈశ్వరునకుఁ దెలియవలయు—
ఇప్పుడు తొందరయేమున్నది—చక్రవర్తి—దారంభరోషము
ప్రస్తుతము కారాగృహమునకుఁబోమ్ము; నేను నాశక్తి
వంచనలేకుండ—చెప్పిచూచెదను.

ఆమ్మా—(ఏడ్చుచున్నది.)

ధన—తెలివితక్కువదానా! ఈచేతగాని దొంగతనముచేసి
నన్నుగూడ చెఱలో జేయించుచుంటివిగదా!—

కొత్వా—కేకలువేయకు పదపద—

(రోషనారాతప్ప అందఱు ప్రస్థానము.)

రోష—(నవ్వుచు) వహాన! అనుకొనినట్లు చక్కగజరిగినది!
ధనసింగు మిగుల చాకచక్యముం బ్రదర్శించినాఁడు. ఇక
నిశ్చింతతో నేను నిద్రబోయెదను. (ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—౩.

ప్రదేశము—కారాగృహము.

ప్రవేశము—లోపల ఆస్మాక్ బయట దూరమున దారా—

సమయము—రాత్రి.

దారా—(స్వగ) అంతయు మోసము—విదోహము—ఇది రోషనారా తంత్రము - సంశయములేదు—నామాస్మాన్ చెఱసాలలోనున్నది!—ఈదారా జీవించియుండగా నామాస్మాన్ కంటటి ఘోరవిపత్తు సంభవించునా? - సుసుమారశక్తిర యగు నామాస్మాన్ కారాగారముననుండ నాకన్నులతో చూడనలసివచ్చినది! - ఛీ - చక్రవర్తి! వివేకము!—ఎచ్చట మోసముగలదో నిర్ణయింపలేని - రాజుల పరిపాలన ముండియేమి? మండియేమి? - అదుగో—కారాగృహము— అడ్డమువచ్చువారి కొఱకు కరవాలముండనేయున్నది. ఈ నిశాసమయమున, నామాస్మాన్ నెటులయిన నీ పాపపు ఢిల్లీనగరమునుండి తప్పించెదఁగాక! - (కత్తిడిసి) ఇప్పుడు కారాగృహముఁజేసితిని. ఇచ్చట నెవ్వఁడో కావలికాయు చున్నాఁడు! వీనిని బెదరించెదఁగాక! హఠాత్తుగ వానిపైఁ బడి కత్తిఁజూపి ఓరీ! ఆస్మాన్ బేగ మెక్కడ?

సేవ—(వణకుచు) యువరాజా! నన్ను రక్షింపుము -

దారా—నీ ప్రాణములకు భయములేదు - ఆస్మాన్ ఎక్కడ?

సేవ—ఇదే చెఱసాల -

దారా—తాళపుచెవి ఏది?

సేవ—మహాప్రభూ! నాజీవనము -

దారా—ఇచ్చెదవా! చచ్చెదవా!

సేవ—తమయ్యాజ్ఞ - (ఇచ్చును.)

దారా—(తలుపుదెఱచి) ప్రియా! ఆప్తాన్!

ఆప్తా—(దుఃఖముతో శౌగలించుకొని) ప్రియా! -

దారా—ఏమి యీవర్గతి?

ఆప్తా—నానలన దోషములేదు; ఇదియెట్లు సంఘటించినదో నేనెఱుగను మీపాదమాన -

దారా—సరే! ఇది సుభాషింపఁదగిన తరుణముకాదు. రహస్యముగ నిశ్చయముగ దూరభూమియందుంచి వచ్చెదను మోసమునకు మోసమేసరి - రమ్మ - నాతో -

ఆప్తా—చిత్తము.

సేవ—మహాప్రభూ! నాజీవనము -

దారా—ఎవరిది? సేవకుఁడా?...ఇదిగో ఈహారమును గైకొమ్ము - శిల్పపురముననుంటివా చచ్చెదవు. ఏదూర దేశమైనబోయి బ్రతుకుము.

(అందఱు ప్రస్థానము)

దృశ్యము—2.

ప్రదేశము—ధిస్తీపురపంచలి బయలు.

ప్రవేశము—ఈ నామిని—జహానారా.

సమయము—అర్ధరాత్రి.

జహా—(వికారస్వరముతో) సాదత్ - సాదత్ - మేరాజాన్ -
సాదత్ - ఈ యంధకారమున నిప్పుడు నాతో మాట
లాడి యేమైపోయితివి? పిశాచములతో గలసి యాటలా
డుచుంటివా! పిశాచములకు సంగీతములు నేర్పుచుంటివా!
మేరాసాదత్ - నామాటవిను; ఇక పిశాచములకు, సంగీ
తము నేర్చుకుము; ఆపిశాచినీ - రోషనారాకు నీవు సంగీ
తము నేర్పితివి - అదివలచి నీపై బడినది తుదకు పిశాచినీ -
అదియే నిన్నుచంపిచిది - చంపినది-హాహా! శవస్పర్శము-
రక్తప్రవాహము - కాలాబాగ్ - అంధకారము - భీభత్స
ము - దారుణహత్య - ఎవడు నాప్రాణనాథుని - నాసుం
దరమూర్తిని - నాగాయకశిఖామణిని కటారితో పొడిచి
చంపినాడు-వానిని పొడుచుటకై నాకడకటారియున్నది.
కాని బద్మాష్ - ఆహంతకుడు నాకంటెబడుటలేదు -
ఎన్నాళ్లు దాగగలడు - పిశాచములు - పిశాచములు -
ఈ చెట్టుమీద రహస్యము లాడుకొనుచున్నవి! - అందు
నా సాదత్ ఖానుండునా! - లేకేమి? అందేయున్నాడు -
కొమ్మలచాటున తలదూర్చియుంచి, నాతోమాటలాడు
చున్నాడు - నవ్వుచున్నాడు -

క్రిందికిరావా! - నన్ను ప్రేమతోఁజూడవా! ఇది వెనుకటి
జహానారాకాదా! - తలవెండ్రుకలు - చికాకెనననియా!
బట్టలు మానినవనియా! - మొగము మలినమైనదనియా!
శరీరము శుష్కించినదనియా! - నాదరికిరావు! నాతో
మాట లాడవు! - సాదత్ ఖాన్ - సుందర్ సాదత్ ఖాన్!
ఇవియన్నియు నిటులున్నవి నీకొఱకే - నీవు లభించితి
వేని అన్నియు సరియగును - నేను నీవెచుకటి జహానారా
సగుదును ..... ఏమనుచున్నావు! - నీవద్దనేర్చిన సం
గీతము పాడవలయునా! పాడినఁగానిరావా? - రావా? -
అటులయిన పాడుచున్నాను - వీణలేదు - ఇప్పటికి నా
చేయియే వీణ - (వాయిించుట సభినయించుచు)

బానపలాస--త్రిశ్రగతి.

ప్రేమబంధ హాతసే మిలావో పారవశ్యహో ।
త్రుప్తేహమే సంగమిలన ప్యారదోస్తుదిలసే కరనహో ॥
వేపమాపదిలబదలన సుఖప్రవాసజానహో ।
చాంద్ కా నిశామే జహాజపర ప్రచార కరనహో ॥

వీన్ పలాన్—త్రిశ్రగతి.

ప్రేమబంధ హాతసే మిలావో పారవశ్యహో
తు మేహమే సంగమిలన ప్యారదోస్తుదిలసే కరనహో
వేపభావ దిల్ బదల్న సుఖప్రవాస జానహో
చాంద్ కా నిశామే జహాజపర ప్రచార కరనహో ॥

రావేమి? రావేమి?—ప్రియా—ప్రియా — చెట్టుమీదినుండి
క్రిందికి బయ్యెత్తి యీచీకటిలో నెక్కడికిఁబోయితివి?

“సాదత్...చంపితిని రమ్మో!”]

(ఏడ్చుచు) నీయదాశ పెట్టుకొనియున్న నన్ను
పాటలు బాడిపాడి చెట్టుక్రింద గనిపెట్టుకొనియున్న
దీనురాలినిఁజేసి మోసపుచ్చి—పాటిపోయితివా?—న
దిగతి? నేనెవ్వరికొకటను పాటలు పాడుచును? ఎవరినె
మాలుకొందును? ఎవరిని ప్రార్థింతును—(క్రిందబడి
లుచు) నాశరీరమున మంటలు మండుచున్నవి—
తాపముగలుగున్నది—ఘోరసర్పములు నాచుట్టునుప్రా
విషజ్వాలలం గ్రక్కచున్నవి. అగ్నిహోత్ర మాకా
నుండి వర్షముగ నాపైఁ గురియుచున్నది! సముద్ర
వెల్లువయై నన్ను ముంచివేయుచున్నది—నాకన్నలు
పోవుచున్నవి—(జుట్టు పీకుకొనుచు)—ఇవియన్నియు
దుఃఖమునకుఁ గారణములే — పాపీభగవాన్—నాకీసుఁ
దీర్ఘ కేశములను—మనోజ్ఞ ముఖచండలము నేలయిచ్చి
ప్రాణముపోదా?—పోదు—దుఃఖభాజనమగు ప్రాణమ
డిండియేమి? పోయియేమి?—.....(నిదానముగఁ జూ
చులేచి పకపకసవ్వి) హహహహహహ! నాసాదత్! నా
దత్! నాకొకటవచ్చితివా! నివృత్తపారహిత్యుడవనుకొ
నిని—కాని కావునీవు పరిపూర్ణదయాస్వరూపుడవు—ప్రేమ
మూర్తివి—అర్థరాత్రమున, ఢిల్లీ ఆగ్రాకు నడుమ
చీకటితోటలోన నాకైయల్లాడుచున్నావు!—రమ్మ—నన్ను
కొగలింపరమ్మ.....అ! అ! ఎవరది?—ఎవరది?—అంధక
రమున నాప్రక్కనుండి పరు వెత్తుచున్నాడు? అ! అ! దురా
త్ముడు! నా చంద్రగుని చంపుచుంటివా! ఘోరరక్ష

సముద్రము — శవదర్శనము — భయంకరాకారము — సాదత్
సాదత్ —

(మూర్ఛిల్లును)

(ధనసింగు భయముతో ప్ర॥)

ధన — (అటునిటు భీతితో జూచుచు) ధనమునకులోబడి నిష్టా
రణముగ నాష్మానుపై నన్యతములాడితిని. ఆపాపమునకు
నాకేఫలముకలుగనున్నదో — కారాగృహమునుండి రోష
నారా నన్ను విడిపించి యాయథ రాత్రమున — బరిగాళము
నకుఁ బారిపొమ్మని పంపినది! — కాని గూఢచారులు నా
వెంటఁబడినారు. ఎక్కడదాగుదును — ఇచ్చటచెట్లుదట్టముగ
నున్నవి. వీనిలో నీరాత్రి తలదాచుకొందునా! — (కాలి
కేడి మోతగులుట నటించి) ఏమియిది! మెత్తని శరీరము!
శవమో! భూతమో — పరమేశ్వరా నాకేదిగతి —

జహ — (లేచి) దురాత్మా! దొరికితివి! — నాప్రాణేశ్వరునిచంపి
నన్నేడిపించి — పారిపోవుచుంటివా! చావు దుర్మాగుఁడా —
హంతకుఁడా — చావు — (పొడుచుచున్నది)

ధన — పరమేశ్వరా! — (నేలపైబడుచున్నాఁడు)

జహ — సాదత్! సాదత్! చంపితిని — నిన్ను చంపినహంత
కునిఁ జంపితిని — ఇఁకరమ్మ — ఇఁకరమ్మ —

(తెఱిలో)

అప్రకృతకేకలు వినఁబడుచున్నవి — కారాగృహమునుండి
పారిపోయిన ధనసింగక్కడనేయుండును. పట్టుకొనుఁడు
పట్టుకొనుఁడు —

“సాదతో...చంపితిని—రమ్మ?”]

జహా—పిశాచములు—రాక్షసులు—భూతములు—ప్రతీకారము

ప్రతీకారము—దారుణ ప్రతిహింస—

(కేకలువేయుచు—ప్రస్థానము)

(గూఢచారులు ప్ర॥)

ప్రథ—ఇచ్చటనే కేకలు వినబడినవి—

ద్వితీ—అవక నెవ్వరో పరువెత్తుచున్నారు—

తృతీ—అటుగాదు. ఇక్కడ మూల్గు వినబడుచున్నది.

చతు—(దీపముతోఁజూచి) అరే! ధనసింగు నెవ్వరోచూపి
పారిపోవుచున్నారు—

ధన—(కొట్టుకొనుచు) పరమేశ్వరా—నాప్రాణములు పోవు
చున్నవి—కటారిణి పొడువబడితిని — అన్యాయముగ—
ఆష్మాన్ పై నబద్ధపుసాక్ష్యమిచ్చిన పాపఫలము—నిర్దోష
యగు నాష్మాన్—హా! హా! రోషనారా రత్న హారము—
దొంగతనముచేయించి—అబ్బా—ప్రాణములుపోకున్నవి—
రోషనారా బోధవిని చెడితిని—హా—హా—

(చచ్చును)

(అందఱును ఆశ్చర్యముతో చూచుచుందురు)

(తెరవ్రాలును)

చతుర్థాంకము.

తాజ్ మహల్ .

పంచమాజ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—ముంతాజ్ మందిరము.

ప్రవేశము—ముంతాజ్ - షాజహాన్ - వైద్యులు - ఖాజీ - పరివారము

సమయము:—సాయంకాలము.

షాజ—(విచారముతో) భిషజ్జుణీ! — వ్యాధి నిర్ణయమును
చేయఁగలిగితిరా?

వైద్యు—మహారాజా! ఇది మనోవ్యాధి

షాజ—ఏమి? మనోవ్యాధిమా—

వైద్యు—ఔను. ముంతాజ్ బేగం తమయందు బద్ధాను
రాగముగల పరివ్రత! మీరు చెప్పిన విషయములనుఁ
బట్టిచూడ — రత్నహారవిషయమైన కల్లోలమున తమ
కామెపై—నాగ్రహముకలిగినప్పుడామెమనస్సువిచారభార
మునఁ గ్రుంగిపోయియుండును. తరువాత ప్రేమతోఁ
బెంచుకొనుచున్న ఆష్మాన్ బీబీ కన్యాయముగ శిక్షగలు
గుటయు—నామెకారాగ్యహమునఁగూడ లేకుండఁబోవు
టయు, నిప్పటికి చచ్చినదో బ్రదికియున్నదోయను జూడ
సయితము తెలియకుండుటయు కుమార్తెయగు జహా
నారాబేగం — ఉన్మాదినియగుటయు మరికొన్నివిషయ

“నాగోరీవై...మహాల్ నిర్మింపుడు!”]

ములతోఁగలసి ఈమెకు మనోవ్యాధిని ఘటించఁజేసియుండిననితోచుచున్నది. ఇప్పటికనేక దినములైనది — నివారణోపాయము బహుకఠినము.

షాజ — (విచారముతో) ఔను! ఆమ్మా బీబీ కన్యాయము జరిగినది! ధనసింగు దొంగ — వానిసంగతి తెలిసికొనలేక పోయితిని — నాకాత్మీయులే శత్రువులైనారు. కన్నకడుపే యగ్నిహోత్రమైనది. ఎవరితో జెప్పుకొందును — ధనసింగు చచ్చునప్పుడు సంగతియంతయు బహిరంగమైనదని గూఢచారులు చెప్పినారు.

వైద్యు — అవశ్యమను భోక్తవ్యం కృతం కర్మశుభాశుభం.

ముంతా — (నిద్దురలో) బేటీఆమ్మా — బేటీఆమ్మా —

వైద్యు — ఆమ్మాన్ అని కలువరించుచున్నది. ఆమ్మయ్య చూచినచో నీమెస్వస్థపడునని తోచుచున్నది.

షాజ — ఆమ్మా కొఱకు బహుప్రదేశములు వెదికించితిని. జీవించియున్నచో — నాకుగబురు తెలిసియేయుండును ఆమె యవమానమును భరింపలేక — యాత్మహత్యచేసికొనినదని నానమ్మకము.....ముంతాజు కామ్మానుపైననే విశేషము బెంగ —

ముంతా — (కన్నులు తెరచి దద్దరిల్లి) నేనిక్కడనేయున్నానా?

షాజ — ప్రియా! అట్లుదద్దరిల్లెదవేమి? నీవిక్కడనేయున్నావు.

ముంతా — ఒకగడియ క్రిందట నేనామ్మాన్ దగ్గఱనున్నాను.

షాజ — అది స్వప్నమైయుండును.

ముంతా — నాకంఠయు స్వప్నముగ నేయున్నది.

షాజ--కొంచెమాషధమును సేపించెదవా?

ముంతా--అబ్బ! మీకొషధములకై చాల శ్రమచేయుచు
న్నారు. కాని-ఇది యొషధములకు లొంగుకోగముగాదు
నాకొషధ మల్లా యీయవలెను--ఈవైద్యులచేత నేమ
గును?--మాడండి; మీరుపంపిన యొషధములాశయ్య
కొందనున్నవి--నాకుమందులెందుకు? (కొంటనీరు పెట్టు
కొని) వాహరాజా!--నేనిక బ్రదుకను--

షాజ--(కన్నీరునించి) ప్యారీ!--పెద్దకుము. నీవిట్లుమూ
ర్ఖువు పట్టాబట్టక--ఒషధ సేవచేసినచో మరల యధా
ర్థిస్థితికి వచ్చెదవు--

ముంతా--మీరుమందులు పంపెదరు -- కాని నాయా
ష్మానుచు నాకుసంసారగలరా? నేనాష్మానుకు దోహ
ముచేసితిని! పెంచిపెంచి తుదకు దాని గొంతుకోసితిని.

షాజ--నీవుగాదు --ఆపని యాగ్రహమున నాలోచన
లేక--నేనుచేసితిని ప్రియా! నన్ను తమింపవా?

ముంతా--మీరానూట లాడవద్దు--ఎవరేమిచేసిరి! కాల
వైపరీత్యము'.....ఆర్యపుత్రా! మీరునన్ను గాఢముగ
ప్రేమించుచున్నారా?

షాజ--నేను నిన్నుదప్ప -- నీ భూమిపై నికే ప్రాణివైన
ప్రేమించుచున్నానా?

ముంతా--ప్రభూ?--మీప్రేమ ప్రాబల్యమును నేనెఱుఁగు
దును నేను మరణించినను--

షాజ--అబ్బ! ఇప్పుడెందుల కామాట!

నాగోరివై...మహాలో నిష్క్రింపుడు!..]

ముంతా—ఎప్పటికైన నాడనలసినదే కదా!.....మీకు
నా ప్రేమ స్మృతి కొఱకై మరియొక భార్యను వివాహ
మాడకుందురని ప్రార్థించుచున్నాను.

షాజ—మనస్ఫూర్తిగ నీకోరికఁ దీర్చెదనని వాగ్దత్తముచే
యచున్నాను— నీవంటి జాతిరత్నము జారిపోవుచున్న
ప్పుడు కల్లరాల్లతో నా కేమిపని?—(దుఃఖించుచు.)

ముంతా—మీరు దుఃఖింపవలదు—నాకోరికవలన మీసౌ
ఖ్యమున కంతరాయమగు నేమో యని—

షాజ—ఇంకను, నాకు సౌఖ్యము కావలయునా? నలుపురు
నాయంత కొడుకులున్నారు. ఇద్దఱు కుమార్తెలున్నారు:
కాలమా గడిచిపోయినది;—కేశములు పూర్ణపలితము
లైనవి. భోగమాయనుభవించితిని—(దుఃఖముతో) నీవంటి
గృహలక్ష్మి గడచిపోవుచున్నది. నాకింకేమి సౌఖ్యము?

ముంతా—మహాప్రభూ—మీ సేవాభాగ్యమే — నాకా
నంద మనుకొంటిని—మీరుదేవు! నాకన్యముగ దైన
ముగలఁడని నేనెన్నడునుఁ దలంపలేదు. నమాజుకాల
ములందు సైతము మీరూపమునేధ్యానించితిని; మీనా
మమునే జపించితిని అల్లా నాకుముందెన్ని జన్మములను
గల్గించిన నన్నిటియందును మీరేనాకు ప్రాణేశ్వరులు
కానలయునని యాశ్వసుని వేడుకొనుచున్నాను.....
నాధా!—నేను—కించిజ్జరాలచు నుంచిచెడ్డల నేలుగను
సదా మీసన్నిధి నుండఁగోరి మీప్రేమ నభిలషించితి
నేగాని—నావలన — నావలన — (ఆయాసముతో)

మీకుగలిగిన కష్టములను విచారింపలేదు ప్రభూ! ఈ దీచురాలు మీయం దాచరించిన యపరాధ శతములను క్షమింతుమని పలుకుదురేని నాయాత్మ యానంద ముతో నీభౌతిక దేహమును—విడిచిపోవుచు. (ఆయాస పడుచున్నది.)

షాజ—దేవీ! నీకాయాస మధికమగుచున్నది. నీవుమాట లాడకుము— కొంచెము విశ్రాంతిదీర్చుకొనుము నీవుచే సిన నేరము లేమియున్నవి. ఆమ్మాచో విషయమున బెంగగలి గించి నీకేసేను తీరనిదోహముచేసి యిప్పుడు నీమరణ మునకుఁగూడ కారణమైతిని.

ముంతా—ఆమాట — మీరు—మీరనుకొనవద్దు అంతయు పరమేశ్వర సంకల్పము—

షాజ—నీ వాయాసపడబోకు;

ముంతా—(కన్నులు మాయుచు).

షాజ—భిషజ్మణి?

వైద్యు—మహాప్రభూ!

షాజ—పదిదినములనుండియు నింత తెలివితో మాటాడి ఎఱుఁ గదు. నేడింత తీవ్రముగ మాటలాడుచున్న దేమి?

వైద్యు—మహాప్రభూ! తమరెఱుఁగనిదేమున్నది—నిర్వాణా సన్నమగు దీకుము — తైలాభావమైపోయినది. బహుశః నేటిరాత్రి తెల్లవాఱునట్లు తోచదు.

షాజ—అంతేనా?—అంతేనా?—అంతకన్న నాశలేదా!

వైద్యు—ఊరడిల్లవలయును.

“నా గోరీ...మహల్ నిర్మింపుడు!”]

షాజ—వైద్య మహాశయా! — కొడుకులు నామాటవినుట లేదు. కుమార్తెలస్థితి చూచుచుంటివిగాదా! నాసుఖము గోరినదొక్క ముంతాజ్ మాత్రమే! ఇంతచక్కవర్తినగునాకు విశాలమగు నీప్రపంచమున సుఖమునకు స్థలము లేదు. మంతాజ్ మహల్ గడచిపోయిన మరునాడు— నాకీమందిరము శ్మశానముగా కేమున్నది! నన్నుద్ధరించు వారెవరు? ఎవ్వనిని నమ్మునట్లులేదు. అడుదాని మొదలు మగవానివఱకు—రాజ్యకాంక్ష బలిసిపోయినది; నాప్రాణములుకూడ ముంతాజ్తోడనే పోయిన బాగుండును. (దుఃఖించును.)

వైద్య—మహాప్రభూ! శాంతి నందవలయును — మీరా ప్రాణిలు—మీరెఱుంగని దేమున్నది?

షాజ—ముంతాజ్ మరల కన్నులు తెఱచినది!

ముంతా—ప్రభూ! ఈదాసికేమి తరణోపాయము!—మీ పాదములను తుదపారి నాకన్నుల కద్దుకొందును — ఒక మారిబుతెందు — నాజన్మమున కిదియే కృతార్థత—

షాజ—అయ్యో! ఇదియేమి? ముంతాజ్ — ముంతాజ్—
(శోకించును)

ఖాజీ—మహాప్రభూ! ఇప్పుడామె కోరికలనన్నిటిని దీర్చుటయే మీకష్టకార్యము.

ముంతా—ఎవరు? ఖాజీ హాహెబ్! తమిచ్చటనేయున్నారా? సమయమునకు వెదుకుకొన నక్కటలేనుండు.....

వినది — వేళయైనది. ఇక నొక్కగడియ—.....నాభా!
మీపాదములు—

పాజ—(దుఃఖముతో) ప్యారీ! నన్నేమిచేసి పోవుచుంటివి?
(పాదములు దగ్గరగనుంచును)

ముంతా—(కన్నులకద్దుకొని) మహాప్రభూ! కృతార్థురాల
నైతిని ఈనాటకమునందలి యీకరుణారస రంగమునందు
పరమేశ్వరుడు తాండవమాడుచున్నాడు! ఆతడేమీకును
నాకునుగూడ—తరణోపాయము చెప్పవలెను మీపాద
రజోలేశముచే నాజన్మమునందలి సహస్ర సహస్ర దోష
ములు పటాపంచలైపోయినవి.....ఇక నాకేమి కోరిక
యున్నది! — మహాప్రభూ — మఱివిని — నాదొకతుది
ప్రార్థనము.

పాజ—నాజీవన సర్వస్వమా! నెలవిమ్ము.

ముంతా—నాయనంతరమున—

పాజ—(దుఃఖించుచు)హా! ఎట్టిమాటలువిని బ్రదికియున్నాను.

ముంతా—దుఃఖంపకుండు — మనుష్యులు మరణములేకుండ
శాశ్వతముగ నీ భూమి నంటిపెట్టుకొని యుండురా? ఈ
వేళ—రేపు—అంతే—ఆమాత్రపు భేదముతో నందఱును
నడువవలసినదే!.....నామాటలను పూర్ణముగ
వినుండు—మీరనేక ప్రాసాదములను—నిర్మించియున్నారు—
మోతీనుసీద్—జుమ్మా మసీదుల నత్యంతసుందరముగ
గట్టించితిరి! నాయనంతరమున—నాజ్ఞాపక చిహ్నముగ—

“నా గోరీపై...మహల్ నిర్మింపుడు!”]

నా గోరీపై నొక మహల్ నిర్మింపవలయునని కోరు
చున్నాను.

షాజ — దీనిని నేనిదివఱకే సంకల్పించుకున్నాను.

ముంతా — నామనస్సిప్పటికి చల్లబడినది—నాధా! స్థితిగతు
లను విచారిందిచూడ, నా జీవితము లెంతో కాలము
నిలుచునని నేననుకొనను—గంటలలో నున్నటులున్నది.
నాకు బలహీనముగనున్నది. శ్వాస విశేషముగనున్నది.
ఇంక మాటాడలేను—

షాజ — (గద్గదస్వరము) నీచరమకాలమున — నీవెవ్వరినైన
చూడఁ గోరుదువా?

ముంతా — ఇంక—నా కెవ్వగున్నారు!—ఉండవగిన మీ ముఖ
కమలమును సందర్శించుచు నేయున్నాను. ఇంతటితో నా
కానందము చాలును.

షాజ — సంతానమెవ్వరైన—

ముంతా — హా! హా!—సంతానమూలముననే, నా గతికలిగినది.
పాపిష్ఠిసంతానము! నా కేమియు వలదు — ఆ పాపాత్ముల
మొగము చూడను.....నాధా! ఆవల పూర్ణ
చంద్రమండలము నీలాకాశమధ్యమున ద్యోతమానముగ
నున్నది. చల్లగాలి వచ్చుచుండును. చివరగడియలలో
నానందముగనుండును. నాశయ్య నావల పేయింపుడు—

షాజ — పరివారమెక్కడ?—

(తేర వ్రాలును)

దృశ్యము—౨౩

ప్రదేశము—తాజ్ మహల్ మందిరము

ప్రవేశము—ఖాజీ—షాజహాను—పరివారము

సమయము—సాయంత్రము.

ఖాజీ—మహాప్రభూ! ముంతాజ్ మహల్ బేగము గోరీపై నిర్మింపఁబడిన యీ తాజ్ మహల్ మందిరమును వర్ణించుటకు మనుష్యులు సాధ్యులుకారు. ఇందలియనర్థములు ఈ చంద్రకాంతశిలలు—ఇందలి పనితనము—విచారింపనిది ప్రపంచచిత్రముల యందొకటిగఁ బరిగణింపఁబడనున్నది. అసంఖ్యకార్మికు లనేకసంవత్సరములు పనిచేసినారు—ఎన్నియో కోట్లధనము వ్రయమైనట్లు తోచుచున్నది. ముంతాజ్ మహల్ బేగం కీర్తి ప్రళయకాలము దచుక నిలుచునట్లు మీచే జేయబడినది!—

షాజ—ఖాజీ మహారాజ్!—నా హృదయమునకు శాంతికల్గు మార్గము నెవ్వఁడును పదేశింప లేకుండనున్నారు! హృదయ విచార మణంగకున్నది—మీరిది మఱచిపోవలదు. నాయనంతరమున నా శరీరమును సైత మీ తాజ్ మహల్ నందే సమాధి చేయింపవలయును సుదీ!—

ఖాజీ—మహాప్రభూ! నాతోనేల చెప్పెదరు! మరణము జెప్పిరాదుగదా! ఎవరుముందో—చెప్పఁగలిగినవారెవరు?

షాజ—ముంతాజ్ మహాలు నాత్మకు శాంతికలుగునట్లు సౌకర్యము చేయుదు—

మొంతాజ్ ఆత్మకు శాంతినిమ్ము.]

ఖాజీ—(కన్నులు మూసి నమాజ్ చేయును)

షాజ—(కన్నులు మూసి) ఓపరమేశ్వరా! దీనదయాళూ!

నాయథాంగియగు మొంతాజ్ బేగము నాత్మకు శాంతిని
ప్రసాదింపుము! అనిర్వచనీయ స్వక్రీయానందమున
నాప్రేమమూర్తిని చేలింపుము— ఆమెను—దుర్నిరీక్ష దేదీ,
ష్యమాన భవ శ్లేష్కోరాశియందువిలీనము చేసికొనుము—
అంధకారమయమును — బాహభూయిష్టమును — నగు—
నీప్రపంచమునుండి వచ్చునీదీనుని మొరలకు నీశ్రవణ
ములనిమ్ము—స్వామీ! దయామయా! మొంతాజ్ మహాలు
నాత్మకు శాంతినిమ్ము—

— (ప్రార్థించుచుండగ తెరవ్రాల్చును)—

దృశ్యము—3.

ప్రదేశము—రాజవీధి.

ప్రవేశము—మసావద్, మదార్.

సమయము—మధ్యాహ్నము.

మదా—మసావద్! ఈనడుమ దొంగసొమ్ముదిన బాగుగ
రంగుచేయుచున్నావు! —ఎక్కడగనబడుటేలేదు—

మసా—అరేమదార్—దొంగసొమ్ము దొంగసొమ్మవినన్నా
క్షేపించుచున్నావు! నేనుదొంగతనము చేయగా చూచిన
లంజకొడుకెవడురా?

మదా—సరిసరి—ఇదొకటా? పోనీలే—నీదొంగతనము సంగతి
నాకెందుకు?—ఎక్కడికి తొందరగబోవుచున్నావు!

మసా—చక్రవర్తిగారికి జబ్బుగానున్నది — నైద్యులకొఱకు
పోవుచున్నాను.

మదా—నిన్నింకను దినాణముతో నుండనిచ్చినారా!

మసా—నీకెంత పొగరువట్టినదిరా

మదా—బేను — ఈనడుమ కన్నములువేసిసంపాదించితిని—
సరేగాని చక్రవర్తిగారికి విశేషముజబ్బుగానున్నదా?

మసా—బేను లేచుటయేలేదు తానుగూడ మరణించినట్లు
యిన— తాజ్ మహాలులోనే పెట్టనలయునన్న గొడవ
దిప్పులుంకొకమాటలేదు.

మసా—అరే—పాపము! కుమారులుగూడ నెవ్వరువచ్చర
లేదు—అయిన యశచారమున కెవ్వరున్నారు?

భీ! దానిపేరెత్తకు—]

మసా—జహానారా—దారా—

మదా—జహానారాకు పిచ్చియటగాదా?

మసా—ఈనడుము కొంచెమున్నాన మఱగినది బుద్ధిమాత్ర
మింకను స్థిరములేదు. దుఃఖముతో తండ్రికి సేవచేయుచు
న్నది! ఇట్లే జన్మాంతము బ్రహ్మచారిని గనుండునట!—

మదా—నురి దారామాట? అతడు తండ్రి కనుకూలముగ
నున్నాడా?

మసా—అతడెప్పుడు తండ్రిపక్షము వాడే—గోషనారా
మాత్రము—

మదా—భీ—భీ—దానిపేరెత్తకు—

మసా—మదా—నాకు వేళయైనది పోవలయును.

మదా—మంచిది — (ఇరువురు ప్రసాదము)

దృశ్యము — ర.

ప్రదేశము — రోషనారామందిరము.

ప్రవేశము — రోషనారా

సమయము — ఉదయము.

రోష — (స్వగ) దక్కనునందుండు నాసోదరుడు — ఔరంగజేబు
 గోలకొండను జయించినవార్త నాకమితానందదాయక
 ముగనున్నది. ఆష్మానువిషయమున నేనుద్రోహము పల్పి
 తిననియు, రత్నహారమును దొంగతనముచేయించితినియు
 గొందఱు దుర్మార్గులు పురమున నందందు వాగుచున్నా
 రట? — నా మొగమునెదుట నామాట ననగలవాడెవ్వడు?
 సోదరుడురాగనే సర్వప్రవాదములు నణగిపోగలవు —
 చక్రవర్తికి వ్యాధియొక్కవగనున్నది — ఈవార్తనునా
 సోదరుడగు ఔరంగజేబునకు వ్రాసెదను. స్వప్నము
 నిజమగుటకిదే మంచినమయము — ఔరంగజేబుసంసార
 పరిత్యాగనటనము — ఖురాను పఠనము ఇప్పుడక్కఱకు
 వచ్చునట్లు చేసెదను — మూర్ఖుడగు మురాదును వశముచేసి
 కొని యౌరంగజేబు తాను రాజ్యపరాజ్యుడయినట్లు
 నటించి — యాతని పక్షముననుండి — తత్సహాయమున
 మిగతవారి నోడించి తుదికు వానికంట దుమ్ముగొట్ట
 వచ్చును? ఇట్లే వ్రాసెదగాక!

(ప్రస్థానము)

దృశ్యములు,

ప్రదేశము—ధిన్తీపుర బాహ్యప్రదేశము; మురాదుడేరా

ప్రదేశము—హుక్కా తాగియు మురాదు—ఫకీరు వేషమున

ఔరంగజేబు—

సమయము—ఉదయము

మురాదు—భాయీ! ఔరంగజేబ్! చక్రవర్తి చచ్చినమాట
నిజమో—అబద్ధమో—

ఔరం—నాయనా! మురాద్! చక్రవర్తి శతవిధముల
చచ్చియేయుచును; చావకున్నను మనమిందఱమిన్నివి
ధముల ప్రయత్నంచుచున్నప్పుడు చచ్చినవారితో
సమానుడే—

మురా—మనమార్గమున కాటంకము వచ్చువారిక నెవ్వరు?

ఔరం—బంగాళమునుండి యొకవేళ షుజారావచ్చును.
వచ్చిన వాని నొక్కక్షణమున నోడింపఁగలము—మనకును
వీండ్రకుఁగల తారతమ్యమేమనఁగా—మన యిద్దరి సేన
లుకలిసి మిగత వారిసేనలకు రెండింతలుగనున్నవి; కనుక
మనకు జయము సులభము—షుజా యోధిపోయిన తరు
వాత దారాను సయితమోడించి నీకు ధిన్తీ పట్టముఁ
గట్టి నేను మక్కాకు పోదలంచితని—దారా, షుజాకూ
రులు—చక్రవర్తి పక్షపాతముఁగలవాఁడు; నీొక్కని కిం
దన్యాయము జఱుగుట గుఱించి రోషనారా సన్నుఁ
జుచి—నేనానాడే సన్యసించి మక్కాకు బోదలంచిన

ప్పుడు నీవిషయమై విశేషించి చెప్పి—“సోదరా! నీకెట్లును
రాజ్యకాంక్షలేదు. నీవు మక్కాకు పోదలంచినవాడవే
కదా! మన మురాను సహాయ రహితుడైయున్నాడు;
వానికి సహాయమై నీవీ పుణ్యముఁ గట్టుకొంటివా—పిదప
నీవు మక్కాకుఁ బోవచ్చు;” నని నొక్కిచెప్పెను. ఆమూ
టవైనే, నేను నీ కొఱకింత తాపత్రయ పడుచున్నాను.
మురా—నీవు నాకొఱకు ఖురాను సయితము వదలిపెట్టితివి?
నీవు మక్కాకరుగక, యిందేయున్నను, నిన్ను పెద్ద సుబే
దారునుగాఁ జేసెదను.

ఔరం—(స్వగ) ఈపక్షి నన్ను సుబేదారుఁ జేయునట—
నీమి వీని జాగ్రద్స్వప్నములు—

(మిర్జాహూ ప్ర॥)

మిర్జా—నుహప్రభూ! దారా దగ్గఱనుండి రాయబారి
వచ్చినాడు.

ఔరం—రమ్మనుమా.

మిర్జా—(పోయి రాయబారితో ప్ర॥)

రాయ—ఔరంగజేబు సర్కారువారికి సలాం — మురాద్
సర్కారువానికి సలాం—

ఔరం—నీవెక్కడనుండి వచ్చితివి?

రాయ—యువరాజగు దారా సర్కార్ దగ్గఱనుండి—

మురా—(స్వగ) దారా యువరాజయ్యెనట!—(ప్ర) ఓరి!

చక్రవర్తి! దారాను యువరాజ్య పట్టాభిషేకముచేసెనా?

రాయ—నుహప్రభూ! అట్టి మాకేమి తెలియును.

“చక్రవర్తి చావలేదు?”]

మురా—తెలియనివాడవు యువరాజగు దారా సర్కారని
కారుకూతలేల కూసితివి?

రాయ—భాగ్యము మరియొక మారనను.

బేరం—నీ రాయబారమేమి?—

రాయ—ఇవి దారా సర్కారువారి పల్కులు—మీ కెంత
తెలియజేసినను, చక్రవర్తి మరణించెనని భ్రమపడు
చున్నాడు—చక్రవర్తి మరణింపలేదు—చక్రవర్తి జీవము
తోనుండఁగా మనలో మన కంతఃకలహములు మంచివి
కావు. నగరము ముట్టడింపమని తెలుపుచు—మీరు శాంతి
పతాకము నెత్తించినంతనే—మేము పురద్వారములను తెఱి
పించెదము—

బేరం—రాయబారీ! పురద్వారములు తాను తెఱిపింప నక్క
టలేదనియు మా ఫిరంగిగుండ్ల కవియే బ్రద్దలుగాక శిప్ప
దనియు—మీ దారాతో చెప్పము; చక్రవర్తి చావలేదని
మాకు దొంగ రాయబారములు పంపిన విశ్వసించుటకు—
మురాదు సర్కారుగాని మరొకరుగారని చెప్పము పొమ్ము
రాయ—మహాప్రభూ! చక్రవర్తి గారు మరణింపలేదు—ఇది
నిజము—నేను కన్నలారఁజూచి వచ్చితిని.

బేరం—తుచ్చుడా! రాయబారికి నీకధికప్రసంగమెందుకు?
పో—నేను చెప్పమన్న మాటలను, దారాతోఁజెప్పము—
సర్వబంధు సగహరముగావించి మురాదు సార్వభౌముడై
మయురాసనము నధిష్ఠింపఁదలఁచియున్నాడని చెప్పము.

రాయ—భాగ్యము (ప్రస్థానము)

జేరం—మీర్ జుమ్మా—

మీర్—(ప్ర॥) మహారాజా!

జేరం—ముట్టడి యారంభింపవలసి దని చెప్పుము—

మీర్—చిత్తము—(ప్రస్థానము.)

జేరం—(అటు నిటుఁ దిరుగుచు న్వగళము) చక్రవర్తి చావ
లేదూ?—చచ్చిరాడనుకొని వచ్చితిను?—చావ...
తిను?—యీపాద లెటుఁగుదురా?—

(తెరలో ఫిరంగులు)

జేరం—ముట్టడి ప్రారంభమైనది.

(తెరవాలును.)

పంచమాజ్కమ్.

తాజ్ మహల్.

షష్ఠాఙ్కమ్.

. దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—ధిల్లీనగరము కోట బురుజుమీద—

ప్రదేశము—రోషనారా—ఖాజీ—

సమయము—ఉదయము.

రోష—(క్రిందికిఁజూచుచు స్వగతము) అనుకొనినట్లు—బౌరంగ
జేబు కపట షక్తికు మాయాజాలమునందు మందుఁడగు
మురాదు చిక్కుకొనినాఁడు; నేటియుదయమున కప్పుడే
బంగాళమునుండి షుజా తన సేనలతో వచ్చి యశారంగ
జేబు నెదుర్కొనినాఁడు. సంకులసమరము జరుగుచునే
యున్నది—ఆహా! ఏమియీముద్దనైచితి! తెగిపడుతలలు—
తన్నుకొనుమొండెములు—నలిగి చచ్చుప్రాణులు : పారెడు
రక్తప్రవాహములు—మూగెడుగ్రద్దలు—ప్రేతడుశతస్సులు
తళతళలాడు శరకాంతులు—దిశలనంటెడు వీర గంభీర ని
గ్గోషము—భలీ—చూడ సాంపైయున్నది — భీభత్సమున
నింత యానందముం జూడఁగలిగినదీ రోషనారా దృష్టి
యుకటియే — కానివో నేయబల యీ భయంకరదృశ్య
మునకుఁ గన్నులు తెరిగి యీకోట బురుజునుండి క్రింద
బడి మరణింపకుండును!—భీభత్సము—భీభత్సము—బౌ
రంగ జేబునకు జయమగుఁగాక!—ముఠాను మాయాసము

ద్రమున మునింగి యట్లెత్తేలకుండ మరణించుగాక! షుజా
పరాభూతుడగుగాక! ఇక దారాచక్రవర్తులవిషయమెంత?
తృటిమాత్రము—(ప్రకా) ఖాజీసాహెబు! ఏమి చేయు
చున్నారు?

ఖాజీ—అమ్మా! ఈరక్తనదులకు నాకన్నలు చెదరుచున్నవి
ఈ చచ్చినవారందఱు సైతానులను నన్ను పట్టుకొందు
రేమోయని భయపడుచున్నాను.

రోష—(నవ్వుచు) చచ్చువారు సైతానులై మరలను పట్టు
కొందురా? మనమే సైతానులము; మనకన్న సైతాను
లెవ్వరున్నారు పట్టుకొనుటకు?

ఖాజీ—షుజాసేన యంత స్వల్పముగనున్నదేమి?

రోష—షుజాసేన స్వల్పము కాదు—చౌరంగజేబు గోలకొండ
జయించి యక్కడిసేనకూడ తెచ్చి ముగాదాసేనతోఁగలిపి
సందున నిది యపారముగనున్నది—ఈఢిల్లీపురము నిలువఁ
గలదనుకొంటివా? ఈదినము షుజాతో యుద్ధము వచ్చు
టచేత—కోటనిలిచినదిగాని, లేకున్న నీదినమే—చౌరంగ
జేబు మురాదులు పురప్రజేశముచేసియుందురు. అదిగాక—
అంతసేన గనుకనే యుభయపక్షముల ధాకకు సిలిచినది

ఖాజీ—ఈ షుజా యుద్ధపుసందడితో—కోటమీదివారు
యధేచ్ఛగా—చౌరంగజేబు సేనపై ఛరంగులు కాల్చుచు
న్నారు—కాని వారికి కోటపై దృష్టియేలేదు—

రోష—లేదుగనుకనే—మనమీదురు పై యధేచ్ఛగా నిలువఁ
బడి యుండగల్గినది!

“షుజా నారంగజేబు జయించినాడు...”]

ఖాజీ—మీర్ జుమ్లా వచ్చి కలిసినాడా యేమి?

రోష—కలిసినాడు!.....కాని, దొంగముండ
కొడుకు!

ఖాజీ—ఏమి?

రోష—వీనికొక ప్రభువని—విశ్వాసమని — లేదు; ఇచ్చట
నున్నప్పుడు చక్రవర్తికి దోహదముచేసి గోలకొండుకరిగి
యచ్చట దోహదముచేసి యారంగజేబులో చేరినాడు.
ఇచ్చటమాత్రము తిన్న * మంథునన్న నమ్మకమేమి?

ఖాజీ—అట్లయిన వీనిపై నొక కన్నుంచవలసినదే—

రోష—ముఖ్యముగ—

ఖాజీ—అయ్యయ్యా! ఎవరిదా సేన?—గండిపడిన చెఱువు నీటి
వలె తిరిగిచూడక పారిపోవుచున్నది—

రోష—(సంతోషముతో) భళి—భళి—మంచిపనిజరిగినది!

షుజా సేనలోడి పారిపోవుచున్నది. పారిపోవు సేనలపై ము
రాదు సైనికులుపడి—చెఱుకుకట్టలనట్లు నలుకుచున్నారు.

ఖాజీ—ఎవఁడో యొక్క వీరుఁ డశ్వయాధుఁడై వేరొకవంకకు
బరువెత్తుచున్నాడు—షుజా కాఁడుగద!

రోష—సందేహమేమి?—అతఁడే—అతనివెంటఁ గొంత ఘోష
పడి తరుముచున్నది — రమ్మ ఇక మనమిచ్చట నుండ
గూడదు—ముట్టడి ప్రారంభమగును—మనవంకకు ఫిరంగి
నుండు రాఁగలవు. ఇంతకు జరుగవలసినచని జరిగినది—
షుజా నారంగజేబు జయించినాడు—

(ఇద్దఱు ప్రస్థానము)

దృశ్యము — ౨.

ప్రచేశము — పంజాబునందలి యొక పల్లెటూరి కుటీరము.

ప్రవేశము — ఆస్మాన్ బేటంగ.

సమయము — ఉదయ కాలము.

ఆస్మా — (స్వగతము) పరాభూతుడై పటాయుతుడగు శత్రువునివలె—కొండలనున్న హిమకణసముదాయము సూర్యరశ్మిచే గరిగి యెట్లు క్రిందికి ప్రవహించుచున్నది!—భాస్కరుడు స్వమయాఖిములను రథాశ్వములకు తరుపత్రాంతరములందలి మంచునీటిచే దాహముదీర్చుచున్నాడు, ఎదిగిన పచ్చికబయళ్లమీద— వశు సంఘములు శాంతముగ నలలెత్తక మేయుచున్నవి. ఉదయ కాలము మనోహరముగనున్నది కాని,.....ప్రవానశూద దుర్భరముగనున్నది. పరమేశ్వరుడు నాజీవితము నిర్మిత దుఃఖభాజనముచేయనేల? ప్రాణేశ్వరుడగు దారా కాశాగ్రహమునుండి తప్పించి నన్ను కుటీరమున నుంచినాడు. త్వరలో వచ్చెదనని చనియు చాల కాలమైనది! ఎప్పుడువచ్చునో తెలియదు. ఈచూర వృద్ధుడయ్యు శూరుడగు నీ జమాదారు నన్ను రక్షించుచుండుటచే—నిరపాయముగ నుంటినిగాని—నాకిచ్చట దిక్కెవరున్నారు? అదిగోమాటలోనే జమాదారు బాబు వచ్చుచున్నాడు—

(శిక్కు జమాదారు ప్ర॥)

జమా — బిడ్డ! డేనుమేకదా!

“అమ్మోకావా! పాపము,”]

అమ్మ—బాబూ! నీదయ పరిపూర్ణముగనుండు నాకక్షేను
మేల కలుగును? ఢిల్లీవార్తలేమిఁదెలిసినవా?

జమా—నీవు విదఁగూడని వార్తలు తెలియుచున్నవి!

అమ్మ—ఏమి యీప్రళయము!—నాయనా! మన దాదాకు
సేమమేకద!

జమా—బిడ్డా! ఆందోళనపడకు. దాదా క్షేమముగనున్నా
డు—నిన్ను పెంచినతల్లి ముంతాజ్ నీవు నిర్దోషవృత్తిని
కొని నీవిద్య బెగచే కాలధర్మమునందినది!

అమ్మ—హా! హా! జననీ! జననీ! — ముంతాజ్ మరూల్!
మమ్మందఱు విడిచి శాశ్వత సుఖజీవన మార్గమున
బ్రవేశించిపోయితివా తల్లీ!—సంపూర్ణముగనన్న దిక్కు
మాలిన దానింజేసితివా! ఏనాటికైన నీకు నాపైఁ గృత
గలుగుదు; ఏనాటికైన నీపాదసేవ నాకు మరల లభించు
ననుభవశోనున్న నాయాశాబీజమును నిర్మూలించితి
వా! ఈనిర్భాగ్యురాలిపైసనే బెగఁబెట్టుకొని మరణించి
తివా! తల్లీ! నన్ను బ్రదికిఁన్నాళ్లు కష్టములపాలుచేసి—
తుదకు సీచోవునకును నేనే కారణమైతిరా! — జననీ—

(ఆకింఁగించుచున్నది)

జమా—బిడ్డా! దుఃఖపడి మనము చేరునది యేమున్నది?

అమ్మ—నాయనా! నన్ను పెంచినది—పెద్దజేసినది! నన్ను కా
లుకిందఁ బెట్టినీయకుండు గారాబమునఁ జూచినది. తన
కుమార్తెలకన్న నధికానురాగమున నన్ను ప్రేమించినది.
నన్నుఁదనయంత మహారాశింజేయు నిష్కర్మమ బుద్ధిని

సంకల్పించినది—అట్టి నాహితైషిణి—నాజనని మరణము
నకు నేనెట్లు దుఃఖింపకుందును—

జమా—బిడ్డా! నాకావల పనియున్నది పోవలయు—ఈరెండు
మాటలుగూడ వినుము.....ముంతాజ్ గోరీపై పాజహాను
బామషా మహాప్రభాతి నందచున్న తాజ్ మహల్
మందిరమును కట్టించుచున్నాడు.....కాని చక్రవర్తి
వ్యాధిగ్రస్తుడై యున్నాడనియు బౌరంగ జేబు మురాదు
లిద్దఱుంగలిసిధిల్లీపై దాడి వెడలిరనియు సంకులసమరం
బగుచున్నదనియు దెలియవచ్చుచున్నది.

ఆమ్మా—అమ్మయ్యా! అటులయిన యువరాజో—

జమా—యువరాజు ధిన్ దీసగరముననే యున్నాడని తో
చుచున్నది—

ఆమ్మా—యుద్ధపర్యవసాన మెటులున్నదో—

జమా—ఇంకను తెలియలేదు. నేడు నేనొకముఖ్యకార్యమున
నరుగవలసియున్నది. రేపు వచ్చి నీకు మరికొన్ని విష
యముల నెఱిగింపఁగలను. నేటికి నీ ప్రాణరక్షణముకై
దగ్గఱ కైజారున్నదిగదా!

ఆమ్మా—ఉన్నది.

జమా—హెచ్చరిక! — నేను పోయివచ్చెదను—(ప్రస్థానము)

ఆమ్మా—(స్వగ - విచారముతో) నాతల్లి యీలోకమును
విడిచిపోయినదా! ఆహాహా! ఎంతచల్లనితల్లి నీశ్వరుడైతే
కొనిపోయినాడు. చక్రవర్తి స్వప్నము ఫలితమునకు
వచ్చుచున్నది. గాజుకుమారు లన్యోన్య సంగ్రామోత్పా

హులైయున్నారు! ఇక నాహృదయేశ్వరుఁ డీకళ్లోలమునఁ గోట విడిచి వచ్చుటెక్కడిది? రేపు జమాదారుబాబు వచ్చినంతనే సెలవుపుచ్చుకొని ఢిల్లీకి బోయెనను భావి మార్గమును భగవంతుఁడే చూపుచు.

(తత్తరముతో ఘజా ప్ర॥)

ఘజా—(ఆయాసపడుచు) అశ్వము మార్గముననే మరణించినది, ఆయాసముచేతనాకు మూర్ఛవచ్చుచున్నది. నేనింకపరువెత్తలేదు. శత్రువులుసమీపించుచున్నారు... ఇదియేమియో కుశీరము! ప్రాణరక్షణమునకై యిందు ప్రవేశించెదను.

(లోపలకువచ్చును)

అమ్మ—ఎవరుమీరు?

ఘజా—అమ్మా—ప్రాణ భీర్తుఁడను. రక్షింపుము— శత్రువులు తరుముకొని వచ్చుచున్నారు—

అమ్మ—(స్వగ) ఎవరైన నేమి?—అమ్మాయనిపిలిచి రక్షింపు మనిపలికినాఁడు—భీర్తుతాఁడు. ఇతనినిరక్షించినదే పుణ్యము—(ప్రకా) నాయనా! అగదిలోనికిబొండు—నేనీద్వారముననుండును ఎవరిని రానీయదు; ఎవరైనవచ్చినను నాదగ్గఱ కటారియున్నది. నేనుబ్రదికియున్నంతవఱకు మీకుహానిగలుగదు.

ఘజా—(ప్రస్థానము)

అమ్మ—శత్రువులప్పుడేవచ్చుచున్న యశ్వధ్వని వినఁబడుచున్నది! వీరిని మోసగించి యానలకుఁబంపవలెను,

(నలుపు రాశ్వకభటులు ప||)

ప్రథ—ఏడి! ఎక్కడికేగినాడు! ఇందేమాయమైనాడు—

ద్వితీ—ఈయవతికేమైనఁ దెలియునేమో

ప్రథ—అమ్మా! ఎవడైన నీ ప్రాంతమునకు ఒరువెత్తివచ్చు
చుమీకుఁ గనఁబడినాఁడా?

ఆమ్మా—ఇప్పుడే ఈ దారిం బోయినాడు—దొంగతనమేమైనఁ
జేసినాఁడా!—

ప్రథ—దొంగతనము కాదు వాడుషుజా — మేమారంగజే
బాశ్వికులము!

ద్వితీ—పక్షగెత్తుదము—రండు—ఆదారిం బోవుదము.

తృతీ—వాఁడీ కుటీరముననే దాగినాఁడేమో—

చతు—ముందీ కుటీరమే శోధింతము రండు—

ఆమ్మా—మీకెంత వెట్టివాండు? వాఁడీ పాటికే చాలదూ
రము పోయియుండును! ఇక్కడనేమి జాగు చేసెదగు
పోండు! మురాదు ఔరంగజేబులకు జయమగుగాక—
పోండు—పోండు—

ప్రథ—రండిరా! ఈమె మన పక్షపుదే—వాఁడిక్కడ నేల
యుండును? అటువెళ్లినాడు—రండి— (అందఱు ప్రస్థా)

ఆమ్మా—ఈమందల కండ్లలోకారముఁజల్లితిని తిరిగిరాకుండ
వీరా మార్గముననే పోవుదురు గాక! — ఈతఁడు షుజా
యట! పాపము మహారాజకుమారున కెంతగతిపట్టినది!—
దైవము తిన్నగా చూచినచో నాహృదయేశ్వరుని తమ్ముఁ
డేకదా!

“అమ్మోకాదా—పాపము”]

(ఘజా ప) —

ఘజా—అమ్మా! నాండు) చనినారుగదా!

అమ్మ—ఇప్పుటి కరిగినారు—రాజకుమారా! మీరుశ్రీమ
దీర్ఘకౌనుడు — నేనుమీకు భోజనము సిద్ధముచేసె
దను.

ఘజా—(స్వగ) ఎప్పుడో చూచిన మొగము! (ప్రకా||)

అమ్మా! మీపేరేమి?

అమ్మ—నేనొక అభాగినిని—(ప్రస్థానము)

ఘజా—(స్మృతినభినయించి) ఆ! జ్ఞప్తికివచ్చినది! ఇదిఅమ్మో
కాదా! పాపము! దీనికీగతి గలిగించిన దుష్టుడను నేనే
కాదా! రత్నహారమును మసావదుచే దొంగిలింపజేసి
రోషనారా ప్రోత్సాహమున, నేనీ యామ్మనునకు తీరని
యపకారముచేసితిని; ఇది నాప్రాణములను రక్షించినది!
అహ! దైవఘటనము! నేనేమిచేసిన దీనిఋణము తీరు
ను?—పాపము! అమాయకురాలు—నేను తన కపకారము
చేసిన కూరుడనని యెఱుంగదు!—.....మరలనాకూ
దులు వెదుకుకొనుచు వచ్చెద రేమో — కనబడకుండ
మరల సీమందిరముననే దూరెదను—

(ప్రస్థానము) —

దృశ్యము — 3.

ప్రదేశము — ఆదేశకావ్యము.

ప్రదేశము — చెరియొక శయ్యపై — ఆమ్మాన్ — షుజా —

సమయము: — అర్థరాత్రి.

షుజా — (మంచముపైఁ గూర్చుండి) కరవాలము బాగ్రితప
అమ్మకొనకున్నను — ఈ షుజా శూరశిఖామణి — కెపు
న్నకె సారాసీసాను విడువకుండ వెంటదెచ్చుకొన్నాడు —
మరి యాదగ నుండదని — పగలంతయు — నామ్మాన్
ఎదుట దీనిని విప్పటకు సంశయించితిని. ప్రాణము గిలగిల
కొట్టుకొనుచున్నది — ఇప్పుడామ్మాన్ నిద్రబోవుచున్నది.
చల్లగాదీనినిదాగివి నిద్రబోయెదను. (త్రాగుచున్నాడు)
అబ్బ! — త్రాగునప్పు డీయసహ్యము — కంపు — లేకున్న
చో — దీనివ్యాపక మడుగవలయునా? పాడుభగవంతుడు
దీనిరుచిగ సృష్టింపఁడయ్యె — అప్పుడే కన్నుల కెగదట్టి
కొంచెము కొంచెముగ తలకెక్కుచున్నది — చుట్ట దీనికిమంచి
చుట్టము — (చుట్టగాల్చి) వా రెవా! — పదునాలుగు లోక
ములొక్కమారు కనఁబడుచున్నవి. వేయిరూపాయి లవ
హరించి జోబనా మాకు పూజ్యము చెప్పినది. భోగము
ముండ; దానిని నమ్మఁగూడదని నేనెంత చెప్పినను మన
నదుగాడు కొంచెమయిన నమ్మినాఁడా? నామట్టుకు
నే నొకరిని నమ్మి స్వభావముఁ గలవాడవుగాను. కాని
నడును శ్రీము — తెలిసి తెలియని... కెపుగానున్నది...

“మేరా జోబనా”]

ఒకటే దోరణిలోనికి దింపినది. ఇప్పుడు కొంచెము థాడీ
పట్టుకొన్నది (లేచి వెన్నెలలో నటునిటు దిరుగుచు) ఈ
సూరజ్—సూరజ్ కాదు—చందర్—ఈచందర్ నాశరీరము
నకు గరమ్ చేయుచున్నాడు—ఈ గరంలోనే—హేహేహే
హే—మాకు జోబనా బీగం కావలెను — మేమిప్పుడెక్క
డనున్నాము? — నరకంలో — కాదు—స్వర్గంలో — అదీ
కాదు—రత్నహారం దొంగిలించినందుకు ఖైదులో—అదీ
కాదు—మమ్మల్ని ఖైదులో పేసేవాడెవడు?—హేహేహే—
మేము జోబనా యింట్లోనేవున్నాము — జోబనాకు—రో
షనారా దగ్గరి పుచ్చుకున్న వేయిరూపాయాలు యిచ్చి
వేసినాము — మేమందులో — షరాబ్ కైనా ఒక్కరూ
పాయి మిగుల్చుకోలేదు ఆ రూపాయలను పూర్తిగా నవ
హరించి—జోబనా నిద్రబోవుచున్నది — (ఆమ్మాన్ దగ్గ
రికుబోయి లేపబోయి శంకించి) ఎవరీది? జోబనా....
కాదు.....కాకపోయిన నెవ్వరు?.....ఎవరో మరియొక
రు.....ఆలోచనకు బుద్ధిచాలదు.....కాదుజోబనా
యిదే — ఇదేజోబనా.....నా వేయిరూపాయల జోబ
నాయిదే.....(మీదబడి) మేరా జోబనా! వేయిరూపా
యల కొక్కముద్దెనసీయక నిద్రబోవుచున్నావా?

ఆమ్మా—(త్రుళ్ళిపడి లేచి) ఓగీ! ఎవడవు నీవు?—నీవా! షుజా!
ఏమి యాపని?

షుజా—-(కైపులో తూగుచు) మేరా జోబనా—ఒక్కముద్దు—
(మీదబడి బడబోవును)

అమ్మ—(తప్పించుకొని, స్వగ) అహ! వీడు బాగుగ త్రాగి
నాపైఁబడచున్నాఁడు. ఏదిగలిగి?—కానిమ్ము; అవసరమైనచో
కటారి యుండనేయున్నది. (ప్ర॥) ఓరీ! ఒడలు తెలిసికొని
చూడు—నేను అమ్మనుచు—జోబనానుగాను—తెలిసినదా!

షుజా—(తూగుచు) అమ్మన్—అమ్మన్—బొను మేము బ్రతికి
లేనప్పుడు మిమ్ముల్ని కౌగలించుకొన్నాము—ఇప్పుడుమీరు
జోబనాబీబీబిపోయినారుమిమ్ముల్ని బలవంతముగా కౌగలిం
చుకొంటాం—జోబనా! వేయిరూపాయల జోబనా! ఇటురా

అమ్మ—(స్వగ) వీచికాయుక్కలము సరిపోయినది! కనుకనే
ప్రాణరక్షణముచేసిన నాపైఁబడ నుంకించుచున్నాఁడు—
పరమేశ్వరా! తుదకు నాచేహత్య చేయించుచున్నావా?—
ఈ పాపము నన్నేమి చేయునోకదా?

షుజా—మేరా—జోబనా—(పైఁబడును.)

అమ్మ—ఛీ—పాపీ నన్ను వదలు—

షుజా—(గట్టిగఁ బట్టుకొనును.)

అమ్మ—ఇంక నాయత్నములేదు—నీ యాయుష్యము పూర్తి
యైనది. చావు దురాత్ముఁడా! (గుండెలలో పొడుచును.)

షుజా—హా—జోబనా—(నేలఁగూలును.)

అమ్మ—హా! హా! ఈరక్తమయ ఘోరప్రదర్శనమున నా
కన్నులు తిరుగుచున్నవి. ఈ హత్యారంగమున నేనిక
నిలువలేదు—నేనిక్కడనున్నచో—నన్ను హంతకురాలనని
పోరులు బాధింతురు—ఈ కటారి చేతిలోనుండగా నాకే
భయమునులేదు. ధీక్కీకీ బోయెదను. (ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—ర.

ప్రదేశము—ధిస్తీపుర రాజప్రాసాదము.

ప్రవేశము—దారా—సాదుల్లామంత్రి—పరివారము.

సమయము—ఉదయము.

దారా—సాదుల్లా! నేను ధిస్తీపురము మనదికాదని తోచుచున్నది.

సాదు—యువరాజా! అట్లే. నాకును నధైర్యము గల్గుచున్నది!

దారా—చూచితినా నాకు తమ్ములైయుండి ఈదుర్మార్గులు చేతిలోనికి సేన యమరగనే యెంత ద్రోహమునకు పాల్గొనో!

సాదు—స్వామీ! ఇదియంతయు నొరంగజేబు తంత్రము!

దారా—తాను విరాగియట! ఘోరట—ఖురాను వదలడట ఈసామ్రాజ్యమును మురారుకు గట్టిపెట్టి తానుమక్కాకు బోవునట!—

సాదు—పెద్దపులి జటము చేయుచున్నదనిన, నమ్మువారెవరు?

దారా—మన సేనలగతి యేమైనదో, కొంచెనైనదెలిసినదా?

సాదు—భటులు వార్తానివేదనము చేయుట కెడములేకుండ

నున్నది. పైనుండి చూచుచున్నంతవఱకు కందకమున కావల మనముంచిన సేనయంతయు హతమైనది; శత్రువులువచ్చి—కవాట భేదమున కుపక్రమించినారు; ఉదయమునుండియు శవాటముకడనే దొమ్మి జణుగుచున్నది.

దారా—భారము దైవముపైనిడి—మనవారు మిన్నకున్నటు
లేనా?

సాదు—అన్నమాటే—గోడలపైనుండి మాత్రము క్రిందికి ఫిరం
గులను వదలుచున్నారు—

దారా—సముద్రమున కాకిరెట్ట—

సాదు—ఒకగంట కాలములోపల బహుశః ద్వారములు
స్వాధీనములగునేమో—

దారా—ద్వారమునేల భేదింపవలెను?—మరల బాగుచేసికొ
నుటకు కష్టపడవలయునుగదా!—మనమే సంధి కనుమ
తించి తలుపులు తీయించుట యుక్తమేమో యాలో
చింపుము.

సాదు—మహారాజా! సంధికి తరుణము దాటిపోయినది.
దుష్టుడగు నౌరంగజేబు తమ్మపై నేదైన, సత్యాచారము
సయితము సలుపునేమోయని భీతి కలుగుచున్నది.

(తెరలో కోలాహలము.)

దారా—సేనకా! అదేమో కనుగొని రా!

సేన—(ప్రస్థా||)

సాదు—సేనలు కోటలోఁ బ్రవేశించినవని తోచుచున్నది.

సేన—(ప్రవేశ||) మహాప్రభూ! ఔరంగజేబు—మురాదు—సేన
లతో లోపలఁ బ్రవేశించినారు. ప్రళయము వచ్చినట్లు
తోచుచున్నది—

దారా—సాదుల్లా—సాదుల్లా—మనకిప్పు డేదియుపాయము—

“నీవు... ఖైదీ కైరిని..”]

సాదు—శౌర్యమునకు మనకిప్పుడేమి యాధారమున్నది. అందుచే మిగత పని చేయవలసియుండును.

సేవ—శత్రులువచ్చి రాజప్రాసాదముం బ్రవేశించినారు—మహాప్రభూ!—

(ఔరంగ—మురాను—పరివారముతో ప్ర॥)

దారా—తమ్ముడా! మురాదు! మనలో వనకు యుద్ధమెందుకు? ఈ ప్రయత్నమేమి?

మురా—(వికటముగ నవ్వి) అన్నా! చుట్టకమునకు సంధికి కాలము మీరిపోయినది—

దారా—తమ్ముడా! ఔరంగజేబు! తమ్ముడు మురా దిట్లను చున్నాడేమి?

ఔరంగ—(కన్నులు చిట్టించి) అల్లా—పర్వర్ దిగార్—మేమీ. వాప కార్యములను చూడ లేము—(ప్రస్థానము.)

మురా—సేవకులారా! చూచెదరేమి?

దారా—మురాద్! ఏమి యీ దౌర్జన్యము—

సేవ—(పైబడి దారాను విజచి కట్టుదురు.)

మురా—దౌర్జన్యములేదు—నీవు మా ఖైదీవైతివి—ఓరీ! ఇటులారా! ముసలిరాజు వ్యాధితో నున్నట్లున్నాడు—వాని నామందిరముననే ఖైదు చేయుడు—

(అందఱు ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—గీ.

ప్రదేశము—పాజహాన్ వ్యాధిశయ్య.

ప్రవేశము—వ్యాధిచేతనుపడు పాజహాన్—పాదములకడజహా
నారా—ద్వారమున జీడాయనునీగో—వైద్యుడు—
సమయము—ఉదయము—

పాజ—బేటీ! జహానారా!

జహా—జీ! జహాపనా!—

పాజ—నీవునిద్రాహారములుమాని— నాకొఱకు — సౌఖ్య
ముంబరిత్యజించి—ఏమిలాభము!—పోయిపండుకో—

జహా—జనకా! నేను సౌఖ్యమునకు తుది నమస్కారము
చేసితిని; ఇప్పుడునాకు దుఃఖమునందే యానందము కనఁ
బడుచున్నది. దుఃఖమే నేను—నేనే దుఃఖము—అమ్మ—నిర్మ
లజీవనమునకుఁ బోయినది. నేనెవ్వరియందు సౌఖ్యాశ
యుంచితినో—యాదివ్యమూర్తి యంతర్ధానమై పోయె
ను—అతనితో డనేనాయాశ—నాయానందము—అంతర్హిత
ములైపోయినవి. నాకీ యిహజీవితమున పూజనీయులగు
మీసేవచేయుటకన్నఁ గావలసినదేమున్నది — ఆపుణ్య
మూర్తి హత్యచేయఁబడిన యనంతరమున — నాకుగల్గిన
మనశ్చొచ్చల్యమునముత మీవైద్యమహాశయునిచేదీర్పఁ
బడినది—ఇకనిత్యబ్రహ్మచారిణిగ నుండఁదలచితిని, మీ
రుక్షేమముగనుండు రేని నాకదే యానందము—

పాజ—నాబిడ్డా! నన్నెంతగాఢముగఁ బ్రేమించితివి! నీకు—నీసౌ
ఖ్యముకొఱకు ఏమియుఁజేయలేనివ్యర్థుడనైతినిగదా నేను.

“ఈ...నీ గ్రామం దేవండు!”]

జహా—మీరుమిగుల శ్రమపడుచున్నారు. ఊరకుండుడు—

నైద్యు—మహారాజా! ఈయకావధమును నేవింపవలెను.

షాజ—బిడ్డా! నీచేతితో—.....నాకు జీవింపవలయునని

యింకేయాశలేదుగాని—ఆకట్టించుచున్న తాజ్ మహల్—

పూర్తియైనచో—ఆనందకరముగఁ జూచుకొని పాణి

ములు విడుతమనియున్నది నాశరీరముకూడ నందే భూ

స్థాపితముచేయఁబడునుగదా!

జహా—మీరిట్లనుచు—నన్నుదుఃఖముపాలుచేయుచున్నారు—

ఇదిగో!—బౌషధము—

షాజ—(మంద్రత్రాగి) అమ్మ! నీది చల్లనిచేయి—

జీడా—(దగ్గరకువచ్చి చేతులుజోడించి) మహారాజా!

షాజ—ఎవరది?—జీడా?

జీడా—స్వామీ!—బౌరంగజేబు మురాదులువచ్చి నగరమా
క్రమించి చారాను బంధించి చెఱలోనుంచిరని తెలియ
వచ్చుచున్నది.

షాజ—(దుఃఖముతో నొసట మోదుకొనుచు) హా! హా!

నాపాడుకడుపున నిట్టి దుష్టసంతానము పుట్టినదా!—

జీడా—మహారాజా! అంతటితోఁ దీరలేదు మీరున్న యీ

మందిరమునకు భటులను కాపురించినారు—ఇదియే మీకు

ప్రదట!—

షాజ—(రోషదుఃఖములతో) ఓరీ బౌరంగ జేబు! విషసర్పమా!

ఎంతపనిచేసితివిరా! దురాత్ముడా! కన్నతండ్రిని బంధిం

చుటయే—నీజన్మమునకు సాఫల్యమయ్యెనటరాపాపీ! నీవే
యీకల్లోలములకు హేతువు—నీవొకడవు! ఆరోషనారా
ముండయొకతే — ఆ పవిత్రమూర్తి ముంతాశకడుపున
నెట్లుపుట్టిరో! — సర్వనాశమైపోయినది! ఢిల్లీ సామ్రాజ్య
మును క్రూరులు కల్లోలముల పాలుచేసి ముక్కముక్కలు
చేసివేయుదురు. షాజహాన్ చక్రవర్తి నేటికి—కుమారులచే
బంధింపబడినాడు—బంధింపబడినాడు—ఊరి—ఊరి—ఊరి—

(ఆయాసపడును)

జహా—జహాపనా? మీగుమిగుల మాటలాడుచు నాయాస
పడుచున్నారు! ఇది మీకాందోళన పడడగిన కాలము
గాదు—శాంతముగఁచుందుఁడు—

షాజ—ఇంకేమున్నది? శాంతముకాక—అంతయును శాంతమే.
నేను శుచ్చునట్లులేదు—నాప్రాణములు పోయినచో సర్వ
కష్ట శాంతియగును—ఈకొడుకులు—దొంగముండకొడు
కులు. నాచావున కెదురుచూచుచున్నారు—(రాయబారివ॥)

రాయ—(తనలో) ఈనల్లని నీగ్రోవాడెవఁడు? జీడాయను
పేరుగల భయంకరుఁడు వీడేకాబోలును. ఆరడుగులున్న
రయెత్తున—నల్లనిబలిష్టాకారముతో—నిప్పులురాలు కన్ను
లతో — భుజమున గండగొడ్డలిఁజెట్టుకొని, యమధర్మ
రాజువలెనున్న నీనింజూడఁగనే నాప్రాణములెగిరిపోవు
చున్నవి. వీఁడు—షాజహానుసకు సమ్మిన బంటట! నన్ను
ప్రాణములతో బయటఁ బడనిచ్చునో లేదో—

జీడ—నివడవునీవు?

“ఈ...నీగారాడెవడో?”

రాయ—మురాదు మహారాజు పంపగా వచ్చితిని.

జీడా—మురాదు మహారాజా?—హం—ఏమిరా నీపొగరు!—

జహా—జీడా! వాడు చెప్పవచ్చినదేదో చెప్పి పోనిమ్ము.

జీడా—నీగొడవ క్లుప్తముగ చెప్పి వెళ్లిపో—

రాయ—(భయముతో) చిత్తము—

షాజ—ఏమోయి! మీ మురాదు మహారాజు నాకు విషము పంపినాడా!—అట్లు పంపినను శుభముగనుందురు.

రాయ—ప్రభూ! వారిట్లు మీతో చెప్పునునిరి. మిమ్మిగ్గరూ ముననే ఖైదుచేసినాము; లోపలివారుబయటకు బయటి వారు లోపలకు రావీలులేకుండ కాపుంచితిని—ఒక్క వైద్యునకు మాత్రము రాకపోకల కనుమతి యిచ్చితిమి—

జీడా—(రాయబారిని చెప్పపై బలముగఁగొట్టి) లుచ్చా! ఏమిరా ప్రేలుచుంటివి—చక్రవర్తిని ఎవడో ఖైదుచేసి నాడా? నీబాబుతో చెప్పుకో! ఈదెబ్బ నీ జన్మాంతము వలకు చాలు—

రాయ—(క్రిందబడి గిలగిల తన్నుకొనుచున్నాడు)

జీడా—(మణికట్టు గట్టిగఁబట్టుకొని లేవదీసి) ఇక్కడనే చచ్చెదవేమి? లేచిపో—నీబాబుతో చెప్పుకో! వెళ్ళు—

(తన్నుచున్నాడు)

రాయ—(లేని యోషిక దెచ్చుకొని పోవుచున్నాడు—)

జీడా—(అగ్రహాముతోఁ దనలో) రండు—చావదలచిన వాండ్లందరికీకీరండు—ఒక్కొక్క దెబ్బతో నొక్కొక్కఁడునరి.

(తెరవాలును)

దృశ్యము—౬.

ప్రదేశము—ఔరంగజేబు మందిరము.

ప్రవేశము—ఒంటిగ ఔరంగజేబు ఘోరు వేషముతో

సహాయము—సాయంకాలము

ఔరంగ—(స్వగ) ఘజా పారిపోయినాడు! మరల వచ్చునని
తోషదు—మురాదు పాపము తానేమో యీ సామాన్య
జ్యముం బరిపాలింపఁగలనని సుఖస్వప్నములం గనుచు
న్నాడు. వీనిగతితుదకు కటారిపోతో-విషప్రయోగమో.
దారారు ఛేఱసాలలోనుంచితిమి—కొంచెము శాంతముగఁ
జంపియు చంపవచ్చును. తొందఱ తేదు. ఔరా! ఏమి నా
మనస్థితి—ఈ ఘోరు వేషమేమి? ఈ సర్వనాశన ప్రయత్న
మేమి?—అంతరాత్మ నిరంతరము నన్ను కలతవేట్టుచున్నది.
ఎవరది?

(ఘోషనారా వ్రా)

ఘోష—సాదరా! ఈవార్తవింటివా?

ఔరంగ—ఏవార్త! ఘోష!—

ఘోష—పంజాబు దేశమున మనఘజా నవ్వరో పొడిచి చంపి
నారట!

ఔరంగ—అ!—అ!—ఎంతమాట.

ఘోష—ఏమున్నది!—మనకు భగవత్తక్షణిట్లు సహాయము చేసి
నాడు—

ఔరంగ—ఘోష! భరింపరాని హత్యలు! — మనస్సునకు
దారుణవేదనగనున్నది.

“శంజీదారు.....పొమ్మ”]

రోష—ఐన వేమున్నవి? కాదగినవి విశేషముగ నున్నవి.

బొరం—నీ హృదయము నాకన్న కఠినము.

రోష—చక్రవర్తి— విషయమేమి చేసితివి?

బొరం—వైద్యునకుఁ గబురంపితిని; ఇంక వచ్చును.

రోష—అదైర్యపడియెదవా — చేసిన కార్యమంతయుఁ జెడి పోవును!

బొరం—అది నేనెఱుంగుదును!

రోష—నేను పోయివచ్చెదను జాగ్రత్తగఁ గార్యము సాధింప వలెను.

బొరం—నీవుపొమ్మ.

రోష—(ప్రస్థానము)

బొరం—(స్వగ) ఎంతదారుణము సమీపవలసి వచ్చినది! సరే! విచారింపనేల? ఏది యెట్లు జఱుగవలసియున్నదో యట్లు జఱుగకమానదు. రోట తలదూర్చి రోకటి పోటునకు భీతిల్లిన లాభమేమి?— (వైద్యుఁడు ప్ర॥)

వైద్యు—మహాప్రభూ! ఏమిసెలవు?

బొరం—వైద్యమహాశయా! వచ్చితిరా! మీతో పనియున్నది

వైద్యు—నాపని యేమున్నను చేతులు కట్టుకొని చేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాను.

బొరం—మీకడ విషమేమైన నున్నదా?

వైద్యు—(స్వగ) యీమహానుభావులని సంకల్పమేమోకద!

ఏయదృష్టవంతుని ప్రాణములకు నేడంత్యము దాపురించి నదో?

జౌరం—అలోచించు చున్నా రేమి?

వైద్య—విషమెందులకు!—మహాప్రభూ?

జౌరం—కారణము చెప్పదలంచియే యున్నాను. మీరుసం
శయించినను తప్పునదిగాదు — బలమైనవిషమును మహా
రాజు భుజించు పదార్థమునంగలిపి—యియవలెను. ఏమి
తెలతెలపోవుచున్నావు — మహారాజు రేపటికి బ్రతికి
యుండగూడదు—తెలిసినదా? నీ కిదే శాసనము!

వైద్య—(చెవులు మూసికొని) అల్లా—నేనేమి జేయుదును.
నేను కలగనుచుంటినా?

జౌరం—భిషజ్జ్యో! నీవు కలగనుటలేదు. నీకీ కార్యముతప్పదు.
వినుచుంటివా?—ఇందువలన నీకు విశేషలాభము గలుగఁ
గలదు.

వైద్య—మహారాజా! తమకు నేను వచింపవలసిన వాడను
గాను. తమకుజనకులు—వృద్ధులు — రోగపీడితులు — ఇట్టి
వారిని కారాగృహబద్ధులుగఁ జేయుటయే కడునింద్య
మయిన పని—వారినిసంహరింపుమని ననుబోటి సేవకమా
త్రున కానతిచ్చుటకు తమకు సామంతమున్నను—చేయుట
కునాకు ధైర్య మెక్కడిది? మహాప్రభూ! — మాజహాన్
చక్రవర్తి నన్ను పోషించిన మహారాజు—ఆయన తిండి
తిని నేనభివృద్ధిగాంచితిని—ఎవరి యుప్పు తిని బ్రతికితినో
యాయన నోట విషముఁ బోయటకు నాకు చేయరాదు
సరిగదా—మనస్సుచేనయిన దలంపజాలను. మహా ఘోర
ము! ఇంత ఘోరకృత్యముండునా! రాజకుమారా! నన్ను

“రెండేదారులు.....పొమ్ము.”]

ఉమింపుము — నీవింకేపని చేయుచున్నచేసెదను—కాని
యిదిచేయలేను—నీయానమీరితినని నీవు నన్నుదండించి
నను సరియే—

బొరం—నాకు నీవు మారు జబాబు చెప్పవలదు, జరుగు
చున్న కృత్యములు చూచుచుంటివిగదా? నీవునాకు తృణ
మాత్రముగూడ కావు. నీప్రాణములు నాయరచేతిలో
నున్నవి. తెలిసినదా? రేపీవేళకు నేను నీయింటికి వచ్చె
దను-కృతకృత్యుండవైతివా! సన్మానింపఁబడెదవు. లేనిచో
నా కటారియే నిన్ను పరలోకమునకంపగలదు. ఇది
బొరంగజేబు శాసనము. నన్నుతప్పించుకొని నీవెందును
పారి పోజాలవు. పొమ్ము—

నైమ్య—మహాప్రభూ—నామనవి—

బొరం—నీవింకొక మాటాడవలదు; పొమ్ము—రెండేమాట
లు—చక్రవర్తికాని చంపనైన చంపవలయు; లేదా—నీవు
చావనైనఁ జావవలయు—పొమ్ము—

నైమ్య—(ప్రస్థానము)

బొరం—రాజ్యములు తలక్రిందులగుచున్నవి—సముద్రములు
కల్లోలములగుచున్నవి—అకాశము పిడుగులం గురిపించు
చున్నది—తుదకిది యేమగునో—

(ప్రస్థానము)

దృశ్యము ౨,

ప్రదేశము—వైద్యుని యిల్లు

ప్రవేశము—వైద్యుడు

సమయము—సాయంకాలము.

వైద్యుడు—హా! హా! పరమేశ్వరుడు తుదకు నాకెట్టిప్రాప్తి
ఘటించెను. ఈదుష్టపరిపాలనమున, నాయంతటనేను బ్ర
దుకుటయును—దోషమైపోయినదా! పరిపాలించు ప్రభు
వులే యధర్మమునకుఁ బోత్సహించుచుండ నిక ప్రజల
గతియేమి? కంచె చేనుమేసిన కాపునకుబ్రదుకేది?—
ఛీ! ఛీ!—ఏమి? వీఁడా పాలించుప్రభువు?—వీనికి ప్రభునా
మమా! తండ్రిని చంపఁదలచి విషమునిమ్మని నన్ను
పోత్సహించిన కుటిలుఁడేటిరాజు—వీరికన్న చండాలుఁడు
త్తమోత్తముఁడు—హా! హా! మొఘల్ సామ్రాజ్యమా!
నీకెంతగతిపట్టినది! భ్రాతృశిరస్సోపానములగుండ రాజ్య
మునకువచ్చిన దురాత్మునొకని వరింపనుంటివా? షాజహా
ను నిర్మించిన మయూరాసనమా! నీ సౌభాగ్యమంతయు
నిక పాపులపాలఁబడునా?—పాపమెఱుఁగని ధర్మరాజుకు
షాజహాన్ చక్రవర్తికి విషమునిమ్మనిన యీకుటిలుని నా
లుక వేయిచీలికలేలకాదయ్యెను? ఛీ! ఛీ! దుష్టపరిపాలన
మారంభమైనది. ఢిల్లీపురమున శ్మశానరాజ్యము వెఱుఁ
గగలదు—సజ్జనుఁడెవ్వఁడు నీపరిపాలనమున బ్రదికియండఁ
గూడదు. మానాభిమానములు లేని పందలకు—దురాత్ముల
కు—రాక్షసులకు—నీరాజ్యమనుకూలమైనది—ఇప్పుడే ప్రా
ణములు వదలుటయే సర్వోత్తతమైనకార్యము. ఎవరది?—

“అటుదిటు—జరిగినది.”]

(నేవకుడు ప్ర॥)

సేవ—దేవా! నేకుతమరావధమునిచ్చుటకై చక్రవర్తిగారి
కడకు రాలేదట! పిలుచుకొనిరమ్మని సెలవైనది.

వైద్య—(కన్నులు మూసికొని) హా! హా! చక్రవర్తిరమ్మ
ననా? ఆసౌజన్యమూర్తి రమ్మననా? .....సేవకా!

వైద్యుడు చచ్చెనని చెప్పుము.

సేవ—ఏమిసెలవిచ్చుచున్నాడు స్వామీ?

వైద్య—(తెలివి దెచ్చుకొని) ఏమంటినిరా?

సేవ—ఫలుకరానిమాటలాడుచున్నారేమి—నేకు?

వైద్య—ఔను. ఏదియో ఆలోచించుచుంటిని—నేకునాకు
శిరోభారముగనున్నదని మనవిచేయుము.

సేవ—చిత్తము—కేపునచ్చెనరుగాదా?

వైద్య—ఆఁ—

సేవ—(పోబోవును)

వైద్య—సేవకా

సేవ—చిత్తము—

వైద్య—తుదసారి నేననేకసలాములుచేసితిని---నాతప్పులు
క్షమింపుమని చక్రవర్తికి జెప్పుము—

సేవ—మీమాటలు సంశయముగల్గించుచున్నవి—

వైద్య—ఏమియులేదు—పొమ్మ

సేవ—(ప్రస్థానము)

వైద్య—బొరంగజేబు వచ్చువేళయైనది. నేను చక్రవర్తిని
చూపలేదనివిన్నచో--మహాగ్రహమున నన్ను చంపును—

ఈ పాపాత్మునిచేత చావనేల? నేను షాజహానుచక్రవర్తి
ని చంపలేనుగనుక--నామరణమెట్లును--నిశ్చయమైనదియే
కావున చక్రవర్తియైదలచిన విషమును నేనేతిన మర
ణించి ఇంకనొకగంటలో నన్నుజూడదలచివచ్చు నారం
గజేబుకన్నులు చల్లబడజేసెదను, ఈపాపాత్మునికీపడిపా
లనముమాత్ర మెట్లుదక్కును--(విషముమింగి) ఐపో
యినది--నాయిహజీవితనాటకము--సంపూర్ణమైనది
ఈశ్వరా! నాదోషములను క్షమింపుము--నన్ను పోషిం
చిన ప్రభుప్రపాణములకై--నాప్రాణములను బలియిచ్చు
చున్నాను--అబ్బ!- దాహము!--విషమహాత్మ్యము--
ఏమియునులేదు--పరమానందముగ నున్నది--కన్నులు
పచ్చనై చెదరిపోవుచున్నవి--శరీరమునందలిబలము తగ్గి
నది--శరీరమంతయు తాపముగనున్నది--ఔరంగజేబ్
ఔరంగజేబ్--నిన్ను భగవంతుడు చిరకాలజీవిం జేయ
నున్నాడురా.....ఆహా గుండెలలో బరువుగనున్న
ది--కంఠమున పెద్దయుండపెట్టినట్లున్నది--హా! ఈశ్వ
రా? బాధ--విషబాధ--తలకెక్కిపోయినది. (క్రిందబడుచు)

(ఔరంగజేబు ప్ర॥)

ఔరం--వైద్యశిఖామణి! ఏమియిది?

వైద్యు--ఐపోయినది-విషముతింటిని- (మరణించుచు)

ఔరం--కాలము!--అటుజరుగవలసినమరణ మిటుజరిగినది.

(తెరవ్రాలును)

షష్ఠాఙ్కమ్.

శిరి

తాజ్ మహల్.

సప్తమాజ్కమ్.

దృశ్యము—౧.

ప్రదేశము—ఔరంగజేబు మంజిరము.

ప్రదేశము—ఔరంగజేబు.

సమయము—మధ్యాహ్నము.

ఔరంగ—(విచారముతో) మనస్సు నిర్మలముగ లేదు. దారుణకార్యఘటనములచే తీవ్రమగు నాందోళనము బయలుదేరినది. పితృవధోద్యోగము చేసితిని—నిష్పలమయ్యెను. నిర్దోషియగు వైద్యుఁడు నాదౌర్జన్యకారణమున విషముఁదిని యాత్మహత్య చేసికొనియెను. నేడు చేయవలసిన కార్యము దుర్భరము—ఐనను చేసితిరవలయు—...
.....ఏల? ఘోరమైనది పక్షితింపనే పక్షితించితిని. ఖురాను చేతపట్టనే పట్టితిని. రాజ్యకాంక్షా పరిత్యాగము చేసి మక్కాకు పోవుదునా?—అదియే యుత్తమ మార్గముగఁ గనఁబడుచున్నది—రక్తప్రవాహములలో నా కూపము ప్రతిబింబితమగుచున్నది. ఇంక నేని ఘోరకర్మలను చేయలేను. ఖురాదును నిస్సంశయముగ మోసగించితిని. పాపమా యమాయికుఁడు—తాను చక్రవర్తి

నగుచుననీ యువ్వీ ధూళుచున్నాఁడు. తన వెనుకభాగము నుండి వెక్కిరించుచున్న మృత్యుదేవతను గుఱుతింపకు న్నాఁడు—మోసము పరిపాలించుచున్నది.

—(రోషనారా ప్ర॥)—

రోష—సోదరా!—ఆజ్ఞాపత్రము లిఖించుట మైనదిగదా!

బౌరం—సోదరీ!—దారామరణమున కిప్పుడేమి తొందర?

రోష—ఆ!—ఏమిది?.....నీమనస్సు మెత్తఁబడుచున్నట్లున్నది—తొందర యే మనుచుంటివా? — అంతయునుఁ దొండఱయే—కా కేమున్నది. శత్రుశేషము—అగ్ని శేషము—ఋణశేషము — మిగుల్పవచ్చునా! — ఎంతయవి వేకము?—

బౌరం—కోఱలుతీసిన పామునలె—కారాగృహమునఁ బడియున్న దారాను చంపివేయకున్న నాయసహాయవ్యక్తి మనల నేమిచేయఁగలఁడు?

రోష—అసహాయవ్యక్తి? — ఎవఁడేవేళకు సహాయవ్యక్తి యో చెప్పఁగల్గిన వా రెవ్వరైనఁ గలరా?—ఆలస్యమైన కొలఁదియు సమృతము విషమై పోవును! కప్ప కాలసర్ప మగును—పిల్లి బెబ్బలి యగును—కాల మెట్టి విపరీతము లనైనఁ గల్పింపఁగలదు—నేడు తలంచినదానినిఁ నేడే చేయనలయును. తప్పదు—నీ విందేమియు నాలసింపరాదు—అన్న యను కనికరము వహించి దారా వధయందు నీవు వెనుకదీయుటకన్న దారా కీ సింహాసనము నిచ్చి తొలగిట ముంచిది. ఎంతెంత వ్యూహములు పన్నితిమి! ఎన్ని

“చంచలహృదయా!...దూరము...”]

కార్యము లొనర్చితిమి! అంతయును వ్యర్థముచేయకుము—
నే నావల తలవరులను సిద్ధముగ నుంచితిని! ఆజ్ఞాపత్రమును చూపి—వారు చెరిసాలయందే దారాను హత
మాడ్తురు. మురాదుతో నిప్పుడే యట్లు చెప్పివచ్చితిని. ఇ
దిగో! లేఖని—ఇదిగో మషీరసపాత్ర—వ్రాయుము—ఆజ్ఞా
పత్రమును— (ఇచ్చుచున్నది.)

బొరం—స్వగ) ఏమి! చాంచల్యమున వెకల్పి నెత్తిని. చిత్త
మా! ధైర్యముఁ దెచ్చుకొనుము—

(వ్రాయుచున్నాడు.)

రోష—తలవరులారా!

(తలవరులు ప్ర॥)

ప్రభ—మహారాణీ! ఏమిసెలవు!

రోష—నేను చెప్పినపని యందు మీరు జాగరూకులై యుం
టిరిగదా!

ప్రభ—చిత్తము.

రోష—ఆజ్ఞాపత్ర మిప్పుడే మీ కీయఁ బడును.....సో
దరా లిఖించుట నైనది గదా!—అదేమి నీచేయి వణకుచు
న్నది! మరల నున్నాద మేమైన నావేశించినదా!—

బొరం—సోదరీ! రోషకో! మహాఘోర కార్యము! నేనుచే
యలేను. దీనిపై నేను సంతకము చేయలేను—అబ్బ! హత్య
లపై హత్యలు చేయు సంకల్పములందే నాహృదయము
విదారితమై పోవుచున్నది—హా! పరితాపము—హృదయ
ము - మానవహృదయము -

రోష — ఉన్నాదము — కార్యశూరత లేని యసమర్థోన్నాదము
 ఛీ! — ఇంతటిపౌరుషశాలివని తొలుత నెఱిగియున్న నిట్టి
 దుష్టుట ప్రయత్నమును నేనేల చేసియుందును? — ఈ సమ
 ర్థతకై — యీ ఫకీరు వేషమేల? ఈ యుద్ధసన్నాహమేల?
 ఈ సోదర నయనంచనమేల? ఈ పితృబందీకరణమేల?
 ఈ విషప్రయోగ ప్రయత్నమేల? — అంతయు నారంభ
 శూరత్వము — నిజముగ నీవు చేసినదేమున్నది? అంతయు
 నేనేచేసితిని. నిన్ను నిమిత్తమాత్రముగ — హిందూదేవా
 లయమునందలి శిలావిగ్రహమువలె నిలిపి — సామ్రాజ్య
 మమర్చిపెట్టినిన్ను చక్రవర్తిజేయవలయునని, యన్యజ
 భాతృవాత్సల్యమున, ప్రయత్నముచేసితిని — మరతప్రయ
 త్నముచేసితిని — తల్లిదండ్రులకు విరోధము గల్పించుకొం
 టిని — అక్కను నిర్భాగ్యురాలిం చేసితిని. ఆష్టానునధోలోక
 మున కణగఁచొక్కితిని. దారాను చెఱనువేయించితిని.
 మురాదును వంచించు నుపాయముంజెప్పితిని — తండ్రిని బం
 ధించితిని! — ఎవరికొఱకు? ఎవరికొఱకీ ఘోరకార్యము
 లను నేనుగావించితిని? మతిలేదా నీకు? నీవుబుక్కాఫకీరు
 నయ్యెదనని సిద్ధమైనచో నాకీవైభవమేల? మురాదునో
 దారానో రాజ్యమేలుకొననిచ్చి — నీవు మక్కాకుఁబొమ్ము.
 నాకీ కటారి చాలు. ప్రయత్నభంగమైనపిదప నేను బ్రదు
 కలేను. ఇప్పటికే రోషహారాచెడ్డది చెడ్డదని లోకులందఱు
 ననుకొనుచున్నారు — అధికారములేకుండ నేను బ్రదుక
 నేని నన్ను కాకులవలె పొడిచివేయుదును. ఇంతయుధైర్య

చంచలహృదయా!... మారము...]

మూ , ఇంతపిటికిగుండె నీకుఁ గలదని నేననుకొనలేకు
బొరంగ వేయి పొరుషవంతుఁడనుకొంటిని- పిటికిఁదయని,
అడుదానికన్న నధముఁడని నేననుకొనలేకు. దురాత్ముఁడా!
పయోముఖవిషకుంభమా! - నానొంతుకోసితివి - నిన్ను
నమ్మి నేనొంతమోసపోయితిని - ఛీ - ఛీ -

బొరంగ—నిర్వేదముతో) సోదరీ! నాహృదయమును మఱింత
కలచివేయకము! నేనుతలపెట్టిన యుద్యమమును మాను
దనని చెప్పలేదు. నాచేయి ఎందుచేతనో వణకుచున్నది,
రోష—నీచేయి వణకుచున్నదా? వణకిన నేనుపట్టుకొనెదను
సంతకముచేయుము - చేయకతప్పదు.

(బలవంతముగ చేయిపట్టుకొని సంతకము
చేయించుచున్నది)

బొరంగ—(సంతకముచేసి స్వగ) అల్లా! ఏమి యీమనతోభము
రోష—(కాగితములాగికొని) సంతకమైనది; ఇకమిగతవనిని
నేను చేసెదనులెమ్ము. తలవదీ! ఈయానతిం గొనిపోయి
దారాను వధిఁపుడను - పొండు-

(కచ్చురు)

బొరంగ—(తనకులున తలవదిచేతిలోని కాగితము లాగుకొని
పలికి నీయుచు) ఈపనిని నేనుచేయలేను - ఘోర పథా
నీ ఘోషము—ఘోరపథాధానము—

రోష—(బలవంతముగ, కాగితమును లాగుకొనిసరిచేసి కోప
ముతో) ఛీ! పొరుషహీనుడా! చంచలహృదయా! మాని
నీ మహపురుషవ్యక్తి! దూఁముగనుండుము - దార పథి

మాప నీతరముగాదు—తలవరీ! నీవు పొమ్ము—ఇదిగో
కాగితము.

తల—(ప్రీతిగానము)

దొర—(తలపట్టుకొని చింతించుచున్నాను)

(తెరవాల్చును)

దృశ్యము—౨.

ప్రదేశము—కారాగృహము.

ప్రవేశము—దారా బంధితుడై.

సమయము—సాయంకాలము.

దారా—(విషాదోన్మాదములతో) పండితుల మాటలు
వృధా? వృధా? భగవంతుడను వాడులేడు; ఉన్నచో—
నీదురాగతముల నెఱుంగెరించును. ధర్మప్రతిపాలనమువ్యర్థ
మే? మహారాజపుత్రుని కారాగృహవాసునిజేయునా పర
మేశ్వరుడున్న?—రాజ్యలక్ష్మీ! నీవు కడు చుచలరాలవు!
గ్రుడ్డివానవు—కూరురాలవు—కానిచో—నిన్న హత్యలు
చేయించి ఇన్ని ఘోరముల నీక్షించి—యశాంగజేబును
జేరుచువా? సజ్జనులను నీవువరింపలేవు—సన్మార్గమునకు
నీకుఁ గడుదూరము.....సాయంకాల మగుచున్నది, సూ
ర్యుడెత్తమించుచున్నాడు (వినుటనభినయించి) అదిగో!
ఐదుగంటలు—జగదంతరాశ ప్రాచీరములనడుమ సూర్యు
డెత్తమించును—ఈ కారాగృహలోతరాశనడుమ నేనెత్తమించు

[“ఇదికటాః—ఇదినావకును”]

తును. అ స్తమింతును.....అ స్తమింతును.....నిజమే—
విచారములేదు కాని ఆజగన్మోహిని—ఆ ప్రేమమయి—
ఆనిర్భాగ్యురాలు— ఆష్మాక—ఆష్మాక గతి యేమగును?
కుటీరమున జమాదారు కప్పగించి వచ్చితిని. ఇంక నేనా
ష్మానున కెవ్వడను? ఆష్మాకనాకెవ్వరే?—ఆదివ్యమంగ
ళాంగమును నేనొక నీజన్మమునఁ గాంచలేను. ప్రకృతికి
మమ్ముచూడఁ కన్నులుగుట్టినవి. — విడదీసినది—అంతతో
నోర్చియుండలేదు. శాశ్వతముగ సంయోగము కాకుండు
నట్లుచేసినది — భగవద్దేశ్యమును నిర్వహించుటలో
ప్రకృతి పరిచారికామాత్ర—ఆదియేమిచేయగలదు? నా
జీవిత మిట్లేపోవలయునని భగవదభీష్టము కాఁబోలును
ఐన నాకీ విచారమెందుకు? పాజహాక చక్రవర్తి నిమిలి
సింహాసనము నెక్కట కారంగజేబునకో—మురాదునకో
భగవంతుఁ డధికారమునిచ్చినాఁడు—పాపము చక్రవర్తి
నేమిజేసిరోకదా — దుర్మార్గులు! క్రూరులు! చక్రవర్తి -
శతవృద్ధుఁడు - రోగపీడితుఁడు - ఆముసలివాని ముప్పదిన
ములు - చల్లగ గడుచునట్లులేదు—నాప్రాణము లీకారా
గృహమధ్యమున ఘోరహంతకులచేవధింపబడినను వృద్ధ
చక్రవర్తి సన్మరణమునఁ గాంచినచో - నాయాత్మ మహా
సంవకరముగ వెడలిపోవునుగదా! - .....ఎవరో
యీవంకకు పచ్చుచున్నారు.

(తలవదులు ప్ర॥)

తల—మీతల సకకుమని మహారాజు యాజమొనడి.

చాళుక్య

దారా—ఎవరుమీరు? తలవరులేనా?

తల—ఔను.

దారా—సకే - నాకర్థమైనది. నేనింకేమి చెప్పునును - మీ పని కానిండు-

(శోకముతో - ఆమ్మా ప్ర॥)

ఆమ్మా—నా హృదయాధినాథా! నాప్రాణమా! నానర్వ స్వమా! (కొగలించుకొనును)

దారా—హా! హా! ఏమిది! చరమకాలమున దేవతాదర్శనము.

ఆమ్మా—నాథా! ఏమిది! తమకీమగ్గతి! పాపపు విధిమనలఁ జూచి యోర్వలేకపోయెనో.....హా! హా! ఈతలారులేమి?.....చివరకాలమేనా?...అదియు దటస్థమైనదా! ఇంకేమి న్నది! ఇంకేమున్నది!

ప్రథ—ఏమియీ యాందోళనము - ఎవరీమె—

ఆమ్మా—శలవరులారా! నానాధుని జీవములకు మార్గగనా జీవితముల నిచ్చెదను! మీ పాదముల బడెదను! ఆ మహాభాగుని జీవములం దీయకుండు. అన్నలారా! ఏమియాలోచించెదరు? మీకు మాటరాకుండ నారక్తముంజూపుడు! యీయన ఫకీరయి మక్కాకేగి బ్రతుకును. మీ మేలు మరచిపోవఁడు - మీకొక సోదరయున్న నామె కోరిక స్మధపుచ్చెదరా!

ప్రథ—లేదు లేదు—ఆవలకుఁ బొమ్మ మా పని దీర్చుకొంగము.

[ఇదికటారి—ఇది నావక్షము,,?

దారా—నాయన లారా! నేను సిద్ధముగనున్నాను - మీరు సంశయింప వలదు ఆడుదియగుట - ప్రేమవశమున, నమాయికత్వమున - తెలియక తన ప్రాణముల నిచ్చెదనచుచున్నది; అక్కఱలేదు. ఇక నీ దారాకు జీవితాశ లేదు - హీనముగ చెఱసాలనుండి పారిపోయి ఘోరమున బ్రదుకుటకన్న, నిచ్చట మీ చేతులలో చచ్చుటయే యుత్తమమని నాకుఁ దోచుచున్నది కాని, నాదొక మన వి యున్నది.

ప్రథ—అదియేమి? -

దారా—మా యమ్మగారు - మీ చక్రివర్తిని. - ఏపూజ్యురాలి కై తాజ్ మహాలును చక్రవర్తి నిర్మించెనో - యా పుణ్యాత్మురాలగు ముంతాజ్ మహల్, ప్రేమతోఁ బెంచుకొనిన యాష్మాక్ బీబీ యీ సుశీల -

ద్వితీ - ఏమి! - ఆష్మాక్! బీబీయా

దారా—నాయనలారా! అవును, విధి దుర్విపాకమున నాకీ దుర్మరణము ఘటెల్లుచున్నది. నన్నిశీలవతి హృదయపూర్వకముగఁ బ్రేమించియున్నది. నాచరమ సమయమున నీమెకు రెండు మాటలు చెప్పెదను - ఐదు నిమిషములు గడువీయవలయును -

ద్వితీ—అటులే కానిండు - ఇందు మాకు చెడిన దేమి? - మే మానలద్యారమున నుండుమా; రారా - పోదము.

—(తలనడులు వ్రేస్తూ)

దారా—ప్రియా! ఆష్టా! నీ వెళ్లు వచ్చితివి! ఆహాహా!
 వరమేశ్వరుఁ డెంత కృపాతుడు! ఈ మరణకాలమున
 నీ సుందరముఖవర్ణమును బ్రాప్తింపజేసినాఁడు.

ఆష్టా—నాథా! ఆకుటిరమునకు - ఘజా యొకనా డౌరంగ
 జేబువలని భీతిచే వచ్చి నాచే రక్షింపబడి మధుపానమ
 త్రుండై నా వైబడరాగా - నాకుటిలుని నాకటారి పాలు
 చేసి, యిట్లు పలాయనమై మీ పాదసన్నిధికి వచ్చితిని

దారా—హా! హా! ఏమి? ఘజా నీవలననే దుర్మణము పాల
 యైనా! పాపము!

ఆష్టా—అత్మమానరక్షమునకై-మితమ్మునివధించిననాతప్పు
 క్షమింపవలయును.

దారా—ప్రియా! పాణిరక్షణము చేసిననీ సౌశీల్యమునే
 భంగముచేయుటకుఁ బాల్పడిన యాకుటిలుని నాసోద
 రుడని చెప్పుకొనుటకు నాకు మిగులస్వగ్గచున్నది—రక్త
 సంబంధము వలని విచారము చేత, కొంచెము వగవ
 వలసివచ్చె. —.....నాకు మరణము తగ్గును, నాసోద
 రుఁడు డౌరంగజేబునన్న బంధించి తలవయలచే పెధింప
 చేయుచున్నాఁడు. ప్రియా! నన్నుమఱచిపోమ్ము--నేను
 నీకు తెలియక - కొన్నియప్రియములు సల్పియుండును
 వానిని తమించి నన్ను మఱచిపోమ్ము - నేనిది నీకుఁ
 గిదిపడను

ఆష్టా—హా! ఏమిది! ప్రియా! నీకొక వానియు నాకొక
 వానియురా? నీకు నీకోటి దానినే—

దారా—ఆహా! నీపాలుకు లమృతముల చిలుకులై నా కెట్టి
యానందమును ఘటించుచున్నవి — ప్రియా! పరలోక
మునకు మనమిద్దఱ మేకకాలమున నగుగుట మనకు
కల్యాణమే సుమా!—కాని, సాధనమేమున్నది?

అమ్మా—నాథా! ఉండలేదా మిరిచ్చిన కటారి నావద్ద—దీని
తోనన్నుఁ బొడిచి మీరు పొడుచుకొనుఁడు. ప్రేమపాశ
బద్ధులమగు మనమొకరినొకరము కౌగలించుకొని నిశ్చిం
తతో బ్రాణములను విడిచిపోవుదము.

దారా—ఆహా! భగవచ్చిత్రము! మాకెట్టి ప్రాప్తిఘటింప
జేసెను! ఈశ్వరా! నన్ను నమ్మియున్న యమాయికు
రాలిని, నాజీవనములలోని జీవనమగు నా ప్రాణేశ్వరిని, నా
చేతులతో నఱికివేయఁ గలనా? నావలనఁ గాదు—కటకటా
నేనెంత ఘోరపాతకుఁడను. నేను మానవ జన్మముఁ
దాల్చుటకుదగను—

అమ్మా—నాథా! త్వరపడము; తలవరులు మనకనుగ్రహిం
చిన గడువైదునిముషములునైపోయినది—మనము తొం
దరిపడకున్నచో—మన కల్యాణము కాజాలదు. నీవేల
దుఃఖపడెదవు! ఇందు నీకు హత్యాదోషము రవంతైన
లేదు. ఈయానందమును సైతమనుభవించి మరణింతము.
మరణకాలమునఁ బ్రయుక్తును గొగిలించుకొని—వారి యా
నందమయ ముఖకమలముం జూచుచు — వారిదృష్టులందు
తమదృష్టులను లీనముచేసియుటలే మరణించిన వారి భూ
మిపై నెవ్వరున్నారు! ఇది మనకు మహా పర్వదినము—

ప్రణయానుభవముం గన్నవారు—రసజ్వలగువారు—మన
యీదురణమే—సర్వరాజ్యాభిషేకమున కన్న—యిహలోక
కల్యాణమునకన్న నధికమని భావింతురు. మన ప్రణయ
నాటకమున కిదియే మంగళాంకము — ప్రణయప్రపంచక
మునకు మనచరిత్రమే యుత్తమగ్రంథము—నాథా! ఆలస్య
మేల? ఇదిగోకటారి వాణిగనున్నది — ఇదిగోనావక్షము
మీకెదురుగినున్నది.

దారా—నా సామాన్యజ్యోతిష్కీ! నాహృదయాధీశ్వరీ!—నాకు
చేతులాడుటలేదు.

ఆమ్మా—నాథా! సంశయించి కార్యచ్ఛేదము చేసెనరా?
అదగో తెలారులు—

దారా—ప్రియా! ప్రియా! ఆమ్మా—నన్ను క్షమింపుము—
నన్ను ప్రేమింపుము—

ఆమ్మా—ప్రియా! ప్రేమించుచుంటిని—మన సోద ప్రేమించు
చుంటిని. నన్ను పొషువు—

దారా—హా! ఇదితప్పదు—పరమేశ్వరా! ఇదిగో కక్షకు వచ్చు
చున్నాము.

(ఆమ్మచురు పొడిచి తాను పొడుచుకొనును)

తల—(ప్ర॥) ఏమిది? ఆశ్చర్యము — కెందుశవములు మన
కక్షకుఁ తప్పినది.

(తెరచారులు)

దృశ్యము—3.

ప్రదేశము—మరాఠు దర్బారు.

ప్రవేశము—జౌరం॥ మరాఠు-రోషనారా-ఖాజీపరివారము.

సవయము—పదిగంటలవేళ ఉదయము.

జౌరం—మిర్ జుమ్లాను నేను విశ్వసింపజాలను-దొంగ-

రోష—జౌను. ఏప్రభువు నాశ్రయించునో—తనకు వాని
నాశనమునేచూచు జాతకము వానిని.

జౌరం—సేవకా!

సేవ—చిత్తము.

జౌరం—మిర్ జుమ్లాను పిలుచును.

సేవ—(ప్రస్థానము)

జౌరం—మిర్ జుమ్లాను ఆసామునకు పంపివేయుచును.

(రాయబారి ప్ర॥)

రాయ—మహాప్రభూ! సలాము—

జౌరం—నీవు వెళ్లివచ్చిన పని మేమైనది?

రాయ—మహాప్రభూ! ఏమిచెప్పుదును! ప్రాణ వశిష్టుడైనై
తిరిగివచ్చితిని.

జౌరం—నిన్నెవరు ప్రహరించెడి?

రాయ—ద్వారమున నున్నాడు; నీగ్రోవాడు—భయంకరా

కారి—అంతయుఁజెప్పనిచ్చి చచ్చునట్లు కొట్టిపంపినాడు

చేయి విరిగిపోయినది. చెంప అదిరిపోయినది. జహానారా

బేగం—వారిఁపనిచో నాపనిగొలుసుండవలసినది.

బౌరం—ఏమి యీ మరాచిరణము!

రాయ—వాడొకరికి వశముకాదు! ప్రభూ—

బౌరం—సేవకా! జీజాను నేను రన్గుంటిసని చెప్పుము.

సేవ—(ప్రస్థానము)

మిర్జా—(ప్రవేశించి) జనాబ్—సలాం—

బౌరం—అరిగో! వచ్చితివా!—.....నీవు కొన్ని దినములా

సామునకరిగి, యచ్చటికలతల నణచిరావలయును.

మిర్జా—చిత్తము—ఇచ్చట నాపని—

బౌరం—నీపనిని, నీకుమారుడు చూచుచుండును!

మిర్జా—చిత్తము—మరల నారాక?

బౌరం—మురాను సర్కారు వారి సెలవైనప్పుడు—

మిర్జా—భాగ్యము

బౌరం—ఇక నీపనిమీద నుండుము పొమ్ము.

మిర్జా—(ప్రస్థానము)

రోష—(అప) వీని కుమారుడేల? వీని పని చూడగలడా?

బౌరం—(అప) వీని పని యిక్కడ మాత్రమున్నది! వీడులే

కున్న రాజ్యాంగమును నడుపువారే లేరా?

రోష—(అప) మరి వీని కుమారుడే?

బౌరం—(అప) వీడొకసామున కలతలు పుట్టించినచో నిచ్చట

గిట్టించుటకు—

(జీజా భటులతో ప్ర||)

రాయ—(భయపడుచు నొకమూల నిలుచును.)

బౌరం—జీజా! నీవీ రాయబారిని బ్రహ్మరించినావట!

“మోసము — మోసము.”]

జీడా — బోను; మహారాజా! — వీడు తొరతిమ్యములుంగకి
చక్రవర్తిని కారుకూతలు గూయుచుండగా — నెట్లుప్రహ
రింపకుండును?

బోరం — అట్లు వచియింపుమని నాయాజ్ఞ.

జీడా — మీయాజ్ఞను నేనుమన్నింపను. అతడునాచక్రవర్తి.
చక్రవర్తి జీవించి యున్నంతవఱ కతడే నాప్రభువు.
నేనాతని యాసతినే మన్నింతును.

బోరం — ఏమి! — మురాదు నీకిప్పుడు చక్రవర్తియని యెఱు
గవా! —

జీడా — నాకుషాజహాను మహారాజే ప్రభువు. అతని యనంతర
మున నెవ్వఱు చక్రవర్తులగుదురో వారినే కొలుతును.

మురా — (ఆగ్రహముతో) వీనిమరణము దాపురించినది;
దురాత్ముడు; ప్రేలుచున్నాడు — ఎంత నిర్లక్ష్యము! ఎంత
పోగరు —

జీడా — తల్లిని చెఱసాలలోవేసి రాజ్యమునకు వచ్చితినిని
యెగుఱుచున్న, నీవంటివానిని తృణీకరించుట పోగరు
గాదు —

బోరం — ఛీ! నోసుమూయుము. ఓకీ — చక్రవర్తి బంధితుడై
నాడు. అతడికి లేనటులే — తెలిసినదా మురాదు సార్వ
భౌముడైనాడు.

జీడా — షాజహాను చక్రవర్తి బంధింపఁబడినను నాకాతడే
ప్రభువు; నీవుతలల గొలుసు వాడగాను.

బొరం—రాజశాసనాతిక్రమణ దోషమునకై—నీవు శిక్షంపఁ
బడుదువు.

జీడా—అనుభవించెదను.

బొరం—అంతేకాని, మురాదు సార్వభౌముని యానతులు
మన్నింపవు?—

జీడా—మన్నింపను.

బొరం—నీవు బలవంతుడవని యదఱు నిర్లక్ష్యము చేసిన
లాభములేదు. పలువురు నిన్ను బంధింతురు — నిన్ను
శిక్షింతుము.

జీడా—మీకంత శ్రమ యెందులకు? నా శౌర్యమును మీ
యెదుటఁ జూపిన లాభమేమి? శిక్షించుటకేకదా సుపు
త్రులగు మీరు లెండి కడుపునఁ బుట్టితిరి! శిక్షింపుఁడు.

బొరం—ఖాజీసాహెబ్! రాజశాసనము నతిక్రమించిన వారి
కేదిశిక్ష?—

ఖాజీ—మరణశిక్ష.

బొరం—జీడా!—నీకు మరణ శిక్ష విధించితిమి!

జీడా—వీరి దుర్మార్గరాక్షస పరిపాలనమున జీవించుటకన్న
మరణమే శ్రేయము.

బొరం — మంచిది.....సేవకులారా! వీనింగొనిపోయి
తలవరు కప్పగింపుఁడు?—

ఖాజీ—ముహరాజా! మరణదండన విధించునపుడు — వాని
ప్రాణములు దప్ప—నేదైన చొక కోరికఁ దీర్చవలయు—

బొరం—జీడా! నీకేమి కోరిక యున్నది!

జీడా—(స్వగ) ఈ దుర్మార్గుని ఖాజీని బ్రీమకనీయఁగూడదు నాకు నురణదండనము విధించిన యీ పాపాత్ముని వలన నింకెందఱు హతముగానున్నారో! — (హా) నా కేమి కోరికయున్నది? నేను విద్యాగంధములేని మూర్ఖుఁడను— బ్రదికినన్నాళ్లు పెద్దలన్న నేమో—వైవమున్న నేమో ఎఱుంగను. ఇక చావనున్నాను. ఈ ఖాజీ మహారాజు మనకు గురువు-పూజ్యుడు. ఈయనకు వందనము చేయవలయునని యున్నది.

బొరం—అటులే కానిమ్ము.

ఖాజీ—ఓరీ—అటులే నమస్కరింపుము. నీ యాత్మకు శాంతి యగుఁగాక! —

జీడా—(నమస్కరించి నట్లభినయించి ఖాజీపాదములు పట్టి కొని నేలకు విసరికొట్టి గుండెపైగ్రుద్ది చంపుచున్నాడు)

ఖాజీ—హా! హా! మోసము? —

(మరణించుచు)

జీడా—దుర్మార్గుఁడా!—మోసమా! ఎన్ని మోసములనోచేసిన చండాలుని చంపుట మోసమా! నీకు చిత్రవధ తగి యున్నది.—అంతఃపుర కల్లోలములకుఁ గారణమే నీవు— దుష్టగ్రహమా! (తన్నుచున్నాడు)

రోష—సోదరా! ఇంక చూచెదవేమి? ఈ కుట్రయిని తలపకుల కప్పగింపఁ బంపుము—

బొరం—సేనకులారా!—ఈజీడాను జాగ్రత్తగఁ గొనిపోయి—

జీవా — (కోపముతో) నేను మంచిచావు జావబోవుచున్నాను.
 ఓసి కుటిలహృదయా! రోషనారా! ఓరి దుష్టవ్యాళమా!
 ఔరంగజేబు! మీరెట్టి హీనపుబ్బిదుకు బ్బిదుకనుఁటిరో
 తెలిసికొంటిరా! ఈ శ్మశానరాజ్యమును మీరిక నేలు
 కొనుడు. ఈ ధనపు సంచులను మీదనైచుకొని తగులఁ
 బడి పోండు. —

(నేవకులతో పోరాటము).

దృశ్యము — ౪.

ప్రదేశము — ముగదు మదిగూ.

ప్రవేశము — రోషనారా — మురా — ఔరంగజేబు.

కమయము — రాత్రి.

రోష — నోదరా! మురాద్! సర్వశత్రు సంహారమైనది. లేవు
 మనకానంద దినము! ఈరాత్రి మనము సంతోషముగ
 నుండెలసిన దినము — మనము నేడీమందిరముననే కలసి
 విందారగింపవలయును.

మురా — ఇదిసాకును సమ్మతమే.

ఔరింగజేబు — (స్వగ) పాపము! మృత్యుదేవత వీనకై ఎదురు
 చూచుచున్నది! ఏడు రాజ్యమునకై యెదురు చూచు
 చున్నాడు.

మురా — నోదరా! నీకేదియో, అలోచించుచున్నావు?

“నీ ప్రయోగము.”]

బౌరం—నాయనా! ఏమున్నది! నీ పట్టాభిషేకమయినంతనే
మక్కాకు బయలుదేరుటకు ప్రయాణము పెట్టుకొంటిని.
నీ పట్టాభిషేకమగునను నానందమొకవంక—మిమ్మందఱను
విడిచిపోవలసివచ్చునను విచారమొకవంక మనస్సుననంద
డింప— నేమియుఁదోపకున్నది.

మురా—అన్నా! సామాటమినుము—నీవు మక్కాకలుగవల
దు. అందఱుచచ్చిరి. నాకును దిక్కులేదు నాసంరక్ష
ణమునకై నీవునుము. రాజ్యపాలనము—నీ ఖురాన్ పఠన
మునకు, నీపురాణగోష్ఠికి—అట్లు రాదు.

బౌరం—(స్వగ) పాపమయినదే సోదరులు! (ప్రకా) సోద
రా! ఈస సాకమే సముద్రమువంటిది. దీనిం బడినవారు
దరిజేరలేదు. నాకీ యామాసమెందుకు? నన్ను స్వేచ్ఛగ
మక్కామాత్ర చేయఁజుమ్మ అదిగాక, ఈరాజ్యమును
గణించుటచేసిన పాపభారము మీదెనిగిపోయినది;

మురా—నీరు ష్టుము నేను చెప్పినదినంతలే చెప్పితిని.

రోష—నేవకా! ఇంకనానిని నశ్చి నామనుము.

(సాదులా ప్ర॥)

సాదు—మహాప్రభూ!

మురా—సాదుల్లా! ఏమిజరిగినది!

సాదు—మహాప్రభూ! పట్టాభిషేకమునకు వియప్రయత్న
మునన్నియుఁ బ్రయాణము లేనది. తెల్లరాత్రులంతనే
పట్టాభిషేకము!

బౌరం—పురమ్మొదెల్లియందఱచుట్టమొకదా!

సాదు—ఐనది.

బౌరం—మురాద్! ఈసాదుల్లా—హిందువులైనను మహమ్మదీయ మతస్వీకారముచేసి, మనకుమంత్రియై—చిరకాలము నుండియు నేవించుచున్నాడు. ఇతడు మిగులవిశ్వాస పాత్రుడు. నేను మక్కాకేగినను, ఈతడు నీకు బాసటగ నుండును.

సాదు—నేనిక నాపనిమీద నుండును.

మురా—మంచిది.

సాదు—(ప్రస్థానము)

(వంటవాడు ప్రవేశించి వడ్డించుచున్నాడు)

వంట—ఇవి సాలన్లు — ఇవి కిచడీలు — ఇవి పలావ్రలు—ఇవి క్షీరములు—(ప్రస్థానము)

బౌరం—కొందరవివేకులు—సంతోషము కొఱకు వీరినులు చేయునప్పుడు మధురసమును వాడుదురు. ఇది మిగుల దురభ్యాసము!

రోష—త్రాగుటకిట్టి మధుర పానీయము లెన్నియుండలేదు?
(అందఱు భుజించుచున్నారు)

బౌరం—(రోషనారాకు స్వాస్థ్య చేసినాయనా! మురాద్! నీ యభివృద్ధికై—నీ యభ్యుదయమునకై—మన యక్క రోష నారా మిగుల తాపత్రయపడినది. నీ వీమె ఋణమును దీర్చుకొనలేవు, కాన నీమెయందు కృతజ్ఞుడవై యుడనలయును.

“విషప్రయోగము...”]

రోష—(మురాదు చూడకుండ క్షీరమున—విషము కలుపుచున్నది)

మురా—నీవు లేనిసమయమున—నా కామెసహాయమే సర్వవిధముల ననుకూలము. కాక ఇంక నెవ్వరున్నారు?

రోష—నేనేమి చేసితిని? అంతయు నీవు సల్పినకార్యమిది! అందు నీవు విరాగివగుటచే నిట్లు జరిగినది. కానిచో నీదుర్మార్గ సంఘమున మన మురాదును చూచువారెవరు? అతని మేలుకోరిన వారెవరు?

బౌరం—(స్వగ)అవును. నీజము చెప్పితివి. ఈదుర్మార్గసంఘమున నతని మేలుకోరిన వారెవరు?

రోష—రాత్రి కాలమందు క్షీరపాన మారోగ్యకరమైనది. కావున మన మురాదు నిత్యసౌఖ్యమునకై క్షీరపానము చేయుదము.

(క్షీరమును మువ్వురు త్రావుదురు)

బౌరం—(స్వగ) విషపానమైపోయినది;అకటా! ఇకనైదు నిమిషములలో మరియొకహత్య జరుగనున్నది.

మురా—నా కడుపున నేమో వికారముగ నున్నది.

రోష—నైద్యునిఁ బిలిపింతునా!

బౌరం—భోజనసమయమందు నైద్యుఁడేల? కొలఁది సేపటి కదియే నివారించును.

రోష—అయ్యయో—రేపు పట్టాభిషేకమును సంగల్పించుకొనుటేమి?—ఈ రాత్రి యీ విషరీతమేమి?

బౌరం—సోదరా! ఏమి! వికారమణఁగలేదా?

మొర—అణగుటకొడిది? విపరీతముగ నున్నది—ఇదేమి
 బాధ—కన్నులునుతిరుగుచున్నవి. శిరస్సు బరువుగనున్నది
 —గుండెలలో నేదియో కాల్చుచున్నది.....అయ్య
 యో — వైద్యుడు—వైద్యుడు—వీడైన నొషధమున్న
 బాగుండును. నా పదార్థములలో నేదియో విషము కలి
 సెయుండును—మోసము జరిగినది — సోదరా—సోదరా—
 ఏమియిది — బండ్రెరిగి హమా—మిత్రద్రోహమా—పరి
 జనద్రోహమా—.....హా హా ఏమి యీ దాహము—
 పానీ—పానీ—

రోష—(ఆనందముతో) ఇదిగో జలము.....అయ్యో—
 ఇదియు వట్టి కలశమే—(అటునిటుఁ జూచి) వంటవాడు
 సయితము దగ్గఱలేడు!—బావర్చీ! బావర్చీ! ఈ బద్మాష్
 పని వదలి యెచ్చటికిఁ బోయెను—

బొరం—(స్వగ)రోషనారా! రోషనారా! నీ వెంతటి భీకర
 వ్యక్తివి! నన్నేమి చేయఁదలంచితివో—

రోష—కన్నులు తేలవేయుచున్నాఁడు!—మురాద్! తెల్ల
 వారిన నీ పట్టాభిషేకమహోత్సవము! లే లెమ్ము—

మొర—(వికార స్వరముతో) ఛీ! దుష్టులారా! మీరే
 నన్ను మోసము చేసి—నాకు విషము పెట్టితిరి!—నాకు విష
 ప్రయోగము చేసి చంపుచున్నారు! — దురాత్ములరగు
 మీ మోసముంగనిపెట్టి జాలక అధః పతితుఁడనగుచు
 న్నాను. హా హా! శరీరము మండుకొనిపోవుచున్నది.
 కన్నులనుండి యగ్నిస్ఫులింగములు వడుచున్నవి—రోష

నారా—నిన్ను—సోదరివసి! నమ్మి—అబ్బ—గుండెలు పగుల
వేయచు పెద్దపోటు బయలుదేరినది—అల్లా—నీ, సన్నిధికి
త్వరిగఁ జేర్చుకొనుము—నే నీ బాధపడలేను.....
భాయీ! ఔరంగజేబ్!—నీకు సలాము చేసెదను. నాకి
విశాచరాజ్యము వలదు—నీకు శత్రుత్వము నే నెప్పుడుఁదల
పెట్టలేదు. నన్ను బ్రదికించి పుణ్యముఁ గట్టుకొనుము—
ఒక వైద్యునిఁ బిలిపించి ననుఁ జూపుము—అబ్బబ్బ నాలు
కపై తిడిలేదు—దాహము — దాహము — జింహదోషము
బయలుదేరినది— ఒక జింహదోష మేమి?—సర్వదోషము
లును—ఇక బ్రదుకను, ఆశలేదు — తండ్రి! నిన్నుచెఱ
ను వేయించిన పాపమునాకుఁ దగిలినది—దుష్టా దుర్మతి
ఔరంగజేబ్—దాహమురా పాపి!—పులిసెడునీళ్లు!—మన
రాజపుత్రుఁడను—నాకు నీటికి గతిలేకపోయినదా—హా—
చండాలుడా—నీకీట్టి దుర్మరణమే కలుగునులే!—రోషకా—
నీవు దుర్మరణము పాలగుదువు—హా! బాధ—బాధ—మరణ
వేదన — విషప్రయోగము — దాహము — దాహము—

(మరణించును)

రోష — కలకలము లన్నియు నిర్మూలనమైనవి. — సోదరా!
ఔరంగజేబ్! అంవరి శాపములును దీవనలుగ వీరి రక్త
మే యుక్తి మేకముగ—వీరి శిరస్సులే సోపానపంక్తిగ—రేవు—
నెవఁలంఘింపఁ బోరుదముతో ధిన్తి మయూరాసనము నధిరో
హింతువుగాక

(తెరివోలును)

దృశ్యము—గీ.

ప్రదేశము—ధిల్లీపురవీధి

ప్రదేశము—గోవిందదాసు

సమయము—ఉదయము.

గోవిం—(ఆలోచించుచు) కాలమెంతమార్పుదెచ్చినది! ధిల్లీ
సామ్రాజ్యమింతలో నిట్లుమాటునని యెవ్వరు తలంచిరి!
ఔరంగ—జేబు-ఆలంఘిరు బాదుషా యై-ధిల్లీలో పరిపాలన
మారంభించినాడు హిందూమత ద్వేషమారంభమైనది.
ఆహాహా! ఈ క్రూరుడెంత మోసముఁ జేసిరాజ్యమునకు
వచ్చినాడు ఎందరిని వధించినాడు! రోషనారా యొకతె—
వీనికి తోడై సామ్రాజ్యము నల్లలనాడించినది! మమ్ముఁ
బోపించిన ప్రభువు, దారామరణించినాడు-విద్యాపోషణ
మాతనితోడనే యస్తమించినది. ఇంక నీరాజ్యమునందుం
డఁగూడదు. నామిత్రుఁడు న్యూటన్ నేమయ్యెనో—

(న్యూటన్ ప్ర॥)

న్యూట—అదుగో—నామిత్రుఁడు గోవిందదాసుగాడు—

గోవిం—న్యూటన్ దొరగారా! నేను మిమ్మేతలంచుచుంటిని.
ఇకఁవనకు బ్రతుకు దెలుపుపోయినది.

న్యూట—(ఒక కాగితము జూపుచు) కాళీఘట్టము ఈస్టిం
డియాకంపెసీలోన నాకుద్యోగము దొరికినది ఇంక నీధిల్లీ
పురమును వదలివేసి కాళీఘట్టము వెళ్లదలఁచియున్నాను.

గోవిం—ఔరంగ జేబు రాజ్యకాంక్షచే కార్యము సలిపిన

అంతఃసరి వాలన.

మాట నిజమే. కాని, యాతఁడు పండితుఁడు - విద్యావీరి
యుండఁట! - హిందూమత ద్వేషి యగుచేత నాపాండిత్య
ము నాతఁడు మన్నింపకున్నను, నిన్ను ద్వేషింపఁడని
తోచుచున్నది.

న్యాయట - ఈ కాలసర్పము నీడ నెవ్వఁడు నివసింపఁగ
లఁడు. ఈశాన్దాలము నొడిలో నెవ్వఁడు నిద్రింపఁగలఁడు?
గోవిం - నేనును, కాశీయాత్ర చేయఁ దలఁచియున్నాను.
చచ్చునందాక, విశ్వేశ్వర దర్శనము, అన్నపూర్ణా ప్రసా
దము -

న్యాయట - ఆహా! ఎన్ని హత్యలు మన కన్నులయెదుట జరి
గినవి?

గోవిం - మీర్ జువ్లాకూడ - ఆసామునందుమరిణించినాఁడట -

న్యాయట - ఇప్పడొరంగజేబు మార్గము మరింత నిష్కంబక
మైనది.

గోవిం - ఇప్పటి కెందఱు మరణించిరోమీకులెక్కయున్నదా?

న్యాయట - నీదీ చెప్పము; నీకు లెక్కయున్నదో -

గోవిం - పదిమంది మరణించినాఁడు -

న్యాయట - అబ్బ! ఎంత భయకరము! లెక్కగూడ వేసివారే!
ఎవరెవరు?

గోవిం - మొదటివాడు సావతుఖాను - రెండవవాడు - ధనసింగు -
మూడవవాడు, ముంతాష్ మహల్ - నాలుగు షుజా - ఐదు
వైద్యులు - ఆరు అష్టా - ఏడు దారా - ఎనిమిది ఖాజీ

డా—పది మురాదు—ఇక చావనున్న కారా

నిదిలి చక్రవర్తితో పడునొకండుగురు—

బబ్బ! ఇట్టిభయానక రాజ్యారోహణ చరిత్ర
నేనెక్కడనుఁ జూడలేదు.

(ఒక గాయకుఁడు ప్ర॥)

గోవిం—అయ్యా! ఎవరు మీరు?—

గాయ—అయ్యా! నేనొక గాయకుఁడను.

గోవిం—విచారముతో నున్నటులున్నారే! ఆలంఘీరు బాదూషా
—సరస్వతీ కుచద్వయితము గోసివేసెనా? మీరును
మాతో సమానమైతిరా?

గాయ—అయ్యా! నాతోభ నేమని చెప్పుకొందును? ఔరం
గజేబు సంగీత ద్వేషముచేత గాయకుల నందఱను, పుర
మువెడలి పొమ్మనినాఁడు.

గోవిం—అయ్యా! ఎందరని పురమువదలి పోగలరు?

గాయ—అందులకే, ఏమియుఁదోపక విచారింతున్నాము.

గోవిం—నేనొక యుక్తి చెప్పెదను చేసెదరా?

గాయ—అయ్యా! చేసెదరా యనుచున్నారా? అంతకన్న
మాకుఁ గావలసినదేమున్నది?

గోవిం—“సంగీత విద్య మరణించి” నదనిమఃఖించుచు మీ
రొక పాడెవంటిది నిర్మించి శ్మశానమునకు మోసికొని
పోండు—అది యలంఘీరు కంటఁబడవలయును. అందువ
లన, మీ సంగీతవిద్య కంతముగలిగినను, మీకీపురమున
స్థానము దొరుకును.

“అ లంఘిక్ పాలన...”]

గాయ—కానిండు. ఈ యుసాయముచే నలంఘికు
మరలెనా — మంచిదే! — కాదా—మాకందఱకుఁ
యాత్రయున్నదే—

గోవిం—ఈ వంకకు రాజభటులు వచ్చుచున్నారు. మన
మటు పోవుదము రండు—

(అందఱు ప్రస్థానము.)

దృశ్యము—౩

ప్రదేశము—షాజహాన్ చెఱి,

ప్రవేశము—షాజహాన్, జహానారా, కొందఱు పరిజనులు—

సమయము—తెల్లవాఱు జాము.

జహాన్—నిర్యాణకాలము సమీపించినటులున్నది. షాజహాన్ జీవిత మహానాటక భరత వాక్యమును, ఆలంఘీరు పరిపాలన రూపక నాందీవాక్యమును ప్రకృతి నిర్విచారముగఁ బాడనున్నది!— ఈ గానమునం దమేయశక్తియున్నది...
...ఇప్పటి వఱకు—దుఃఖమును దిగమింగి పితృచరణ సేవ నమున కాలము గడిపితిని—నేటితో నాపుణ్యమూర్తి సయితము కాలగతినందుచున్నాఁడు!—ఇంక నాకేదిగతి!— గతి యేమున్నది! పరమేశ్వరుడే గతి!— ప్రకృతి విషాద చ్ఛాయ దరిజేరనీయకుండు నున్నంతదనుక—నేనానంద మయినేయగుదును—ప్రవాహ వేగమున, గలసికొని—ప్రవాహ వేగ హేతువుననే, ఏడిపోవు వివిధ ప్రదేశాగత కాష్ట సంచయములవలెనే—ప్రాణులు కలియుచున్నవి—ఏడిపోవు చున్నవి. — సంపూర్ణమగు నైక్యభావము—భావములకే గాని—శరీరములకు లేదు. అట్లయిన నీమృణ్మయ శరీరములకై మానవులు దుఃఖింపనేల? — అవివేకము—భావములు చాలును — భావించుటయందు మేళనముగలదు—భావనమునందానందముగలదు—భావనమునందు సుఖము గలదు—భావనమే ప్రేమ—భావనమే భక్తి—భావనమే భగవంతుఁడు—

హా! జహంగీరును బంధించిన పోషకుడి.

షాజ — (ఆయాసమున) బేటీ—

జహా—జహాపనా—నైద్యునిఁ బిలిపింతునా?

షాజ—నేను నైద్యులనుగూడ విశ్వసించలేని కాలమువచ్చి నది—ఏళ్ళాసము గలవాడగుటచే—(ఆయాసము) అతడు నాకీయవలసిన విషమును—తానేతిని—మరణించినాఁడు— ఇక నేనెందరిని చంపవలసియున్నదో!—ఏల నాకీబ్రతుకు!— దా రాఘోరమరణమునందెను. ఆహ్మక చనిపోయినది. ము రాదు నీపాపాత్ముడే విషము పెట్టిచంపినాఁడట—ఈ రాత్రి గడచినతోడనే, నేనును—చచ్చిచవారింజూడబోవుమును. - నా కెందులకీ బ్రదుకింకి? హాహా!!—కుమారులఁదఱఁదలచు కొనెనచో—కడుపుపగిలిపోవుచున్నది!—నాజీవితమునంతటి పాపవిత్తమెవ్వరిది?—అబ్బ — నాకీయాయాసమతో— గ్రుక్కతిరుగుటలేదమ్మా—

జహా—దాదాజీ!— ఎంతదుఃఖించిన నింకమిలాభమున్నది. కాదగినదంతయునైనది. ఇంకేమియు మిగుల నీయకుండ సంపూర్ణింపఁచిందినాడు. కాదగినపనియిక మీదే; దానికి పాడెదురు చూచుచున్నాఁడు. శాంతముగ నీచరమకాల మున భగవద్భాసముఁ జేసికొనుఁడు.

షాజ—(ఆవేదనతో) హా! హా!—నాపాపము — నాపాపము— నాకుఁ గట్టిగుడుపుచున్నది. నాతండ్రిని—జహంగీరుచక్ర వర్తిని—పాపపాలుగఁగి శరమ పుణ్యస్థయాపుని, నేనీటా లే—కారాగృహబంధుని చేసితిని! ఆపాపమేనన్నిట్లు మరిచి

కారాగృహమునఁ బడవేసినది — పాపము

తము— దుఃఖము—మరణము—

జహా—దుఃఖమేలకీ—భగవచ్చింతచేసికొనుఁడు.

షాజ—అమ్మా! — తెల్లవాఱువచ్చుచున్నది. కోడికూత వి
వచ్చుచున్నట్లున్నది చూఁడు—

జహా—ఆ!—కాకులు కూయుచున్నవి.

షాజ—మృత్యుదేవత నన్నుపిలుచుచున్నది. బేరీ! దిక్కులు—
తెల్లబారుచున్నవి — దీపము—నాకంటికెక్కువ యున్నది—
కఫము—గుండెల కెగదట్టినది.....శ్వాసలుకూడ— మును
పటికన్న—నధికమైనవి—తెల్లవాఱు సంధిలో నా జీవములు
పోవును— అమ్మా! ఆ తాజ్ మహల్ వైపు గవాక్షము
తెరచి రమ్ము. (జహా తెరచుచు)

షాజ—తెల్లవారినది—అదే తాజ్ మహల్— తాజ్ మహల్
నా ముంతాజ్ గోరీ—బిడ్డా—నీవీది మఱువఁగూడదు—
నా శరీరము సయితమందు స్థాపింపఁబడవలెను.—అదిగో
నీ వేడ్చుచున్నావు—ఏమవకు—జహా! నాబిడ్డా! నీ వొక్క
తెవు నాకక్కఱకు వచ్చితివి! అల్లి నీకీక—నేగతి గలుగను
న్నదో—నేనొంటిగను— మనతోభము—అబ్బా ఏమి?—
చూటిచూటికి—నా కన్నులలో— నాజనకుఁడు జహంగీరు
చెఱసాలలో బంధింపఁబడిన విగ్రహము— ముష్కముగఁ
గనఁబడుచున్నది— ఆహా — ఆపాపమే— ఆరుమముగ
నాపాపమేయిది. అధఃపతనము— నాకిడుమ్ము జము—
ఉత్తమగతి యింక నాకు లేదు—! ఆపా మి. బి—

పాపమిది..]

కుమారులారా! రోషనారా! ఔరంగజేబ్
అరి! నన్నెంతజేసితిరి— గుండెలలో శ్లేష్మము
న్నది. గుఱిక బయలుదేరినది. బిడ్డా— జహానారా!
జహానారా!! జహాన్ ... (మరణవేదనపడుచుండును)

జహా—హా! హా! అయిపోయినది! షాజహాన్ చక్రవర్తి జీవి
తమైపోయినది! తండ్రీ! తండ్రీ— భగవద్భావము చేసికొ
నుము... లాయిలాహా ఇల్లిల్లాహా మహమ్మద్ రసూ
లిల్లాహా— తోబాతోబాతోబా—

షాజ—లాయిలాహా ఇల్లిల్లాహా మహమ్మద్ రసూలిల్లా
హా— తోబా—తోబా—తోబా.....

(మరణించును)

తెరవాలును
సప్తమాజ్కమ్

ప రి శి ష ము .

[ప్రవేశము—యోగినియగు జహనారా ఒంటరిగ,—]

జహ—ఆనందమయమైన గీతము— ఈ గీతమును నా కా
వహనుభావుఁడు సంగీతముతో నేర్పినాఁడు— ఈ గీత
మునే పాడుకొందును— మేఘ మండలాంతరమునుండి
నా వంకరు తొంగిచూచు నాప్రభూ!— నా సంగీతము
నాలకింపుము—

పూరి-ఆది

జీవా! సమశ్లో! తేర పతనहेतू ।
पीवो! हमेषा प्रेमसुधारस ॥ जी ॥

पापविचारतो वारवारमतु ।
ममताभरती मायप्रपंचमे ॥ जी ॥

कह तेरापित? कह तेरासुत ?
कह तेराहित? गां कहाँहो ॥ जी ॥

जनन जननमे जोजो बांधव ।
मिलते जाते झूटाहै सब ॥ जी ॥

दौलत छोडो सूरत छोडो ।
आश पाश लता बंधन छोडो ॥ जी ॥

दुनिया पर सबु मरनेवाला ।
ए तू सबु भूलो मतुवाला ॥ जी ॥

१३३

గేయము.

పూరికల్యాణి— ఆది.

౧. జీవా! సమర్థో! తేర సతసహేతు,
ప్రీవో! హమేషా ప్రేమసుధారస ॥ జీ ॥
౨. పాపబిచారతొ వారబారమతు,
మమతా ధరతి మయప్రసంచమె ॥ జీ ॥
౩. కహ తేరాశిత? కహ తేరాసుత?
కహ తేరాపిత? గామ్ కహఁ హో ॥ జీ ॥
౪. జనన జననమే జోజో బాంధవ,
మిలతే జాతే గుూటాహై నబ ॥ జీ ॥
౫. దౌలత ఛోడో సూరత ఛోడో,
అశపాశ లతా బంధన ఛోడో ॥ జీ ॥
౬. నునియాపర సన్ మరనేవాలా,
ఏ తూ మతునూలో మతువాలా ॥ జీ ॥

సమర్పణ.

భారతీయ మండలి.

బెజవాడ.

ఇందు సుప్రసిద్ధ కవివరులచే రచియింపఁబడిన, నవలలు, నాటకములు, ప్రకృతి శాస్త్రములు, దేశచరిత్రములు, పురాణములు, ప్రబంధములు, ప్రతిగ్రంథమును 200 పుటలకు మించకుండ చిత్రపటములతో నెల కొకటి చొప్పున ప్రకటింపఁబడును.

శాశ్వతచందాదారులకు క్యాలికోబైండు చేయఁబడిన మాప్రచురములకు ఒక రూపాయి వెలకు పంపుదుము.

ఇతరులకు— రు. 1-4-0.

అనుబంధ గ్రంథములకు చందాదారులు, విధిగా స్వీకరింపవలయును.

మా గ్రంథములు భాషాంతరీకృతములుగాని, అనుకరణములుగాని, గాక, స్వకపోల కల్పితములుగానుండును.

చందాదారులకు ప్రవేశ రుసుము లేదు.

రాజపోషకులు:—ఇచ్చాధీనము.

పోషకులు:—రు. ౫౦.

సహాయులు:—రు. 3౦.

చందాదారులు కాంగ్రెసువారీక్రింది చిరునామకు వ్రాయవలెను.

క్రిటిషు రాజ్యమునకు:—

కార్యదర్శి, భారతీ మండలి, బెజవాడ.

నిజాము రాజ్యమునకు:—

కార్యదర్శి, భారతీ మండలి, కల్లూరు.

మధిర తాలూకా, N. G. S. Ry.

భారతీమండలి.

బెజవాడ.

ప్రథమ గ్రంథము—వెలువడినది.

తాజ్ మహల్

చిత్రపటశోభితము—క్యాలికోబైండు ౨౦౦ పుటలు.

చందాదారులకు, పోస్టేజిగాక—రు. ౧—౦—౦.

ఇతరులకు పోస్టేజిగాక,—రు. ౧—౪—౦.

రాబోవు గ్రంథము అచ్చులోనున్నది.

రాజగోపాలము

ఇది యాంధ్రదేశ సంబంధముగ సాంసారిక నవల. ఇందు మన
దినదిన కృత్యములు—మూఢాచారములు—ప్రపంచమునందలి వివిధప్రకృ
తులు—మనోహరముగ వర్ణింపబడినవి. చిత్రపట శోభితము క్యాలికో
బైండు ౨౦౦ పుటలు.

గ్రంథకర్త,

సోమరాజు రామానుజరావు.

చందాదారులకు పోస్టేజిగాక రు. ౧—౦—౦.

ఇతరులకు పోస్టేజి గాక, రు. ౧—౪—౦.

ప్రథమానుబంధము—వెలువడినది.

హత్యావిచారము

(నిరూపక నవల) అత్యద్భుత కథా విలసితము. క్యాలికో బైండు
చేయబడినది. ౧౦౦ పుటలు.

గ్రంథకర్త,

“దాసు.”

చందాదారులకు రు. ౦—౪—౦.

ఇతరులకు రు. ౦—౬—౦.

౧౪౬

కార్యదర్శి,

భారతీ మండలి, బెజవాడ.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA110B106
పుస్తకం పేరు	జాజీ మహర్
తారీఖు	26/10/24
ముందు లభ్య	NO
వెనుక లభ్య	NO
మొత్తం పేజీలు	185
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Ch. Ramya
పేజీలు విడదీసినది	Thasini
స్కాన్ చేసినది	Mounika
పరీక్ష చేసినది	hema
పేజీలు పరిశీలించినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good.